

Petri Cederlöf

Nuorisotyön yhteiskunnallinen merkitys

Perustietoja, toimintoja ja haarukkapaloja nuorisotyöstä sekä sen asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa

© Petri Cederlöf, Nuorisosiain neuvottelukunta, Suomen Kuntaliitto, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi

Kansi: Jukka Urho
Taitto: Reijo Viitanen

ISBN 951-53-1856-4
ISSN 1455-268X

Paino: NYKYPAINO OY
Helsinki 1998

Kutsu

Tervetuloa tutustumaan nuorisotyön taloon!

Tätä taloa voisi kutsua huvikummuksi, sillä se on niin värikäs ja monimuotoinen, kuin vanha huvila. Se todella tarjoaa huvia monille nuorille ja myös aikuisille.

Mutta jos joku kuvittelee, että talo on vain ylimääräistä huvittelua ja hauskanpitoa varten, hän on väärässä. Tämä talo on myös koti, jossa asuvat sellaiset arvot kuin välittäminen, auttaminen, tukeminen, mahdollisuuksien tarjoaminen, oppiminen ja kasvu... Nämä arvot ovat talon perustusta ja samalla osa yhteiskunnan kivi-jalkaa.

Talossa tehdään vakavaa työtä tällaisten arvoperustojen säilyttämiseksi ja erilaisten ongelmien välttämiseksi. Tällaisten arvojen ylläpito on koko yhteiskunnan ylläpitämistä: ilman niitä yhteiskuntaa ei ole olemassakaan. Ei ainakaan inhimillistä yhteiskuntaa. Inhimillisen elämän mielekkyys rakentuu arvoperustusten varaan.

Nuorisotyön koko rakennelma ylläpitää jotain arvokasta, se on eräs arvojen koti-talo muuttuvassa yhteiskunnassa. Arvojen ylläpidon lisäksi se on toimintakeskus, joka tarjoaa mahdollisuuksia mielekkääseen vapaa-aikaan, erilaisten valmiuksien ja taitojen oppimiseen ja kasvuun. Tällaisesta kodista moni ihminen saa tarvitsemi-aan eväitä elämään. Tällaisten kotien varaan rakentuu se mitä me yhteiskunnalla tarkoitamme, jos tarkoitamme jotain hyvää ja jos tarkoitamme ihmisiä.

Nuorisotyön talo on täynnä elinvoimaa, josta riittää jaettavaksi muillekin. Kotitalouden ylläpito edellyttää kuitenkin taloudellisestikin turvattua asemaa. Nuorisotyön talon ylläpitäminen on yhteiskunnalle edullista sekä suhteellisesti että suoraan markkoina laskettuna. Mutta jos tämäkin vähä otetaan pois, katoaa yhteiskunnasta jotakin tärkeää. Nuorisotyön talo tulee edelleen suhteellisen hyvin toimeen, mutta toiminnoista on jo tingitty paljon eikä sen tulevaisuus Suomen valtiossa ole turvattu.

Helsingissä lokakuussa 1998

Nuorisoasiain neuvottelukunta - Nuora
Suomen Kuntaliitto
Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry

Sisältö

Taustatiedot ja kiitokset	7
Kynnys	9
Alustus eteisaulassa	11
<i>Nuorisotyön puolustus: vain retoriikkaako?</i>	
<i>Nuorisotyön asema</i>	
<i>Pienelläkin volyymilla nuorisotyön tavoitavuus on suuri</i>	
<i>Nuorisotyön tavoitavuus on hyvä ja tarpeellinen</i>	
<i>Nuorisotyö kunnan selviytymisstrategiassa</i>	
<i>Järjestötoiminnan arvokas panos nuorisotyössä</i>	
<i>Nuorisotyö palveluna</i>	
Ilmoitustaulu	23
<i>Tätä mieltä ollaan: asiantuntijoiden, kansalaisten ja kansainvälisten arvioijien näkemys</i>	
<i>Kolme esimerkkiä elämästä</i>	
Ateria salissa	27
<i>Nuorisotyön teemasalaatti ja paksu pihvi</i>	
<i>Kuka on nuori nuorisotyössä?</i>	
<i>Nuorisotyön organisaatiot</i>	
<i>Monet muodot, monet nuoret</i>	
<i>Nuorisotyön piirteitä</i>	
<i>Nuorisotyön pyrkimyksiä</i>	
Terveellistä pureskella hyvin	35
<i>Yhteiskunnan ongelmahaasteet</i>	
Miellyttäviä makuja	37
<i>Nuorisotyön vaikuttavuusalueiden keskeiset käsitteet</i>	
Keskustelu verannalla	45
<i>Nuorisotyön asema yhteiskunnassa: pieni suuri rooli</i>	
<i>Syntykö nuorisotyö ponnistamatta</i>	
<i>Myönteinen asenne nuoriin on sijoitus elämään ja tulevaisuuteen</i>	

Banderolli verannan seinällä	49
Kotilukemista	51
<i>Nuorisopoliittinen kannanotto 1998: Nuorille luodaan ristiriitaisia paineita – yhteiskunnan toimet eivät ole johdonmukaisia</i>	
Nuorisotyön arkkitehtuuri	57
<i>Toimiala ja toimenkuva yhteiskunnassa Nuorisotyön yleinen eetos Toimialajako ja avoin nuorisotyö Avoimen nuorisotyökäsitteen sisältö Toimialueet ja painotukset nuorisotyössä</i>	
Asemakaavatietoja	63
<i>Laki velvoittaa nuorisotyöhön Nuorten oikeudet kansainvälisissä sopimuksissa</i>	
Liite	72
<i>Nuorisotyön yhteiskunnallinen vaikuttavuusrakenne keskeisten käsitteiden valossa</i>	
Yhteystietoja	75
Lähteitä ja kirjallisuutta	77

Taustatiedot ja kiitokset

Ainakin seuraavat ihmiset ovat jakaneet asiantuntemustaan tämän esittelytekstin kokoajalle. Kiitos.

Pauliina Arola ja Hannu Kareinen Allianssista, Pirjo Mattila, Kari Naalisvaara ja Lasse Siurala Helsingin nuorisoasiainkeskuksesta, Kari Sjöholm Suomen Kuntaliitosta, sekä Tiina Nurmi ja Reijo Viitanen nuorisoasiain neuvottelukunnasta ovat esittäneet omia näkemyksiään ja antaneet käyttöni materiaalia. Tutkijat Harri Taponen ja Sari Vesikansa Helsingin Nuorisoasiainkeskuksesta ovat antaneet käyttöni julkaisematonta, erityisesti nuorisotyön merkitystä ja kehityshaasteita käsittelevää materiaalia.

Ajatuksiaan nuorisotyön merkityksestä ovat kirjoittajalle esittäneet nuorisopoliisi Timo Heikkonen, tutkijat Outi Linnossuo, Anna-Liisa Lämsä, Tapio Kuure, Suvi Kuikka ja Matti Telemäki, sekä Kirkon Nuorisotyön Keskus (Rauno Elomaa), Suomen Elämäntapaliitto (Seppo Lind), Suomen Nuorisoseurojen Liitto (Aaro Harju), Pelastakaa Lapset ry (Pasi Häkkinen) ja Parasta Lapsille ry (Ari Marjovuori). Muutamista kunnista ja järjestöistä olen saanut nuorisotyön sisältöä ja pyrkimyksiä kuvaavaa aineistoa, esimerkkinä Sirkka Liisa Strömmer ja Toijalan kaupungin nuorisotoimen kuvaus. Kaikki materiaalia toimittaneet eivät tässä kuitenkaan tule mainituiksi.

Ystävänä Timo Pasanen on tarjonnut minulle nuorten parissa työskentelevän psykologin näkökulman, ja ystävänä Jaakko Perkiökangas edustaa yrittäjänä päivittäistä, epävirallista ja palkitsematonta nuorisotyötä Helsingissä.

Materiaalia on ollut aikaan nähden liikaa sen arvioimiseen, mutta samalla toisaalta liian vähän tutkimukselliseen otokseen. Tämän esittelytekstin kokoamiseen käytetty lyhyt aika ei ole mahdollistanut paneutumista havainnollisiin esimerkkeihin nuorisotyön eri alueilta, järjestöistä, kunnista, seutukunnista ja projekteista. Tuollainen esimerkkien koostaminen olisi elävämpää luettavaa, mutta kauempana koko nuorisotyön esittelystä toimialana ja vaatisi pitkäjänteisempää kokoamistyötä. Niinpä tätä yleisesittelyä ei olekaan tarkoitettu rikkomattomaksi esineeksi, vaan elävöitettäväksi ja ajatuksissa purettavaksi. Lähtökohdaksi nuorisotyön merkitystä koskevalle keskustelulle ja nuorisotyön merkityksen konkreettiselle rakennustyölle. Lähtökohtana on yleisten pääasioiden esiintuonti.

Kokoamis- ja kirjoitustyössä toimeksiannollista ohjausta ovat antaneet Hannu Kareinen, Kari Sjöholm ja Reijo Viitanen. Kirjallisuusluettelo on epätäydellinen, mutta suuntaa-antava ja sen kokoamisessa apuna ovat olleet Vappu ja Hannu Nuorisotiedon kirjastossa. Läheskään kaikkea en ole itse ehtinyt lukea, mutta toivon jatkotyön antavan vielä mahdollisen syvällisempään tutkimukseen ja toivon, että kirjallisuusluettelosta on hyötyä nuorisotyöstä kiinnostuneille.

Olkoon tämä tarkastelu alkuna nuorisotyön käytännön, nuorisotyön tutkimuksen ja nuorisopoliitikan kehittämiseksi vuosituhatvuotisen vaihteen Suomessa.

Helsingissä syyskuussa 1998
Petri Cederlöf

Kynnys

Kutsumme sinut vierailulle. Ovesta sisääntulo on kynnyksen yli astumista. Kenenkään ei tarvitse tulla sisään, mutta jos kääntyy pois, ei voi muodostaa järkevää mielipidettä siitä mitä sisällä on. Tarjoamme sinulle mahdollisuuden tutustua nuorisotyöhön ja muodostaa oma mielipiteesi.

Tämä on siis kynnys. Myös kynnyksellä poiskääntyneillä on mielipiteitä. Talon asukkaiden ja työntekijöiden mielestä ne paljastavat, että he eivät tiedä tai ymmärrä nuorisotyön merkitystä, koska eivät ole tutustuneet siihen. Tässä esimerkki:

"(...) Nuorisotyössäkin on lähdettävä siitä, että nuoret itse tietävät mitä haluavat ilman ns. nuorisojärjestöjä. Jos kunnat haluavat tukea nuorten toimintaa, se tapahtuu parhaiten järjestämällä mahdollisuus omatoimiseen tekemiseen. Vapaaehtoisia "valvojia" saadaan asiaan innostuvista vanhemmista niin, ettei nuorisotyötä varten tarvita kunnallista henkilökuntaa. Edellä olevan perusteella ehdotan, että Eduskunta ei hyväksyisi valtion vuoden 1993 talousarvion lukuun 29.98 liikunnan ja nuorisokasvatustyön tukemiseen ehdotettua määrärahaa, mikä merkitsisi valtiolle säästöä 132 900 000 markkaa." (Eräs talousarvioaloite eduskunnassa Laman Vuonna 1992.)

Jos näin on, niin miksi ei lopeteta myös esimerkiksi koulun, terveydenhoidon, poliisin, armeijan, kansanedustuslaitoksen ja valtion taloudellista ylläpitoa? Ne ovat paljon kalliimpia kuin nuorisotyö. Ja jokainenhan voi omatoimisesti ja muiden vapaaehtoisesti tukiessa myös oppia, elää terveellisesti, suojella itseään ja muita, puolustautua uhan edessä, vaikuttaa asioihin ja tehdä päätöksiä. Vai voiko?

Vakavasti puhuen: tällaiset asiat ovat yhteiskunnallisia tarpeita ja juuri nuorisotyö on toimiala, joka voi luoda edellytyksiä tällaisten tarpeiden tyydyttymiselle yhteiskunnan ja ihmisten hyväksi. Nuorisotyö on resursseiltaan pieni, mutta tavoitavuodeltaan laaja toimiala muiden yhteiskunnallisten alojen rinnalla. Se on täydentävä, mutta ei ainoastaan täydentävä: sillä on oma perusteltu ja tarpeellinen toimenkuvansa yhteiskunnassa.

Nuorisotyö on osa suomalaista hyvinvointipolitiikkaa. Nuorisotyön yhteiskunnallinen perustelu löytyy toiminnan terveydellisistä, sosiaalisista, taloudellisista ja kasvatuksellisista tekijöistä.

"(...) Nuorten elinolojen parantamisella yhteistyössä eri hallinnonalojen ja nuorisoyhdistysten kanssa kyetään terveyden edistämiseen, sairauksien ennaltaehkäisyyn ja syrjäytyneiden nuorten määrän vähentämiseen tehokkaasti. Ennaltaehkäisevä työ on yhteiskunnalle huomattavasti edullisempaa kuin seurauksista huolehtiminen. Yhden syrjäytyneen nuoren kustannukset yhteiskunnalle voivat olla miljoonia. Yhden nuoren hoito laitoksessa maksaa yhteiskunnalle 360 000 markkaa vuodessa." (Kunnallisen vapaa-aikatoimen tutkimus- ja kehittämisselma 1995.)

Alustus eteisaulassa

Kynnyksellä seisominen erilaisten mielipiteiden välissä voi olla tukalaa. Siksi toivomme, että otat vastaan esittelytarjouksemme. Samaa mieltä ei tarvitse olla, mutta tarjottua ateriaa sulatella voi muodostaa oman mielipiteensä siitä, mitä on maistanut, haistanut, nähnyt ja kuullut, tuntenut ja ajatellut.

Nuorisotyön talossa on valtavasti erilaisia huoneita. Niissä vietetään vapaa aikaa, tehdään työtä, rakennetaan elämää ja kansalaisuutta, ehkäistään ja vähennetään ongelmia. Tätä on tehty kymmeniä vuosia. Tämä on koettu tärkeäksi. Tarkoituksenamme on kertoa juuri siitä, miksi nuorisotyön voi kokea niin tärkeäksi. Samassa yhteydessä tuodaan esille nuorisotyön asemaa koskevia tosiasioita, jotka tekevät ymmärrettäväksi huolen nuorisotyön asemasta valtionaloudessa ja yhteiskuntapolitiikassa.

Tämä esittely toimii johdantona nuorisotyön yhteiskunnalliseen merkitykseen. Siinä tarkastellaan yleisesti nuorisotyön olemusta, jotta sinun vieraanamme olisi helpompi jäsentää sitä, mistä nuorisotyön yhteydessä puhutaan.

Seuraavilla sivuilla esitellään näkökulmia nuorisotyön vaikuttavuuteen, nuorisotyön keskeiseen käsitteistöön ja niihin ongelmiin ja haasteisiin, jotka tekevät nuorisotyön tarpeelliseksi. Mukaan on poimittu lyhyitä esimerkkejä nuorisotyön käytännöstä, sekä nuorisotyön merkitystä perustelevia argumentteja. Loppuun on liitetty perustietoa nuorisotyön lainsäädännöstä ja kansainvälisistä velvoitteista.

Nuorisotyön puolustus: vain retoriikkaako?

Nuorisotyö on tärkeää, mutta sen merkitystä ei ole aina helppoa osoittaa, koska nuorisotyötä on niin monenlaista ja koska se on muuttuvaa. Siksi yhteiskunnan tuki nuorisotyölle on jatkuvasti uhanalainen. Kuitenkin nuorisotyön vaikutukset perustuvat paljolti sen luonteeseen pitkäjännitteisenä työnä. Nuorisotyön resurssien joka-vuotinen kyseenalaistuminen katkoo helposti pitkäjänteisyyden. Ja tämä kyseenalaistaminen on lyhytnäköisyyttä. Nuorisotyö ansaitsisi paremmin turvatus resursisiperustan.

Valtion tukea nuorisotyölle on 1990-luvulla leikattu rajusti vaikka tarve nuorisotyölle koko yhteiskunnassa on vain kasvanut. Nuorisotyön resurssit ovat erittäin pienet, joten niiden vähentämisen vaikutukset nuorisotyöhön ovat voimakkaampia kuin suuremmilla toimialueilla. Julkista tukea nuorisotyölle ei ole vähennetty vain samassa suhteessa kuin monien muidenkin alojen tukea on jouduttu vähentämään. Sen osuus on vähentynyt myös suhteessa muihin aloihin.

Tämän perusteella näyttäisi siltä, että nuorisotyötä ei pidetä kovin merkityksellisenä, tai sitten se koetaan itsestään selväksi asiaksi, joka tulee toimeen pelkällä hengen voimalla. Nuorisotyöntekijöillä onkin aihetta onnitella itseään inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti tarvitun hengen ylläpitämisestä. Mutta pelkkä henki ei riitä kaikkeen. Ja mikä tuo henki on? Mikä on nuorisotyön merkitystä perusteleva sisältö?

Nuorisotyötä voidaan puolustaa vaikkapa näin:

”Nuorisotyöhön kuuluu pyrkimys välittää kasvavasta sukupolvesta, tukea sen mahdollisuuksia, asemaa ja toimintaedellytyksiä yhteiskunnassa. Samalla tämä pyrkimys tukee yhteiskuntaa vaikuttamalla nuorten sosialisatioon ja kansalaisvalmiuksiin positiivisesti, sekä ennaltaehkäisemällä mahdollisia ongelmia. Nuorisotyö on yleisesti ennaltaehkäisevää, koska se ylläpitää ongelmattomuutta lisäämällä nuorten mahdollisuuksia ja elämänhallinnan edellytyksiä. Ennaltaeh-

käisevyys painottuu nuorisotyön kyvyssä katkaista ongelmallisia tai riskinalaisia kehityskulkuja. Nuorisotyö on osaltaan kasvatuksellista ja sitä voidaan pitää epämuodollisena erilaisten elämäntaitojen ja valmiuksien oppimisympäristönä...”

Tämä on nuorisotyötä puolustavaa retoriikkaa. Retoriikan täsmällinen todeksi osoittaminen edellyttäisi yksityiskohtaista nuorisotyön eri muotojen analyysiä. Siihen ei tässä esittelyssä ole mahdollisuutta, mutta sen sijaan tuodaan esille keskeisimpiä näkökulmia nuorisotyön merkitykseen. Näkökulmat ovat yleiskatsauksia siihen työhön, jonka todellinen merkitys löytyy vain nuorisotyön jokapäiväisestä käytännöstä. Nuorisotyöntekijät ovat alansa asiantuntijoita ja heidän ajatustensa esille tuominen on haaste tämän tutustumiskierroksen innoittamalle jatkotyölle politiikassa, tutkimuksessa sekä koko toimialan ammattikulttuurin kehityksessä.

Nuorisotyön ammattikunta on todellinen inhimillistä työtä tekevä ihmisryhmä ja kasvavan sukupolven muodostava nuoriso on yhteiskunnan tärkeä osa. Tämä ei ole retoriikkaa. Tämä on lähtökohta niille näkökulmille, joita tämä esittelykiertos tarjoaa.

Nuorisotyön asema

Miksi nuorisotyön merkitystä tarvitsee perustella? Nuorisotyöntekijöiden enemmistö varmaankin pitää nuorisotyötä merkityksellisenä. Kuntalaiskyselyn mukaan kuntien asukkaat pitävät kunnallista nuorisotyötä tarpeellisenä. Nuorisotyön mahdollistamaa toimintaa harjoittavat nuoret pitävät toimintaansa enimmäkseen mielekkäänä. Kunnallisen nuorisotyön ohella järjestöjen mahdollistamaan nuorisotoimintaan osallistuu vuosittain yli miljoona nuorta, eli nuorisotyöllä nuorten toiminnan mahdollistajana ja tukijana on kysyntää. Nuorten ongelmista ja kasvavasta ongelmien uhasta puhutaan. Ongelmien lisäksi nuorilla on tarpeita, joita nuorisotyö osaltaan pyrkii tyydyttämään. Eikö nuorisotyön asema ole itsestään selvä?

Nuorisotyölain mukaan kunnilla on nuorisotyövelvoite ja järjestöt sekä nuoret ja heidän yhteisönsä vastaavat nuorisotoiminnasta. Laki määrittelee nuorisotyön työksi, jolla parannetaan nuorten elinoloja ja luodaan edellytyksiä nuorten kansalaistoiminnalle. Nuorisotoiminnalla tarkoitetaan laissa nuorten kansalaistoimintaa, joka edistää nuorten kasvua ja kansalaisvalmiuksia. Nuorisotyöasetuksen mukaan sekä kunnille että järjestöille myönnetään valtion rahoitusta nuorisotyöhön. Tämä rahoitus otetaan veikkauasetuksen mukaan veikkauksen tuotosta.

Vuosina 1990-1998 koko valtionrahoitus nuorisotyölle on vähentynyt noin 30%, mikä on paljon nuorisotyön pienessä budjetissa. Valtion nuorisotyöhön suuntaama rahamäärä on noin puoli tuhannesosaa valtion vuosibudjetista. Tämä murunen on seteleinä hiukan yli sata miljoonaa markkaa (vuonna 1998: 103 264 000 mk). Esimerkiksi liikunnan vastaava osuus on nelinkertainen.

Talousongelmien takia toki kaikilla aloilla on tehty supistuksia, mutta nuorisotyön pienellä alalla ne ovat olleet suhteellisesti suuria. Koko nuorisotyön valtionrahoitus 1989 muodosti 13% veikkauksen tuotosta, mutta tänä vuonna se oli enää alle 6%. Valtio on paikannut yleistä rahantarvettaan nuorisotyön kustannuksella. Nuorisotyön tukeminen julkisin varoin on kuitenkin perusteltua toimintaa nuorisokasvatuksen ja tulevaisuuden rakentamisen näkökulmasta.

Kuntien talous on vaikeuksissa ja edellyttää supistuksia, ja kokemuksesta jo tiedetään, että nuorisotyö on helposti supistuskohdeiden joukossa. Kunnallinen nuorisotyön rahoitus on myös lukemattomien paikallisten nuorisojärjestöjen toimin-

nan perusturva. Nuorisotyön aseman turvaaminen edellyttää nuorisotyön valtionrahoituksen turvaamista ja sen lakisäätöisen aseman säilyttämistä kunnissa.

Tällä hetkellä kaavaillaan kunnallista peruspalvelustrategiaa, joka saattaa kyseenalaistaa kunnallisen nuorisotyön lakisäätöisyyden tai tehdä nuorisotyöstä nuorille ja heidän vanhemmilleen kalliimpaa palvelutarjontaa. Tämä vaikuttaisi myös paikallisten yhdistysten toimintaan. Nuorisotyön historiassa järjestöillä on merkittävä asema ja nykyään yhteistoiminnalle järjestöjen kanssa etsitään uusia muotoja. Järjestöjen taloudellisesti tehokkaalle toiminnalle sitä ylläpitävän tuen merkitys on suuri.

Lyhytnäköisten muutosten, supistusten ja leikkausten myötä toiminnan tasapainoinen jatkuvuus on käynyt kyseenalaiseksi. Se on nuorisotyön ja nuorten kansalaistoiminnan kehittämisen kannalta ongelmallista. Yhteiskunnan rakennemuutoksen hallitseminen vaatisi mieluummin nuorisotyön perusresurssien lisäämistä mm. kuntien valtionosuutta lisäämällä ja nuorisotyövelvoitetta täsmentämällä.

Pienelläkin volyymilla nuorisotyön tavoitavuus on suuri

Nuorisotyö on toimialana määrällisesti pieni. Mutta sen ylläpitäminen ja mahdollistama toimintakapasiteetti suhteessa sen kokoon on suuri. Tässä mielessä nuorisotyö on tehokas ja siihen kannattaa sijoittaa. Seuraavat tilastotiedot ja niiden väliset suhdet luvut kertovat paljon nuorisotyöstä.

Kunnat

Suomalaisten kuntien suoraan mahdollistamaan nuorisotoimintaan pidetään eurooppalaisittain laadukkaana ja hyvin nuoria tavoittavana.

Kunnissa nuorisotyön parissa toimii noin 3 400 työntekijää.

Kuntien omistamia tai vuokraamia nuorisotiloja on noin 1 500. Tilat ovat tehokkaassa käytössä. Nuorisotoiminnan lisäksi ne palvelevat mm. päivähoiton, koulutuksen ja muiden tilaisuuksien tarpeita.

Palkattuja nuorisotyöntekijöitä on Suomessa suurimmissa kaupungeissa parhaimmillaan noin yksi tuhattaneljäasataa asukasta ja noin yksi neljäasataa nuorta kohden, mutta yleisesti vähemmän. Kunnallinen nuorisotyö voi tavoittaa nuoria melko hyvin, mutta varsinkin pienemmillä paikkakunnilla kunnan palvelutarjonta nuorille on nykyään heikko. Järjestöjen vapaaehtoistyön merkitys korostuu tässä tilanteessa. Järjestöt ovat tehokkaita kansalaisorganisaatioita, joiden ”hyötysuhde” toiminnan aikaansaamisessa ja tavoitavuuden laajuudessa on parhaimmillaan hämmästyttävän suuri. Järjestöjen toimintaedellytyksiin kuitenkin kuuluu kunnan ja valtion taloudellinen tuki, eikä vapaaehtoisen järjestötyön harteille voi säilyttää yhteiskunnan kaikkia velvollisuuksia.

Nuorisotyön käyttömenot kunnissa ovat yhteensä noin 800 miljoonaa markkaa (1997), mikä tekee noin 160 mk / asukas. Tämä summa on noin 0,6-0,7 % kuntien budjeteista. Esimerkiksi liikuntaan kunnat käyttävät noin 410 mk / asukas. Valtionosuudet kuntien nuorisotyöhön olivat vuodelle 1998 yhteensä 36 549 000 mk, mikä on alle 5 % kuntien nuorisotyön menoista. Tämän vuosikymmenen alussa ne olivat vielä yli 70 miljoonaa markkaa eli nuorisotyön valtionosuus on puolittunut. Valtion talousvaikeuksien lisäksi puolittumisen taustalta löytyy vuonna 1993 toteutettu kuntien valtionosuusuudistus. Uudistus muutti myös nuorisotyöhön tarkoitettua valtionosuuden laskennalliseksi yleisosuudeksi. Vuodesta 1997 alkaen kuntia on nuorisotyölain velvoituksella määrätty käyttämään nuorisotyön valtionosuus nimenomaan nuorisotyöhön.

Kuntien lakisääteisenä tehtävänä on tukea nuorisojärjestöjen toimintaa, mahdollistaa nuorisotyötä ja ottaa nuorten elinolot huomioon toiminnassaan. Tästä tehtävästä ei tulevaisuuttaan vastuullisesti rakentavan kunnan kannata tinkiä.

Järjestöt

- Järjestöihin kuuluu niiden oman ilmoituksen mukaan lähes 700 000 nuorta.
- Varsinaisia nuorisotalon perusyhdistyksiä on Suomessa noin 6 000.
- Järjestöjen mahdollistamaan toimintaan osallistuu vuosittain yli miljoona nuorta.
- Mahdollistavan aktiviteetin kautta myös sadat tuhannet aikuiset osallistuvat toiminnan ylläpitoon.
- Vapaaehtoisia säännöllistä järjestötyötä tekeviä toimitsijoita nuorisotalolla on noin 30 000.
- Nuorisotalon järjestöissä työskentelee noin 360 palkattua työntekijää.
- Valtionavustukset nuorten kansalaistoimintaan eli nuorisotalojärjestöille olivat 41 miljoonaa markkaa vuonna 1998.
- Järjestöt ovat kansalaisten aktiviteettia tehokkaimmin ylläpitävä taho Suomessa.
- Kannattaako nuorisotalon järjestöjä ja vapaaehtoistyötä ylläpitävää taloudellista perusturva kyseenalaistaa?

Nuorisotyön tavoitavuus on hyvä ja tarpeellinen

Vapaa-ajan ja epämuodollisuuden merkitys

Nuorisotyöllä on mielekkäitä ja hyviä vaikutuksia nuoriin ihmisiin sekä koko yhteiskuntaan. Näitä vaikutuksia kuvataan tarkemmin jäljempänä tässä esittelyssä. Tässä kohtaa kerrotaan, miksi nuorisotyön vaikutukset ovat hyödyllisiä verrattuna muihin vaikuttaviin tahoihin, joita ovat esimerkiksi koti, koulu ja toveripiiri.

Nuorisotyön yleiset vaikutukset ovat valmiuksia lisääviä ja samalla ongelmattomuutta ylläpitäviä. Välittömimmillään nuorisotyö on tukevaa ja sellaisena ongelmaa ennaltaehkäisevää ja negatiivisia kehityskulkuja katkaisevaa. Nuorisotyöhön kuuluu kasvatuksellisia aineksia ja se rakentaa nuorille oppimisympäristöä. Tällaisia vaikutuksia ihmisiin voi olla myös vanhemmilla, sukulaisilla, ystävillä, koululla, sosiaalisuudella jne. Mikä sitten erottaa nuorisotyön omaksi alakseen ja perustelee sen tarpeellisuutta muiden inhimillisten ja yhteiskunnallisten käytäntöjen rinnalla? Miksi nuorisotyö ei ole vain ylimääräinen lisä muiden käytäntöjen rinnalla?

Keskeistä nuorisotyössä on sen tavoitavuus. Nuorisotyö tavoittaa nuoria monesti paremmin kuin muut yhteiskunnan käytännöt. Nuorisotyö kykenee tavoittamaan myös niitä nuoria, joita muut käytännöt eivät tavoita lainkaan. Mitä tämä tarkoittaa?

Nuorisotyön keskeinen toimintaympäristö on nuorten vapaa-aika. Vapaa-ajan kasvu ihmisten elämässä on leimaa-antava kaikkialla modernissa maailmassa. Nuorten elämässä vapaa-aika on keskeinen. Vapaa-aika merkitsee korostetusti ihmisen vapaaehtoisuutta toiminnassa, jolla hän vapaa-aikaansa täyttää. Nuorisotyön mahdollistamiin ja tarjoamiin vapaa-ajantoimintoihin nuori osallistuu vapaaehtoisesti. Vapaa-aika koetaan positiiviseksi omaksi ajaksi, jota odotukset, velvollisuudet, perinteet ja instituutiot eivät sitovasti määrää. Siksi nuorisotyö erityisesti vapaa-ajankulttuurin tukijana tavoittaa nuoria paremmin kuin muodollisemmat instituutiot.

Nuorisotyö välittömänä käytäntönä on epämuodollinen järjestelmä. Hyvissäkin perhesuhteissa elävät nuoret rakentavat nykyään omaa vapaa-ajan elämäänsä ja itsenäisyyttään tavalla, joka rajoittaa esimerkiksi vanhempien mahdollisuutta vaikuttaa heidän elämäänsä. Koulu on muodollinen järjestelmä ja sillä on välttämätön oppisisällön määräämä opetustehtävänsä, eikä sen huolehtimispyrkimys ylety nuoreen, joka haluaa vastustaa nimenomaan auktoriteetteja.

Ystäväpiirit eli samanikäisten vertaisryhmät ovat nuorille tärkeitä, mutta niiden mahdollisuudet järjestyä todellisiksi kasvuyhteisöiksi ovat rajalliset. Nuoret luonnollisesti tarvitsevat edelleen myös kontakteja aikuisiin. Nuorisotyö tarjoaa nuorille *epämuodollisia aikuistoverisuhteita*, jotka ovat turvallisia ja tarvittuja, mutta vähemmän rajoittavaksi koettuja, nuorten itse valitsemia auktoriteetteja. Osalla nuorista on myös puutteellisesta vanhemmuudesta johtuva suuri inhimillinen tarve ja oikeus aikuissuhteisiin. Nuorisotyö on perinteisesti mahdollistanut tällaisia suhteita.

Vapaa-aika on joskus myös ongelmallinen haaste sekä nuorelle että yhteiskunnalle. Kuten tiedämme, työttömyys ei ole sama asia kuin loma ja se saattaa tuottaa mm. merkityksettömyyden tunnetta. Vastaavasti lisääntynyt vapaa-ajan määrä saattaa merkitä myös toimettomuutta. Tällainen toimettomuus voi tuottaa paitsi merkityksettömyyden kokemuksia myös uhkia ja uhkaavia mahdollisuuksia. Kaikki seura ei ole hyvää seuraa eivätkä kaikki vaikutteet ole hyviä vaikutteita. Jokainen ihminen tarvitsee omaksi ja muiden turvaksi myös hiukan kontrollia, ainakin itsekontrollia. Jälkimmäinen voi kasvaa nuoruudessa, samoin kuin muutkin valmiudet, jos kasvulle on olemassa tarvittu tuki. Nuorisotyö ei voi eikä halua korostetusti kontrolloida nuoria, mutta siihen sisältyy turvallisuutta lisäävä huolehtimisen pyrkimys, joka rakentaa siltaa nuorten vapauden ja valintojen sekä yhteiskunnan kontrollin välille.

Tasa-arvoisten mahdollisuuksien merkitys

Nyky-yhteiskunta on täynnä vapaa-ajan palvelutarjontaa aikuisille. Nuorisotyö vapaa-ajankulttuurin palvelutarjontana on kohdistettu nuorille. Sen oikeutus on nuorten oikeudessa tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin yhteiskunnan muiden jäsenten rinnalla. Nuorisotyö rakentuu nuorten tarpeille, mutta kuitenkin enemmän kontrolloidusti mielekkäille tarpeille kuin esimerkiksi kaupallisen ja viihteellisen vapaa-ajankulttuurin koko palvelutarjonta. Nuorisotyö on itse itseään kontrolloiva käytäntö, joka pyrkii tukemaan nuorten valmiuksien ja mahdollisuuksien kasvua.

Nuorisotyö yhteiskunnallisena peruspalveluna on yleishyödyllistä toimintaa, jolle tunnusomaista ovat erityisesti seuraavat piirteet:

- se on pääsääntöisesti voittoa tuottamatonta julkista tai kansalaistoiminnallista työtä;
- se on nuorille ilmaista tai ainakin edullista verrattuna yksityisiin palveluihin;
- edellisistä johtuen se tarjoaa eri elämäntilanteissa oleville nuorille samanarvoisen mahdollisuuden.

Nuorisotyön sisäiset toimintatavat ylläpitävät ja kehittävät nuorten yhteistoimintaa vertaisryhmissä ja luovat siten edellytyksiä samanarvoisuuden kasvulle. Mutta nuorisotyö sekä kasvua tukevana ja ennaltaehkäisevänä työnä että vapaa-ajan ”kevyempänä” palvelutarjontana ylläpitää ja lisää nuorten keskinäistä tasa-arvoa merkittävästi juuri sen ansiosta, että nuorisotyö on yhteiskunnan varoin tuettua toimintaa. Kaupallistettu tuki- ja palvelutarjonta asettaisi nuoret eriarvoiseen asemaan riippuen nuorten ja heidän perheidensä taloudellisesta tilanteesta.

Pienetkin taloudellisten resurssien putoamiset johtavat kustannusten kasvuun tai toimintamuotojen vähentämiseen. Tietty kesäleiri poistetaan suunnitelmista tai

sen osallistumismaksua nostetaan. Nuorten vapaa-ajan vapaasti ohjatut kasvumahdollisuudet vähenevät. Erityisesti vähävaraisemman perheen nuoren mahdollisuudet osallistua nuorisotyön mahdollistamaan toimintaan vähenevät.

Vaikka erilaisten ja erihintaisten kaupallisten nuorisotyömuotojen kirjo voisi kehittää toimialan erilliskäytäntöjä se sirpaloisi nuorisotyön eettistä perinnettä. Samalla se luokittelisi nuoria heidän yhteiskunnallisen asemansa mukaan tarjoten enemmän niille, joilla jo on hyvien elinolojen mahdollistamia edellytyksiä, ja vähemmän niille, jotka niitä enemmän tarvitsisivat. Se vähentäisi erilaisissa asemissa olevien nuorten kontakteja toisiinsa ja lisäisi yhteiskunnan polarisaatiota.

Polarisaatio, kärjistävä jakautuminen menestyjiin ja sivuun jääviin, on vakava yhteiskunnan sisäinen uhka ja sen lisääntymisestä Suomessakin on selviä merkkejä. Nuorisotyö yhteiskunnan tukemana toimialana ennaltaehkäisee ja vähentää polarisaation kasvua kasvavan sukupolven keskuudessa. Nuorisotyön resurssien vähentäminen heijastuu suoraan nuorten oikeuksien ja mahdollisuuksien vähentämiseen, koska nuorten oikeudet ja mahdollisuudet suhteessa muihin ikäryhmiin vähenevät, koska nuorten välisten eriarvoisten asemien polarisoituminen kasvaa, ja koska erityisesti heikommassa asemassa olevat ja eniten nuorisotyön tarjonnasta hyötyvät kärsivät muutoksesta eniten ja ensimmäisinä.

Nuorisotyön tavoittavuudelle keskeistä on se, että juuri nuoruusvaiheessa ihmisen valmiudet ja mahdollisuudet kehittyvät voimakkaimmin ja samalla ongelmien uhka on suurin. Sekä nuoruuden valmiudet että ongelmat vaikuttavat ihmisen koko elämänkaareen ja samalla yhteiskuntaan vuosia ja vuosikymmeniä. Nuorisotyön vaikuttavuus yhteiskunnassa kannattaa ottaa vakavasti.

Nuorisotyö kunnan selviytymisstrategiassa

Useimmissa Suomen kunnissa nuorisotoimialaa on viime vuosina supistettu huomattavasti. Erilliset nuorisotyölautakunnat on lakkautettu ja niiden työskentely yhdistetty tai sulautettu osaksi muiden lautakuntien toimintaa. Erillislautakunnan lakkauttaminen voi tuoda kunnalliseen toimeen tervehdyttävääkin vuorovaikutusta ja avoimuutta, mutta yhteydessä nuorisotalon resurssien supistusten kanssa se on heikentänyt nuorisotyön asemaa monessa kunnassa.

Nuorisotoimen supistuminen kunnissa voidaan kytkeä koettuun taloudelliseen lamaan, mutta osaltaan sitä vauhditti myös vapaakunta- ja valtionosuusudistuksen lisäämä paikallisen päätäntävällän kasvu. Nuorisotyön taloutta supistettiin voimakkaasti, mikä vaikutti pienen toimialan kokonaisresursseihin suhteellisesti hyvin paljon. Nuorisotyön asemaa vahvistettiin vuonna 1997 nuorisotyölain muutoksella, joka irrotti nuorisotyön valtionosuuden yleisestä valtionosuusjärjestelmästä, kanavoitavaksi opetusministeriön kautta suoraan kunnan nuorisotoimeen ja nuorisojärjestöjen toimintaan. Vuosikymmenen alkuun ja nykyisiin resurssitarpeisiin nähden nuorisotyön talous on kuitenkin jäänyt alhaiselle tasolle ja epävarmalle pohjalle.

Miksi sitten nuorisotyö olisi toimiala, josta tingittäisiin kiperässä tilanteessa ennen muita?

Jos ajatus nuorisotyöstä liitetään ensisijaisesti ajatuksiin nuorten ongelmista tai nuorten aiheuttamista ongelmista, voidaan tilanne rinnastaa vaikka ekologiseen välinpitämättömyyteen. Miksi teollisuuslaitos investoisi saastumisen vähentämiseen, jos saaste kuitenkin kulkeutuu muualle, eikä investointi sinällään ole muuta kuin menoa. Vastaavasti maaseudun ongelmanuoret muuttavat suurempiin kaupunkeihin.

Tämä vertaus on tietenkin ruma, sillä vain osassa nuorisotyötä on kysymys erityisen ikävien ongelmien kohtaamisesta, kuten rikollisuudesta. Mutta poismuutto on pienten kuntien todellinen ongelma.

Kunnan kannalta kysymys on haasteista ja niihin liittyvästä vastuullisesta asenteesta, jota nuorisotyö yhteiskunnassa edustaa. Ongelmista välittäminen paikallisella tasolla on kansallista ja kansainvälistäkin yhteisvastuullisuutta. Jos kunta ei välitä nuoristaan, se ei enää edusta inhimillisesti mielekästä yhteiskuntaa, eikä vastaa omalta osaltaan kansallisiin ja kansainvälisiin haasteisiin.

Nuorten tyytyväisyys mahdollisuuksiinsa, paikallisiin elinoloihinsa ja heille tarjoutuviin palveluihin vähentää nuorten todennäköistä poismuuttoa ja lisää paluumuuton todennäköisyyttä. Nuoriin panostaminen on panostamista kunnan elinvoimaisuuteen. (Nuorten Suomi 2001 -tutkimustulos.)

Koulutuksen ja työllistymisen mahdollisuudet, sekä ongelmia ennaltaehkäisevät ja mielekkäät vapaa-ajanviettomahdollisuudet ovat inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti tärkeitä. Sijoittamalla nuorten tarpeisiin kunta tekee pitkällä tähtäimellä itselleen edullista työtä, sivuuttamalla nuoret se tekee itselleen karhunpalveluksen jo muutenkin tukalassa tilanteessa. Nuorisotyö on keskeisellä sijalla järkevän kunnan selviytymisstrategiassa. Nuorisotyön ja vapaa-ajan palvelut ovat pitemmällä aikavälillä kunnallisia menestystekijöitä. Talousvaikeuksista kärsivät kunnat tarvitsevat valtion, lainsäädännön ja kansalaistoiminnan tukea, mutta nuorisotyön merkityksen kokemuksen on noustava paikallistasolta.

Nuorisotyö on palvelus nuorille ja yhteiskunnalle. Kunnallinen paikallisiin tarpeisiin ja mahdollisuuksiin muotoiltu nuorisotyön palvelusitoumus olisi muodollisesti tärkeä lähtökohta kuntien nuorisotyössä.

Esimerkkinä Pyhäselkä

- noin 3 000 alle 30-vuotiasta
- nuorisotyön käyttömenot noin 400 000 mk vuodessa
- kulttuuri- ja kasvatusasioista vastaava lautakunta käsittelee nuorisotyöasiat
- vapaa-aikasihteeri hoitaa myös nuorisoasiat
- joitakin osa-aikaisia työntekijöitä työllistämisen- ja yhteistyö projekteissa
- nuorten työpaja, nuorten työllistämistukea
- nuorisotyöttömyysprosentti noin 20
- 10 paikallista nuorisojärjestöä, jotka saavat avustusta noin 100 000 mk vuodessa.

Esimerkkinä Loimaan seutukunta

Loimaan alueen 12 pienen maaseutukunnan yhteinen nuorten elinolot -projekti on tuottanut hyviä kokemuksia pienten kuntien mahdollisuudesta jakaa ja yhdistää voimavarojaan nuorisotyön alueella. Alueella on asukkaita noin 38 000, heistä alle 25-vuotiaita noin 11 000.

Elinolot -projektin lähtökohtina olivat nuorisotyölain velvoite, ammatillinen huoli nuorista ja koko seutukunnan tulevaisuudesta yhdistettynä paikallisten voimavarojen vähäisyyteen ja tiedon sirpaleisuuteen, nuorisotyön ulkopuolisten toimintatapojen ja toimialan tuntemisen vähäisyys, sekä kokemukset yhteisestä nuorisosta ja yhteistyön positiivisuudesta.

Nuorten elinolojen tarkastelu on jaettu seuraaviin aihepiireihin: 1) työllisyys ja koulutus, 2) asuminen ja toimeentulo, 3) henkinen hyvinvointi ja terveys, sekä 4) osallistuminen ja harrastustoiminta. Projektiin on kuulunut eri alueilla vallitsevien tarpeiden kartoitus, ongelmien esilletuominen, koulutuksen ja yhteistoimintaedellytysten parantaminen eri tahojen, ammatti- ja hallintokuntien välillä. Lähtökohtana

on ollut nuorten elinoloja sekä palveluja koskevan palautteen kerääminen nuorilta. Sen perusteella elinoloverkostoa on rakennettu yhdessä oppilaitosten, työvoimapalvelujen, terveydenhuollon, järjestöjen, poliisin ja nuorisotoimen kanssa. Yksittäisillä pienillä kunnilla kaikkia palveluja ei ole, mutta seutukunnista ne löytyvät.

Projektin yhteydessä käynnistettiin seutukunnan nuorten työpaja, seutukunnallinen vapaa-aikatoimen palveluverkko internetiin, päihdeprojekti, alueellisen työnjaoon kehittäminen nuorisotyöntekijöiden kesken, koulukohtaisten työryhmien rakentaminen, kansainvälinen toiminta, vertaisohjaajatoiminta ja tehostettu tukihenkilötoiminta. Projekti on yleisesti parantanut viranomaisten välistä yhteistyötä, nuorten tarpeiden huomioimista ja tutkitun tiedon hyväksikäyttöä, uusien menetelmien hyödyntämistä ja nuorisotyötä tekevien jaksamista. Nuoret on otettu suunnitelmissa ja päätöksenteossa huomioon aikaisempaa paremmin, nuoret ovat olleet mukana kehitystoiminnassa, nuorten vaikuttamiskanavat ja palvelut alueella ovat lisääntyneet.

Tällainen työ kelpaa esimerkkinä muillekin Suomen seuduille ja tällaista kehitystyötä yhteiskunnan kannattaa varmasti tukea. Paitsi nuoren sukupolven asemaa tällainen kehitystyö kehittää yhteiskunnan toimintatapoja ja rakenteita paremmin todellisia tarpeita vastaaviksi.

Esimerkinä Helsinki

Suurimpien kaupunkikuntien nuorisotyö ei ole suoraan verrattavissa pienten kuntien tilanteeseen, joka voi olla hyvin erilainen. Seuraava esimerkki ei kuvasta kuntien ja kaupunkien enemmistöä, mutta antaa käsityksen nuorisotyön perusvolyymeista suurimmillaan.

Nämä volyymit voidaan esimerkistä suhteuttaa Helsingin asukaslukuun (0,5 miljoonaa), koko Suomeen (5 miljoonaa) ja edelleen muihin kuntiin. Helsingin nuorisosiainkeskuksen vuosittaiset käyttömenot ovat noin 100 miljoonaa markkaa, eli kahdeksasosa kaikkien kuntien nuorisotyön menoista. Kaupunki avustaa järjestöjä 4 miljoonalla mikä on kymmenesosa valtion järjestöille myöntämien avustusten määrästä. Suurimmassa osassa Suomen kuntia nuorisotyöresurssit ovat huonot Helsinkiin verrattuna, joten näitä suhdelukuja voidaan pitää suuntaa-antavina tavoitteina.

- 10-29-vuotiaita noin 150 000
- peruskoulu- ja lukioikäisiä nuoria noin 60 000
- noin 360 päätoimista nuorisotyöntekijää, heistä 260 nuorisohjaajaa
- vuosittain satoja työllistettyjä tai harjoittelijoita tuntiohjaajina
- yli 100 toimipaikkaa, joista noin 60 nuorisotaloja
- nuorisotaloja käyttävät jossain määrin noin puolet nuorista
- kaupunki tukee noin 400 paikallista järjestöä tai ryhmää yhteensä 4 miljoonalla markalla
- paikallisten järjestöjen toimintaan osallistuu noin 30 000 alle 25-vuotiasta nuorta
- järjestöjen käyttöön myönnettyjä nimikkotiloja 21

Kohti palvelusitoumusta

Esimerkinä palvelusitoumuksen henkeä lähestyvistä muotoilusta tässä on Helsingin nuorisotoimen kuvaus kaupungin budjetissa vuodelle 1998. Samalla se ilmentää joitakin nuorisotyön sisältöä ja pyrkimyksiä kuvaavia perusajatuksia. Palvelusitoumus on kuitenkin enemmän kuin kuvaus tai periaatteellinen lupaus: se on

valittua ja harkittua sitoutumista nuorisoalaan paikallisten ja alueellisten strategioiden puitteissa. Helsingin tilanne on toki erilainen kuin useimmissa Suomen pienissä kunnissa, mutta pyrkimysten määrittely kuvaa kyllä koko nuorisotyön kenttää yleisesti.

”Kaikille helsinkiläisille nuorille tarjotaan omalla asuinalueellaan tai sen lähiympäristössä mahdollisuus virikkeiseen vapaa-ajanviettoon, kehittäviin harrastuksiin vertaisryhmissä ja henkilökohtaiseen keskusteluun ammattitaitoisen nuorisotyöntekijän kanssa. Asuinalueilla, joilla ilmenee nuorison ongelmakäyttäytymistä on mahdollisuus saada erityisnuorisotyön monimuotoisia palveluja. Nuorten käytettävissä ovat myös helsinkiläisen nuorisojärjestötoiminnan laaja toiminta, jonka tukemista nuorisoasiainkeskus jatkaa vuonna 1998 entiseen tapaan. Näiden palvelujen kautta nuoret tutustuvat mm. kestävän kehityksen ja suvaitsevaisuuden periaatteisiin ja kansainvälistymisen ja kaupungin kulttuurisen kehittämisen antamiin mahdollisuuksiin.

Käynnistetään Malmin toimintakeskus osana alueellista syrjäytymisstrategiaa. Pajan ympärille rakennetaan moniammatillinen nuorisotoimen, koulun, sosiaalitoimen ja seurakunnan ammattilaisista koostuva yhteistyöverkosto tunnistamaan alueella tukea tarvitsevia nuoria. Tutkitaan mahdollisuudet käynnistää itäisessä ja kantakaupungin nuorisokeskuksissa alueellista syrjäytymisstrategiaa toteuttavat pajat.

Syvennetään yhteistyötä opetustoimen kanssa tiivistämällä aluetasolla oppilashuollon ja nuorisotyöntekijöiden välistä yhteistyötä, selvittämällä miten nuorisoasiainkeskuksen hyviä kokemuksia kouluyhteistyöstä voitaisiin laajamittaisemmin sekä käynnistämällä yhteistyö uusien koulurakennusten saamiseksi palvelemaan paremmin nuoriso- ja järjestötoimintaa. Toimitaan aloitteellisesti uuden lähiöprojektin käynnistämiseksi. Parannetaan Kontulan nuorisotalon toimintamahdollisuuksia osana nykyistä lähiöprojektia...”

Tämä esimerkki on siis Helsingin kaupungin vuosibudjetista. Se kertoo nuorisotyöstä, mutta ei sen todellisuudesta koko Suomessa. Nuorisotyön ihanteellisista tavoitteista ja pyrkimyksistä on helppoa mutta turhaa puhua ilman niiden realistista suhteuttamista taloudellisiin resursseihin. Ajatus palvelusitoumuksesta ei tarkoita nuorisopoliittisten toimenpideohjelmien paperipinoa, ei suunnitelmaa ilman keinojen rakennusta, ei tyhjää retoriikkaa, vaan lakiin nojaavaa, valtion ja kansalaisten tukemaa sitoutumista: vastaamista nuorisotyön haasteisiin. Tämä edellyttää sitä, että taloudelliset resurssit suhteutetaan nuorisotyön tarpeisiin, jotka eivät ole valtavat, vaan osittain laiminlyödyt.

Järjestötoiminnan arvokas panos nuorisotyössä

Järjestötoiminnalla on Suomessa vahva perinne. Järjestöjen ja yhdistysten historiaa voidaan seurata 1800-luvulle. Järjestöt ovat kansalaistoiminnan organisatorinen perusta ja siten osa kansalaisyhteiskunnan perustaa. Järjestöjen kirjo on monivärinen ja moniarvoinen ja siksi se monimuotoisena kokonaisuutena ylläpitää liberaalia demokratiaa yhteiskunnassa. Useimmat aatteelliset yhdistykset tunnustavat eettisiä arvoperiaatteita, jotka ovat yhteiskunnan henkiselle perusrakenteelle inhimillisesti välttämättömiä. Järjestöjen ja muiden pääasiassa voittoa tuottamattomien instituutioiden ja yhteisöjen muodostama ns. kolmas sektori on viime vuosina noussut kasvavan kiinnostuksen kohteeksi, erityisesti koska siinä on nähty hyödynnettäviä mahdollisuuksia hyvinvointivaltion ongelmien ratkaisuun.

Useat järjestöistä ovat tehneet nuorisotyötä ja edustaneet nuorisotoimintaa. Järjestöllinen nuorisotyö on Suomessa vanhempaa kuin nuorisotyö yhteiskunnan julkisin varoin toteutettuna. Järjestöjen kansalaistoiminta on ollut kimmoke koko valtiollisen, keskushallinnollisen, paikallisen ja alueellisen nuorisotyön kehitykselle. Nuorisotyö kokonaisuutenaan onkin kansalaistoiminnan ja yhteiskunnan julkisen toimen välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Nykyäänkään julkinen, kunnallinen nuorisotoimi ei yksin kykenisi samaan työpanokseen ja palvelujen tarjontaan ilman järjestöjen osuutta. Vastaavasti järjestöjen työ tarvitussa laajuudessaan ei olisi mahdollista ilman niiden saamaa yhteiskunnan julkista tukea.

Järjestöjen koordinoitua tukemista kannattaisi lisätä erityisesti siksi, että järjestötyöhön sijoittamisen hyötysuhde on hämmästyttävän suuri: pienelläkin resursoinnilla saadaan aikaan toimintaa tehokkaammin kuin missään liikeyrityksessä. Järjestöjen työ on pääosin vapaaehtoistyötä, joka moninkertaistaa toimintaan sijoitetun panoksen. Seuraavassa kuvataan tätä yhteiskunnallista hyötyä, inhimillistä ja taloudellista lisäarvoa yleensä järjestöjen, erityisesti nuorisotyön ja nuorisotoiminnan näkökulmasta.

Järjestöjen nuorisotyössä säilyttämisen arvoinen perinne ja nykyhetken tarpeet kohtaavat hedelmällisesti. Kansalaistoiminta luo samanaikaisesti edellytyksiä sekä sosiaalisen yhteisöllisyyden että yksilöllisten valmiuksien ja taitojen kasvulle. Nämä kummatkin ovat inhimillisiä ja yhteiskunnallisia tarpeita.

Kansalaistoiminta on arvoilmastoa ylläpitävä perinne ja sellaisena yhteiskunnan henkisiä toimintaedellytyksiä tukeva. Järjestötoiminta on itsessään osallisuutta ja kansalaisvalmiuksia lisäävää ja sikäli tuottavaa toimintaa. Samalla se on tuottavaa toimintaa siksi, että yhdistysten, yhteisöjen ja erilaisten ryhmien vapaaehtoistyö on usein avustavaa ja tukevaa, kuten talkootyötä, hyväntekeväisyyttä tms. Tällaisten toimintamuotojen edellyttämän arvoilmapiirin ylläpito on yhteiskunnalle erittäin tarpeellista sen lisäksi että työ itsessään on hyödyllistä.

Toiminta järjestöissä ja järjestöjen mahdollistamaan toimintaan osallistuminen ulkopuolisena on enimmäkseen yhteisöllistä toimintaa. Samalla järjestötoiminnan yhteydessä opitaan monenlaisia perustaitoja ja valmiuksia, jotka ovat elämässä ja yhteiskunnassa selviytymisen perusedellytyksiä. Monet aivan tavanomaisina pidetyt inhimilliset toiminta- ja käyttäytymisvalmiudet eivät kehity itsestään, mutta kansalaistoiminnan ympäristössä ne hioutuvat. Ilman erilaisten arkipäiväisten toiminta- valmiuksien oppimista ihminen on invalidi sosiaalisessa, kansallisessa ja kansainvälisessä maailmassa. Perinteisesti järjestöt ovat olleet myös poliittisen tietotaidon ja osallistumisen kasvualusta.

Järjestöt siis luovat edellytyksiä epämuodollisille tietojen ja taitojen oppimisympäristöille. Nyky-yhteiskunnassa ihmisten tarpeet erilaisten valmiuksien omaksumiseen kasvavat ja moninaistuvat jatkuvasti, eivätkä perinteiset ja muodolliset oppimistavat kykene seuraamaan kaikkia tarpeita ja tavoittamaan kaikkia tarvitsijoita. Uusien oppimisympäristöjen ja oppimistapojen tarve on kasvussa. Kansalaisten oma-aloitteisuuteen perustuva järjestötoiminta on perinteisesti ollut uusien innovaatioiden ja kokeilujen aluetta. Järjestöt muiden instituutioiden ja käytäntöjen rinnalla kykenevät osaltaan luomaan tarvittua tarjontaa juuri epämuodollisten oppimisympäristöjen ja osallistumismahdollisuuksien kautta. Epämuodollisuus, vapaa- aikapainotteisuus ja kansalaistoiminnallisuus lisäävät tämän tarjonnan tavoitavuutta ihmisten, erityisesti nuorten keskuudessa. Nuorten todettu järjestöaktiivisuus on suora osoitus tästä tavoitavuudesta.

Järjestöjen mahdollistama nuorisotyö ja nuorisotoiminta on hyödyllistä ja tuottavaa. Vapaaehtoistykään ei kuitenkaan synny tyhjää. Toiminnan suunnittelu, organisointi ja järjestäminen, toimijoiden motivoiminen ja tukeminen, kaikki tämä vaatii omat perusresurssinsa. Jokainen järjestölle annettu tukimarkka vähentää sitä

työtä, jota järjestössä tehdään sen toiminnan ylläpitämiseksi, eli jokainen tukimarkka vapauttaa työtä varsinaiseen hyödylliseen tehtävään.

Järjestöjen taloudellinen tehokkuus voidaan esittää seuraavalla tavalla:

Järjestöissä tehdään työtä vapaaehtoisesti, siis pääsääntöisesti ilman palkkaa ja palkkioita. Jos tämä työ vastaa yhteiskunnassa ja ihmisten elämässä ilmeneviin tarpeisiin, voidaan sitä pitää tarpeellisenä ja hyödyllisenä työnä. Tällöin voidaan laskea se, kuinka paljon vastaava työpanos maksaisi yhteiskunnassa tehtynä palkkatyönä. Tämä on vapaaehtoistyön arvo. Koska Suomessa tehdään paljon järjestöjen vapaaehtoistyötä, maksaisi vastaava työpanos palkkatyönä vastaavasti paljon. Kannattaa siis tukea vapaaehtoistyön perusedellytyksiä, sen organisaatioita ja henkeä.

Esimerkki: nuorisojärjestön viikon kestäväällä kesäleirillä toimii ohjaajina 5 aikuista ihmistä. Tämä tekee 35 leirityöpäivää. Jos yhden pitkäksi venyneen palkatun työpäivän palkkakuluiksi arvioidaan varovasti 500 mk/henkilö, olisivat tällaisen leirin pelkät palkkakulut 17 500 mk. Sadan tällaisen leirin palkkakulut olisivat yli puolitoista miljoonaa markkaa. Mutta Suomessa on tuhansia järjestöjä, jotka toimeenpanevat vuosittain kymmeniä tapahtumia vapaaehtoisvoimin. Tällöin varovaisinkin arvio työn arvosta lähtisi sadoista miljoonista. Nuorisojärjestöjen yhteenlaskettu taloudellinen volyyymi on arvioitu 1,5-2,0 miljardiksi markaksi. Jokainen markka tässä on säästöä, jonka hinnaksi yhteiskunnalle tulee vapaaehtoistyötä mahdollistavan yhdistysten perustoiminnan tukeminen, nuorisotyön osalta noin 40 miljoonaa markkaa vuodessa. Avustuksen markkamääräinen arvo siis 40-50-kertaistuu hyödyllisen työn arvona ja yhteiskunnan säästönä.

Tämän lisäksi säästöksi voidaan laskea järjestöllisen työn edellä esitetty hyöty, valmiuksia lisäävä ja ongelmia ennaltaehkäisevä vaikutus. Jos mielekäs vapaa-aika ja nuorisotyöntekijän tuki nuorelle ehkäisee nuoren ongelmien kasautumista, säästetään rahallisesti lisää sen lisäksi, että tämä on tietenkin inhimillisesti arvokasta. Yhden ongelmaisen nuoren hoito laitoksessa maksaa noin 350 000 mk vuodessa, vankilavuoden kulut yhden nuoren osalta ovat noin 250 000 mk vuodessa. 15-24-vuotiaita nuoria, joiden kohdalla voidaan puhua vakavista ongelmien kasautumisesta ja syrjäytymisestä, on Suomessa arvioitu olevan 10 000 - 12 000.

Yleisesti järjestöjen inhimillistä aktiviteettia ylläpitävä toiminta aikaansaa taloudellisen vireysvaikutuksen, joka ilmenee esimerkiksi erilaisten harrastusvälineiden hankinnoissa ja liikkuvuuden lisäämässä paikallisten palveluiden käytössä. Tämänkin tuotoksen kansallinen kokonaismäärä on suuri. Järjestöjen toimintaa ylläpitävää tukea ei täten ole perusteltua vähentää. Pikemminkin järjestöt ansaitsisivat enemmänkin lisäpanostusta toimintaansa.

Nuorisotyö palveluna

Nuorisotyö voidaan ymmärtää yhteiskunnallisena peruspalvelujärjestelmänä, jota viisas valtio tukee. Nuorisotyö palvelee erityisesti nuoria yhteiskunnan jäseninä, mutta samalla koko yhteiskuntaa ja osaltaan valtiota.

Ajatusta nuorisotyöstä hyvinvointipalveluna ja yleensä palveluna ei tarvitse, ei kannata, eikä ehkä kokonaan voikaan sitoa *kylmään* tulosajatteluun. Palvelu on ymmärrettävissä sanan inhimillisessä alkuperäismerkityksessä palvelemisena ja palveluksena. Tulokset ja vaikutukset ovat yleisesti hyvinvoinnin ja elämänlaadun

ylläpitoa ja kehittämistä koko yhteiskunnassa, kanavoituneena erityisesti nuoriksi kutsutun kansanosan, kasvavan sukupolven kautta.

Nuorisotyö palvelujärjestelmänä tuottaa nuorille:

- toimintaa, toimintamahdollisuuksia ja toimintaedellytyksiä
- tietoja, taitoja, sosiaalisia yhteyksiä
- osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen kanavia
- tavanomaista tukea elämänhallintaan
- ongelmien ehkäisyä
- erityistä tukea ja ongelmien ratkaisukeinoja
- nuorten etujen valvontaa yhteiskunnassa

Nuorisotyö palvelee koko yhteiskuntaa seuraavin tavoin:

- kodin, koulun ja sosiaalitoimen rinnakkaisinstituutio: täydentää tyhjiötä, paikkaa aukkoja
- tukee kasvavien kansalaisten kansalaisvalmiuksien ja hyvinvoinnin kehitystä
- ylläpitää ja kasvattaa yleistä toimintakykyä ja toimintaedellytyksiä
- ylläpitää ja kehittää uusia oppimisen mahdollisuuksia
- ennaltaehkäisee, välttää ja vähentää ongelmia nuorten kansalaisten elämässä
- ylläpitää ja uusintaa yleishyödyllistä arvoilmastoa: moniarvoisuus, demokratia, suvaitsevaisuus, liberalismi, elämänlaatu; kokemukseen ja laatuihin perustuva positiivinen arvoperusta
- ylläpitää ja kehittää toimialan piirissä työskentelevien kansalaisvalmiuksia
- rakentaa siltaa kansalaistoiminnan ja virallisen yhteiskuntainstituution välille
- välittää yhteiskunnan etua kansalaisille ja kansalaisten etua virallisille instituutioille
- tavoittaa ajassa ja paikassa, omaa lähikosketuksen ja laajan kontaktipinnan ihmisiin
- tuottaa tietoa ja tekee kehitystyötä, on strateginen ja innovoiva
- integroi eri sektoreita, hallintokuntia ja aloja
- toimii kansainvälisten yhteyksien rakentajana ja ylläpitäjänä edustaen Suomea ja tulevaisuutta

Ilmoitustaulu

Tätä mieltä ollaan

Nuorisoasiain neuvottelukunnan kanta 1998

(Nuorten elinolojen kehittäminen vuoden 1999 valtion talousarviossa)

Nuorisotyö tarvitsee lisäresursseja.

Suomalaista nuorisotyötä arvostetaan laajasti ja nuorisotyöntekijöiden ammattitaito on meillä hyvä. Lyhytnäköisillä supistuksilla kuntien taloudessa ei saa vaarantaa perusnuorisotyön olemassaoloa. Perusnuorisotyö on erittäin tuloksellista ja taloudellisesti perusteltua toimintaa nuorten elämänhallinnan tukemiseksi. Mikäli nuorisotyön resursseja ei kyetä turvaamaan, kasvavat jatkossa esimerkiksi sosiaalitoimen rahoitustarpeet monikertaisesti nuorisotoimen säästöihin verraten.

Nuorisoasiain neuvottelukunta ei voi hyväksyä kuntien peruspalvelutyöryhmän esitystä, jonka mukaan kuntien lakisääteinen velvoite nuorisotyön järjestämisestä poistettaisiin. Käytännössä tämä tarkoittaisi rajua lisäleikkausta nuorisotoimen määrärahoista. Päinvastoin nuorisotyö tarvitsee kipeästi lisäresursseja niin perusnuorisotyöhön kuin nuorten syrjäytymistä ehkäisevään työhönkin. Täten esimerkiksi opetusministeriölle mietintönsä jättäneen kerhotyöryhmän esitykset lisävarojen suuntaamisesta koululaisten iltapäivätoimintaan on toteutettava.

Nuorisoasiain neuvottelukunnan mielestä nuorisotyön rahoitusosuus on oltava 10 prosenttia veikkausvoittovaroista.

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry:n hallituksen lausunto 1998:

Jotta nuorisotyölle ja -toiminnalle voidaan jatkossa taata tarpeelliset toimintaedellytykset, on

- 1. Veikkauksen tuotto palautettava takaisin sen alkuperäisiin käyttötarkoituksiin, jota myös eduskunnan sivistysvaliokunta on kannanotoissaan edellyttänyt.*
- 2. Nuorisotyön prosentuaalinen osuus Veikkauksen tuotosta on nostettava kymmeneen prosenttiin.*
- 3. Kuntien nuorisotyöhön suunnattava valtionosuus on palautettava vuosikymmenen alun tasolle ja säädöksillä varmistettava, että valtionosuus käytetään veikkauasetuksen mukaisesti nuorisotyöhön.*

Suomen kansalaisten kanta

Nuorisotoimintaa järjestävät ja nuorisotyötä tekevät pääasiassa järjestöt ja kunnat.

Yli puolet suomalaisista 10-29 -vuotiaista, eli 650 000- 700 000 nuorta kuuluu johonkin järjestöön. Heistä 90 % ilmoittaa olevansa järjestön toimintaan tyytyväinen tai erittäin tyytyväinen ja yleisin osallistumisaktiivisuus on 1-2 kertaa viikossa. Merkittävimiksi syiksi järjestöihin kuulumiselle nuoret ilmoittavat oman ilon, mielekkään vapaa-ajan, toiminnan merkityksellisyyden ja mahdolli-

suuden saada hyödyllistä tietoa. (Nuorten järjestökiinnittyneisyys. Yhteenvetoraportti 1998.)

Mittavassa vuonna 1996 tehdyssä kuntalaiskyselyssä kuntalaisilta kysyttiin, mihin palveluihin tai toimiin kunnan tulisi panostaa enemmän tai vähemmän. Vastausten mukaan nuorisotyö oli tarpeellisiksi luettujen palveluiden kärkijoukossa. Nuorisotyötä kunnallisena peruspalveluna siis halutaan kansalaisten keskuudessa: se koetaan tärkeäksi ja mielekkääksi toimialaksi. (Kuntasuomi 2004 -tutkimushanke, osaraportti.)

Nuorisotyöllä on tärkeä markkina-arvo veikkaus- ja raha-arpajaistulojen kannalta. Rahapelejä markkinoidaan ja oikeutetaan viittaamalla voitonjaon yleishyödylliseen ja hyvän yhteiskuntamoraalin mukaiseen suuntaamiseen. Tuotto on viime vuosina ollut kasvussa. Nuorisotyö on kansalaisten mielissä positiivisena voitonjakokohteena, joka osaltaan markkinoi yhteiskunnalle tuottavaa rahapelitoimintaa ja samalla perustelee sen säilyttämistä yhteiskunnan tuottavana osana. Nuorisotyön koettu merkitys on korkealla samalla kun nuorisotyöhön suunnattua rahoitusta tosiasiasa vähennetään.

Kansainvälinen arvio suomalaisesta nuorisopolitiikasta

Vuosina 1995-1997 toteutettiin Suomen nuorisopolitiikan maatutkinta, joka koostui kansallisesta ja sitä seuranneesta kansainvälisestä arvioinnista. Kansainvälinen arviointiryhmä laati oman selontekonsa tutustuttuaan maatutkintaraporttiin ja vierailtuaan Suomessa. Ryhmän eri maita edustavat jäsenet nimesi Euroopan Neuvoston Nuorisokomitea CDEJ.

Ryhmän johtopäätösten mukaan nuorisopolitiikka on Suomessa pääasiassa hoidettu hyvin ja sen kokemuksista voi olla hyötyä muillekin maille. Panostus koulutukseen ja nuorisotyöhön on Suomessa toistaiseksi ollut hyvä. Suomesta ei löydy kaikkia sellaisia nuorten ongelmia, ainakaan samassa laajuudessa, kuin monissa muissa Euroopan maissa. Tällainen huomio painottaa nuorisotyön ennaltaehkäisevää ja ongelmattomuutta ylläpitävää merkitystä.

Suomen valtion resursointi paikalliseen nuorisotyöhön on kuitenkin vähentynyt ja vaikka poikkihallinnollinen, yleinen elinolo-painotus on mielekäs, se viittaa osittain virkamiestason retoriikkaan, joka saattaa olla etäällä käytännön työstä. Nuorisotyölaki ei selvästi velvoita kuntia varsinaisiin käytännön toimiin, se ainoastaan määrittelee nuorisotyön ja nuorten elinolojen seurannan lakisääteisyyden. Edelleen varsinainen nuorisotyön tulosten arviointitutkimus Suomesta on puutteellista.

Arviointiryhmän jäsenet olisivat halunneet saada enemmän tietoa nuorista maahanmuuttajista, nuorten alkoholin ja huumeiden käytöstä, korkeiden itsemurhalukujen syistä, maaseudun nuorten tilanteesta, kolmannen sektorin elinkeinotoiminnasta sekä siitä, mitä nuoret itse voisivat tehdä. Arviointiryhmän mukaan syrjäytyneisyys on epäilemättä Suomessakin todellinen ongelma, vaikkei se näy katukuvassa samassa määrin kuin monissa muissa Euroopan maissa. (Evaluation Report on the Review of National Youth Policy in Finland/ A Report by an international review group appointed by the Council of Europe. CDEJ/CC (97) 1.)

Kansainvälisesti tarkasteltuna suomalainen nuorisopolitiikka ja nuorisotyö on olemassaolollaan todennäköisesti ennaltaehkäissyt ongelmien lisääntymistä. Suomen ulkopuolelta tarkasteltuna nuorisotyön hoitaminen hyvin antaa positiivisen kuvan Suomesta maana joka välittää kasvavasta sukupolvestaan ja siis

omasta tulevaisuudestaan. Nuorisotyö on kaikissa Euroopan Unionin maissa tunnustettu toimiala ja kansainvälisen yhteistyön teema. Nuorten tarpeet ja ongelmien riskit eivät kuitenkaan ole vähentyneet, joten nuorisotyö on varmasti tarpeellinen. Onko Suomella varaa vähentää panostustaan nuorisotyöhön? Eikö nuorisotyön väheksyminen valtionhallinnossa ja muuallakin osoita huonoa arvostelukykä?

Kolme esimerkkiä elämästä

I

Alkaessani kerätä yhteen näkökulmia nuorisotyön merkitykseen kysyin noin 50-vuotiaalta ravintolassa istuvalta mieheltä, oliko hänellä kokemuksia siitä. Hän oli aluksi epäilevä ja totesi, että kai sillä jotain merkitystä on, mutta hänellä ei siitä ole kokemusta. Mutta hetken mietittyään hän alkoi puhua: ”Oikeastaan, tarkemmin ajatellen, muistan kun isä pani minut pioneereihin ja se harmitti minua. Aluksi. En minä poikasena ymmärtänyt politiikkaa, eikä minusta puolueen jäsentä tullut, mutta sen aatteen takia kiinnostuin historiasta. Koulussa en ollut siitä välittänyt ja opettaja ihmetteli kun aloin kysellä. Sillä tavalla aloin kiinnostua koulunkäynnistäkin. Ja toinen asia, mistä opin pitämään oli luonto. Meillä oli paljon sellaisia leirejä, enkä minä kaupunkilaispoikana muuten olisi päässyt viettämään aikaa metsässä, samalla tavalla kuin partiolaiset. Siitä tuli sellainen hyvä juttu, joka on kyllä vaikuttanut koko elämään: suhde luontoon. Ja kun minä nyt tarkemmin ajattelen, niin mikä olisi ollut se vaihtoehto silloin, jos mitään tämmöistä ei olisi ollut? Aika moni kaveri alkoi käyttää viinaa ja huumeita niillä nurkilla, ne tekivät rikoksia, joku joutui vankilaan, ja joku tappoi itsensä. Huonosti olisi voinut minullekin käydä. Että pistä sinne että kai sillä jotain merkitystä voi olla...”

II

Tiedän erään nuoremiehen, joka viitisen vuotta sitten vaikutti kovalta kriminaalin alulta. Hän potki rikki kaikenlaista, tappeli paljon ja poliisin kanssa olivat välit viilenemässä. Sosiaalihuolto kiinnitti huomiota siinä vaiheessa kun vankilakierre näytti olevan alkamassa. Poika otettiin mukaan erääseen erityisnuorisotyön projektiin, jossa hänen energiaansa yritettiin suunnata vähän toisenlaisiin uumiin. En olisi uskonut että sillä on mitään vaikutusta, eikä vaikutusta voikaan todistaa. Itse hän on kuitenkin myöhemmin sanonut, että projekti pelasti hänen elämänsä. Tällainen voi olla harvinaista. Joka tapauksessa nuorimies pääsi projektin kautta työharjoitteluun. Hänen taustansa päätettiin unohtaa ja suhtautua häneen juuri sellaisena kuin hän on työpaikalla. Nyt työsuhde on jatkunut jo pari vuotta, nuori mies on pidetty ja häneen luotetaan. Asuntoasia on kunnossa. Rahankäytössä on vielä pientä holtittomuutta, mutta kenellä ei olisi. Sosiaalitoimisto on nuorisoprojektin ansiosta periaatteellisenä tukena, mutta tarve siihen harvenee. Nuorimies on avoimesti ylpeä esimerkki monille nuoremmilleen siitä, millainen toiminta on tyhmää eikä kannata.

III

Eräänä alkukesän iltana lähdin työpäivän ryydyttämänä polkupyörällä kohti kotia. Ajelin kadun vartta ja mietin rentouttavaa käyntiä ravintolassa. Lauantai-illan alkava rauhattomuus oli kuitenkin silmiinpistävä ja häiritsi minua. Aikuisia ihmisiä jonotti savuiseen ravintolaan ja osa heistä oli jo metelöivässä humalassa. Ajattelin että en

ainakaan tänään halua sellaista. Mietin, eikö mitään mielekkäämpää vaihtoehtoa aikuisten illanviettoon ole olemassa. Jatkoin pyörällä ohi puiston ja kuulin sen toiselta puolelta musiikkia. Paikalle oli pystytetty lava. Bändi soitti. Paikalle virtasi joitakin kymmeniä nuoria. Valtaosa 15-20-vuotiaita. Muutama oli humalassa, mutta suurin osa ei juonut lainkaan. Uskonnollisesta tilaisuudesta ei ollut kysymys, vaan rock-konsertista. Tyttöjä ja poikia lojui alkukesäisellä nurmikolla, osa joukosta tanssi lavan edessä koko illan. Makkaraa ja voileipiä myytiin kojusta. Nuorimmat katse-
lijoista olivat alta kymmenen. Monia ohikulkevia aikuisia pysähtyi ohi kulkiessaan paikalle. Vaikka kaikki eivät pitäneet musiikista, he nauttivat tunnelmasta. Alkukesän vehreä ilta, nuoruuden voima. Musiikin huuma, mutta ei sekavaa sekoilua. Ajattelin että jotain hyvin, hyvin merkityksellistä, inhimillistä, tervettä ja kaunista on tällaisessa vapaa-ajanvietossa. Jotain oli läsnä. Inhimillisen olemisen mielekkyys, joka ei tyhjene, vaikka sitä jakaa muille. Ja naurahdin ajatellessani sen rinnalla irvokasta, humalaisen röhkivää menoa ravintolassa. Kuulin että tapahtuman järjestäjinä oli muutaman aktiivisen nuoren ryhmä. He halusivat tarjota ihmisille ilmaisen lauantai-illan konsertin ja samalla nuorille yhtyeille mahdollisuuden esiintyä. Teknistä materiaalia oli saatu käyttöön kaupungin nuorisotaloilta. Apua oli saatu paikalliselta asukasyhdistykseltä.

Nuorisotyön teemasalaatti ja paksu pihvi

Pyydämme sinua siirtymään kanssamme nuorisotyön huvilan saliin, suuren pito-pöytämme ääreen. Tarjolla on monenlaista purtavaa: pöytä suorastaan notkuu. Rehellisesti sanottuna koko nuorisotyön monimuotoinen sisältö on melkoinen soppa, aikamoinen sekakeitos. Mutta keittiö onkin monenlaisten reseptien, kokemusten ja vaikutteiden luoma elävä kokonaisuus. Tarvittaessa se pystyy loihtimaan erityisen hyviä annoksia, juuri sitä mitä kaivataan. Mikäli sillä on tarvittavat aineet ja välineet. Mutta yllättävän hyvää saadaan aikaiseksi vähistäkin tarpeista ja kovan työpaineen alla. Se on todellista ammattitaitoa, joka perustuu kokemukseen. Ja työpaineistakin on kokemusta jo monen vuoden ajalta.

Nyt tarkoituksenamme on esitellä ja siksi maistettavana on kaikenlaista. Olemme yrittäneet asetella kaiken tarjotun jonkinlaiseen järjestykseen, muuten moninlaisista aineksista on vaikea saada käsitystä.

Aluksi määritellään nuorisotyötä nuoruuden, organisaatioiden ja nuorisotyön sisältöjen kautta ja esitetään nuorisopolitiikan ja nuorisotyön strategian keskeisimmät teemat, jotka itsessään kertovat nuorisotyön yleisistä pyrkimyksistä yhteiskunnallisella tasolla. Nuorisopoliittisten teemojen painottuminen ilmenee nuorisualan organisaatioissa, jotka ovat käytännössä järjestäytyneet keskeisimpien haasteiden ja ongelmien mukaan.

Seuraavaksi mainitaan keskeisimmät yhteiskuntamme ongelmat ja haasteet, joilla on erityismerkityksensä nuorison ja nuorisotyön kannalta. Ne ovat ateriamme sitkein osuus. Ne kuitenkin perustelevat edellä mainittujen pyrkimysten ja teemojen esiintymisen nuorisotyössä.

Tämän jälkeen käydään läpi joukko nuorisotyön merkitykseen läheisesti liittyviä käsitteitä ja teemoja. Ne on tarkoitettu maisteltaviksi ja pureskeltaviksi. Tällainen esittely on aina retoriikkaa, johon voi halutessaan ottaa kriittisen kannan. Mutta retoriikkakin kertoo jotain nuorisotyöstä, ja osa käsityksistä ja käsitteistä kiinnittyy käytännön työhön, tietoon ja kokemukseen ihmisistä ja yhteiskunnasta. Käsitteiden yhteydessä viitataankin lyhyesti nuorisotyön eri muotoihin, niiden rooliin nuorisotyön vaikuttavuudessa.

Kuka on nuori nuorisotyössä?

Nuorisotyössä nuoruuden käsitteen sitominen tarkkaan ikämääritelmään ei ole tarkoituksenmukaista, koska monet tekijät vaikuttavat nuoruusvaiheen elinoloihin.

Koulutus, ammattiin valmistuminen, työnsaantimahdollisuudet ym. tekijät muokkaavat nuorena olemisen tilaa. Keskimääräinen avioitumis- ja perheen perustamisen ikä on jatkuvasti noussut, opiskeluaika ja nuorekkaaksi mielletty elämäntapajakso pidentynyt. Poikkeuksellisen hyvä elintaso voi olla mahdollista jo hyvin nuorelle, mutta toisaalta edellytysten puute ja ongelmien uhat koskettavat laajaa joukkoa yhteiskunnassa: toimeentulon ja elämän ongelmat ovat yleisimpiä nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa.

Yhteiskunnallisten ja kulttuuristen rakennemuutosten vaikutukset ihmiselämään sekä nuorten ja nuorten aikuisten elämän vaikutukset koko elämäntapaan perustelevat sen, että on tarkoituksenmukaista jäsentää nuoruus elämäntapavaiheena melko laajaksi. Vuoden 1985 hallituksen esityksessä nuorisotyölaiksi todettiin:

”Nuorisotyölakia sovellettaessa nuorilla tarkoitetaan pääasiassa 7-28-vuotiaita. Nuorten oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät kuitenkin huomattavasti laajemmalla ikäalueella, joten nuorisopolitiikassa ei voida rajoittaa ahtaasti edellä mainittuihin ikäluokkiin”.

Voimassaolevassa vuoden 1995 nuorisotyölaissa nuoruutta ei määritellä, mutta sen nojalla säädettyssä nuorisotyöasetuksessa määritellään valtakunnallinen nuorisjärjestö siten, että ”alle 29-vuotiaiden on muodostettava kaksi kolmatta osaa järjestön kokonaisjäsenmäärästä”. Yli 29-vuotiaita ei siis pääsääntöisesti enää pidetä nuorina nuorisotyön piirissä.

Unescon esittämän määritelmä mukaan nuoria ovat:

- a) 15-25-vuotiaat,
- b) koululaiset, opiskelijat ja sellaiset, jotka eivät ole aloittaneet työtä eivätkä perustaneet omaa taloutta,
- c) nuorisolle tunnusomaisen mielenlaadun omaavat ihmiset,
- d) ne, joille yhteiskunta tuon aseman osoittaa.

Nuoruutta ja nuorisotyötä tutkineen professori Matti Telemäen mukaan nuoruutta pidetään yleisesti elämänvaiheena, jonka aikana ihminen kiinnittyy yhteiskuntaan sen täysivaltaiseksi jäseneksi; tarkkoja yleispäteviä ikärajoja ei voi asettaa, mutta nuorisotyön kannalta nuorilla tarkoitetaan pääasiassa sellaisia alle 29-vuotiaita henkilöitä, jotka eivät vielä ole kiinnittyneet yhteiskuntaan sen täysivaltaisina jäseninä. Telemäki esittää seuraavan alajaottelun: lapset alle 7-vuotiaat, varhaisnuoret alle 15-vuotiaat, nuoret alle 18-vuotiaat ja nuoret aikuiset alle 29-vuotiaat.

Tämän määritelmän puitteissa nuorisotyön keskeiseksi tehtäväksi määritetty edellytysten luominen nuorten kehittymiselle täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseniksi ja kiinnittymiselle yhteiskuntaan, sekä näiden edellytysten tukeminen.

Suomen ratifioima kansainvälinen sopimus lasten oikeuksista koskee kaikkia alle 18-vuotiaita tai niitä, jotka eivät vielä ole saavuttaneet lakimääräistä täysikäisyyttä. Tämä sopimus siis koskee suurta osaa niistä, jotka me yleensä mielämme nuoriksi. Määritellessään lasten oikeudet sopimus määrittelee siis myös yhteiskunnan velvollisuudet kasvavaa sukupolvea kohtaan. Näiden velvollisuuksien täyttäminen on nuorisotyötä.

Nuorisotyön organisaatiot

Suomessa nuorisotyötä laajasti ymmärrettynä tekevät ainakin seuraavat tahot ja niiden piirissä toimivat ihmiset:

- valtion keskushallinto: opetusministeriö, sen nuoriso-yksikkö
- nuorisoasiain neuvottelukunta
- nuorisotyön valtakunnalliset palvelujärjestöt
- valtakunnalliset nuorisjärjestöt ja niiden piirijärjestöt
- lääninhallinto ja läänien nuorisoasiainneuvostot
- evankelisluterilainen ja ortodoksinen kirkko valtakunnallisesti ja seurakunnissa
- kunnat, kuntien nuorisotoimesta vastaavat lautakunnat
- paikalliset nuorisjärjestöt ja -yhdistykset
- muut kuin varsinaiset nuorisjärjestöt
- virallisesti rekisteröitymättömät yhteisöt ja yksityiset vapaaehtoistahot

Lisäksi nuorisotyötä tehdään yhteistyönä ja erilaisten hankkeiden yhteydessä:

- kansainvälisellä tasolla valtioiden välillä, järjestöjen kesken sekä järjestöjen ja julkisten instituutioiden välillä
- valtakunnallisesti eri hallintokuntien välillä
- alueellisena yhteistyönä: kunnat, järjestöt ja aluehallinto
- paikallisena yhteistyönä ja projekteina järjestöjen, seurakuntien, koulun ja sosiaalitoimen sekä vapaaehtoistahojen välillä

Monet muodot, monet nuoret

Nuorisotyöstä puhuttaessa tarkoitetaan monien erilaisten toimintojen kokonaisuutta. Ei ole olemassa yhtä nuorisotyön perusmuotoa, kuten ei ole olemassa yhdenlaista perusnuorta. Sen sijaan nuorisotyön toimintakulttuuri voidaan ymmärtää perheyhtäläiseksi kokonaisuudeksi: jokaisella nuorisotyön osa-alueella on ainakin jotain yhteistä joidenkin toisten osa-alueiden kanssa, mutta ei välttämättä kaikkien muiden kanssa. Samalla tavalla määrittyy myös nuorisotyön kohteena olevan tai nuorisotyötä palveluna käyttävän nuoren käsite.

Esimerkkejä nuorisoalan teemoista ja toiminnoista:

- avointen toimintamahdollisuuksien luominen
- elinolot, elämänhallinta ja ennaltaehkäisy
- epämuodollinen oppiminen
- harrastekerhot
- kansainvälisyyskasvatus, nuorten kansainväliset tapaamiset
- kansantanhukurssit
- kasvatuksellisuus
- kesäleirit
- koululaisten iltapäivätoiminta
- kulttuurinen nuorisotyö, kulttuurikasvatus
- kurssi- ja leirikeskusten toiminta
- musiikkiharrastusmahdollisuudet
- nuorisomatkojen tukeminen
- nuorisotalot
- nuorisotiedotus
- nuorisovaihto
- nuorisovaltuustot
- nuorten perheiden tukeminen
- ongelmanuorten ohjaus ja tukeminen
- opintopiirit
- perinnetapahtumat
- poliittinen toiminta
- projektityö
- seikkailutoiminta
- taideharrastukset, taidekasvatus, taidetapahtumat
- työllistämistoiminnot, esimerkiksi nuorten työpajat
- urheiluseuratoiminta
- varhaisnuorisotyö
- vertaisryhmissä toimiminen

Nuorisotyön piirteitä

Nuorisotyötä tutkinut Juha Nieminen on esittänyt saksalaisen Dieter Baacken luettelon nuorisotyön ominaisuuksista:

- 1) osallistumisen vapaaehtoisuus
- 2) suoritusvaatimuksista luopuminen
- 3) pakkovallan puuttuminen
- 4) ikärakenteen homogeenisuus
- 5) joustavuus
- 6) tarvesuuntautuneisuus
- 7) kokemuksiin perustuva oppiminen
- 8) ryhmäsuuntautuminen
- 9) myönteinen suhtautuminen osallistujiin

Keskeisimpinä nuorisotyön ominaispiirteinä Nieminen pitää vapaaehtoisuutta ja pakkovallan puuttumista: perhe (huoltajuus), koulu (oppivelvollisuus) tai nuorten huoltolaitos ovat ei-vapaaehtoisuuteen perustuvia toisin kuin nuorisotyön avoin toimintakulttuuri.

Niemisen (1988, 1991) mukaan nuorisotyö voidaan määritellä

”muodollisten organisaatioiden harjoittamaksi nuorten tarpeisiin ja vapaaehtoisuuteen perustuvaksi ryhmätoiminnaksi, jonka tavoitteena on sekä auttaa nuoria liittymään yhteiskuntaan että antaa nuorille mahdollisuuksia persoonallisuuden, yhteiskunnan ja kulttuurin kehittämiseen. Määritelmään sisältyy näkemys nuorisotyöstä monimuotoisena sosialisatioprosessiin vaikuttavana organisaatiokimppuna, jossa nuori ihminen on sekä subjekti että objekti.”

Keskeinen Niemisen määritelmässä on ajatus siitä, että nuorisotyön yhteydessä nuori on sekä subjekti että objekti: yhteiskunnalla on tarve vaikuttaa kansalaisiin, nuoriin (objekteihin). Mutta yhteiskunta tarvitsee myös päämääräsuuntautuneita, autonomisia ja aktiivisia yksilöitä (subjekteja). Nuorisotyö voitaisiin nähdä huomattavana tällaisen vaikuttamisen ja autonomiapyrkimyksen tukemisen yhdistäjänä.

Nuorisotutkijan ja Euroopan neuvoston nuoriso-osaston päällikön Lasse Siuralan mukaan nuorisotyön keskeiset sisällöt ja haasteet ovat tiivistettyinä seuraavalaisia:

Luonteenkasvatus: sellaisten moraalisen ja eettisen kasvun yhteisöjen ylläpito ja kehittäminen, joiden arvoja ovat vastuunotto, välittäminen, sekä historiallisesti arvokkaan perinnön välittäminen ja toisaalta historiallisten jähmettyneisyyksien purkaminen. Nuorisotyö on itsessään jatkuvaa identiteettityötä tai ainakin sen tulisi pyrkiä olemaan sitä. Nuorisotyön tulee olla historiallisesti ja tilannekohtaisesti reagoivaa, se tarvitsee vastavuoroisia keskustelurakenteita.

Nuorisotyötä tarvitaan, jotta yhteiskunnalla olisi hyveellisiä kansalaisia. Kiihkeään muutoksen ja hyvinvointiyhteiskunnan rakoilun aikana tarve on jopa aikaisempaa suurempi. Syrjäytymisen ehkäisy ja positiivisen kansalaisuuden ylläpito on välttämätöntä sosiaalisen tasa-arvoisuuden puolustamista. Uusi sosiaalinen vastuunotto, kumppanuus, mahdollistaminen, kansainvälisyys ja erilaisuuden sietäminen ovat avainsanoja. Nuorten luonteen kasvu ja identiteettityö on tärkeä asia.

Nuorisotyön pyrkimyksiä

Nuorisopoliittinen toimenpideohjelma

"Nuoret 1990-luvulla, nuorisopoliittinen toimenpideohjelma" valmistettiin Valtioneuvoston toimeksiannosta loppuvuoden 1989 ja maaliskuun 1991 välisenä aikana. Komitean työskentelyyn osallistui kansanedustajia sekä nuorisotyöalan asiantuntijoita ja tutkijoita. Mietinnössä esitetään useita nuorten elämän ongelmia ja haasteita sekä nuorten itsensä että koko yhteiskunnan kannalta. Näiden yhteydessä esitetään perusteltuja toimenpide-ehdotuksia. Useimmat tarpeellisiksi nähdystä toimenpiteistä eivät ole toteutuneet ainakaan tarvittavassa laajuudessaan.

Koska mietinnössä kartoitetaan nuorisopoliitiikan tilaa ja sen muutos- ja kehittämistarpeita, voidaan sen sisältöä pitää osittain myös nuorisotyön tehtäviä osoittavana: nuorisotyö muodostaa sen yhteiskunnallisen rakenteen, joka käytännössä vastaa nuorisopoliitiikan haasteisiin.

Mietinnön pääkohdat ovat:

- kansainvälisyys
- osallistuminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen
- nuorten taloudellinen asema
- nuorten asuminen
- nuoret työelämässä
- nuorten terveys ja päihteiden käyttö
- nuorten tasa-arvo
- varusmiesten ja siviilipalvelumiesten asema
- markkinoiden ja joukkotiedotuksen suhde nuoriin
- moniongelmaisuus
- nuorten oikeudellinen asema
- nuorisoa koskevan päätöksenteossa tarvittavan tiedon tuottaminen
- nuorisotyön hallinto ja koulutus
- valtakunnalliset nuorisokeskukset.

Nuorisopoliitiikan painoalueet 1998-1999

Nuorisoasiain neuvottelukunnan (1998) mukaan nuorten elinolojen kehittämisen painoalueet ovat:

- koulutuksen laatu ja resurssit
- opintotuen edelleen kehittäminen
- nuorten työllistämistoimet
- nuorten työpajojen ylläpitäminen
- vuokra- ja asumisoikeusasuntojen mahdollistaminen nuorille
- nuorisotyön lisäresurssien tarve
- nuorten syrjäytymisen riskien ehkäisy

Nuorisotyön Strategia ja tulosalueet

Vuonna 1992 käynnistyi nuorisotyön asiantuntijoista koostetun ryhmän toimesta nuorisotyön strategiaproessi NUOSTRA. Sen keskeiset ajatukset julkaistiin yhteisenä kirjaseksi vuonna 1993. Työskentelyyn osallistui valtion keskushallinnon,

kuntien, nuorisotyö- ja nuorisojärjestöjen edustajia sekä nuorisotutkijoita. Työn vaikutukset näkyvät kaksi vuotta myöhemmin julkaistussa poikkihallinnollisessa nuorten elinoloihin keskittyvässä konsernistrategiassa ja vuoden 1995 uudistetussa nuorisotyölaissa.

Keskeisintä NUOSTRA -prosessissa oli pyrkimys kiteyttää nuorisotyön arvolähtökohta ja toiminta-ajatus, sekä rajata nuorisotyölle keskeiset tulosalueet.

NUOSTRAN esittämä arvolähtökohta on nuoren oikeus ja vastuu oman tulevaisuutensa rakentamiseen. Arvolähtökohdan perusteella nuorisotyön toiminta-ajatuksiksi kiteytyvät nuoren mahdollisuuksien ja valmiuksien edistäminen nuoren oman tulevaisuuden rakentamiseen: nuorisotyö rakentaa

- mahdollisuuksia nuoren oikeuksien toteutumiselle;
- valmiuksia nuoren kyvyille ottaa vastuuta.

Ajatus nuoren oikeuksista palautuu yleisiin ajatuksiin ihmisoikeuksista, samanarvoisuudesta ja yksilönvapaudesta, joten sitä voidaan pitää kulttuurisesti ja historiallisesti perusteltuna. Ajatus nuoren vastuusta kytkeytyy ajatuksiin yhteisöllisen käytännön edellyttämistä velvoitteista, ajatuksiin eettisestä toimijasta, sekä ajatuksiin yksilön psykologisesta mahdollisuudesta hallita omaa elämäänsä samalla sopeutuen ympäristöönsä ja muihin ihmisiin.

Kumpaakin ajatusta voidaan pitää inhimillisen, demokraattisen ja liberaalin yhteiskunnan keskeisinä arvoina, ihannetunnusmerkkeinä ja tavoitteina: ajatuksina ne yhdistävät elämänfilosofisen ja yhteiskuntafilosofisen tason ja käytännön pyrkimyksinä ne ovat yhteiskunnallisesti perusteltuja. Nuorisotyön perustelun kannalta voidaan esittää, että juuri elämänfilosofisen ja yhteiskuntafilosofisen tason yhdistyminen sen toiminta-ajatuksessa legitimoii sen yhteiskunnallisena käytäntönä. Nuorisotyön arvolähtökohta ja toiminta-ajatuksukset ovat arvokas anti koko yhteiskunnalle.

Nuorisotyön käytännön kannalta strategian yhteydessä tulee voida esittää ongelmia tai haasteita, jotka ovat yhteiskunnallisesti merkityksellisiä; lisäksi tulee voida esittää, että nuorisotyö on mielekäs käytäntö vastaamaan tällaisiin ongelmiin ja haasteisiin. Ongelmat, haasteet ja nuorisotyön toimintapyrkimykset kiteytyvätkin NUOSTRAN esittämissä toimintatavoissa ja tulosalueissa.

Toimintatapoja on kaksi:

- vastuun ja valmiuksien tukeminen nuorisotyön mahdollistamalla nuorisotoiminnalla, tiedottamisella ja muulla tuella;
- oikeuksien ja mahdollisuuksien tukeminen vaikuttamalla nuorten elinoloihin.

Nuorilla on nykyaikana puutteita valmiuksissaan, elinoloissaan ja mahdollisuuksissaan, jolloin esitetyt ongelmat ja haasteet ovat realistisesti perusteltuja: nuorten oikeuksien ja itsenäistymisen tukeminen on perusteltu yhteiskunnallinen haaste. Nuorisotyö on olemassa oleva käytäntö, joka pyrkii nimenomaan vastaamaan tällaisiin haasteisiin.

Nuorisotyön strategian tulosalueita on neljä:

- kasvu ja kansalaistoiminta
- nuorten elinolot
- kansainvälisyys
- syrjäytymisen ehkäisy

Nämä tulosalueet viittaavat olemassa oleviin ongelmiin ja haasteisiin. Samalla alueet viittaavat nuorisotyön mahdollisuuksiin vastata näihin ongelmiin ja haasteisiin.

Nuorisotyöllä on käytössään kolme tässä yhteydessä oleellista elementtiä:

- toiminta vertaisryhmässä identiteettiä rakentavana ja sosiaalistavana välineenä;
- arvostava aikuinen nuorisotyöntekijä identiteettiä tukevana;
- sekä yhteinen ja nuorisotyön tradition välittämä kulttuuriperintö (identiteettiä, arvoperustoja ja maailmankuvaa rakentavana).

NUOSTRASSA esitettiin ohjelma liikunnan, koulun ja sosiaalityön yhteistyöstä nuorisotyön alueella ja evästettiin strategian jatkamiseen ja kehittämiseen alueellisilla ja paikallisilla tasoilla.

Konsernistrategia nuorten elinoloissa

Nuorisotyön strategialla oli vaikutusta vuosina 1994-96 kehitettyyn konsernistrategiaan, jossa nuorten elinolot edustavat yhdistävää tulosaluetta eri hallinnonalojen tulostavoitteiden suuntaamisessa. "Konsernistrategia on keino varmistaa nuorten elinolojen laadukas hoito valtionhallinnossa." "Strategia avaa myös nuorten mielipiteille entistä suuremman väylän päätöksentekoon." Strategiatyöryhmän määrittämät keskeiset linjaukset koulutus ja työ, toimeentulo, asuminen, sekä terveys ja identiteetti sisältävät sekä strategisia tavoitteita, että määriteltyjä indikaattoreita tulosten seurantaan; apuna käytetään nuorisotutkimusta ja yhteyksiä nuorisotyön kenttään.

Strategiassa määritellään ministeriöiden keskeiset vastuualueet nuorten elinolojen hoidossa. Eli kyseinen strategia sekä lisää nuorisoioiden sekä niihin liittyvien arvojen, haasteiden ja ongelmien esilletuloa valtionhallinnossa että kehittää hallinnon tehokkuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tämä tulee hyvin esille työministeriön, opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön välisen nuorisokansliapäällikötyöryhmän työssä. Siinä vuorovaikutuksella ja päällekkäisten toimintojen purkamisella on todettu olevan paitsi taloudellisesti myös tehokkuuden kannalta myönteisiä vaikutuksia, joista kannattaisi ottaa mallia yleisemminkin valtionhallinnossa. Tässä tapauksessa yhdistävänä tekijänä toimi nuorisotyön arvomaailma: nuorisotyö on ala, joka innovoi toimintamalleja muillekin yhteiskunnan alueille.

Terveellistä pureskella hyvin

Yhteiskunnan ongelmahaasteet

Suomalainen yhteiskunta on muutamassa vuosikymmenessä kokenut tavattoman voimakkaan rakennemuutoksen pääasiassa maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta teollistumisen ja kaupungistumisen myötä palveluelinkeinojen ja tietoyhteiskunnan aikaan. Ihmisen biologiset ja tarpeet eivät näin lyhyessä ajassa muutu lainkaan, mutta elämäntapa ja käyttäytymismallit muuttuvat voimakkaasti. Nuoruuden kehittyminen erityisesti huomioiduksi ikävaiheeksi ja sosiaalisesti asemaksi on tapahtunut saman ajanjakson kuluessa.

Nuoruuden ja nuorison yhteiskunnallinen huomioiminen on hyvin perusteltavissa. Ensinnäkin yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus edellyttää, että nuoret ovat ongelmien ja haasteiden keskellä samanarvoisessa asemassa kuin muutkin kansalaiset. Toiseksi monet yhteiskuntamme ongelmat ja haasteet koskevat aivan erityisesti juuri kasvavaa sukupolvea. Kolmanneksi nuorten ongelmat ja haasteet heijastuvat lähivuosikymmeninä koko yhteiskunnan tilaan ja tulevaisuuteen.

Tällä hetkellä puhutaan hyvinvointivaltion kriisistä, joka ilmenee muutos- ja sopeutushaasteina kaikilla yhteiskunnan aloilla. Kriisin historiallisuutta ei kuitenkaan välttämättä ymmärretä oikein silloin, kun painotetaan vain talouskriisiä ydinongelmana. Kysymys on koko länsimaisen yhteiskuntamallin ja elämäntavan haasteista. Työmarkkinoiden muutokset, polarisoituminen ja eriarvoisuuden kasvu ovat tosiasioita vuoden 2000 Suomessa. Erityisen painavasti nämä ongelmat koskettavat nuoria.

Voidaan myös puhua länsimaisen identiteetin ja elämäntavan ongelmista ja haasteista. Inhimillinen identiteetti rakentuu vain sosiaalisessa kontekstissa. Aikaisempi perinteinen elämänpiiri, paikallisyhteisö, perherakenne, uskomusjärjestelmä ym. tekijät määräsivät ihmisen identiteettiä ja elämänkaarta enemmän kuin nykymaailman olosuhteet. Mutta samalla ne muodostivat identiteettiä ylläpitävän arvoja ja merkitysrakenteen. Nykyinen länsimainen elämäntapa on vapaampi ja tarjoaa enemmän riippumattomuutta ja yksilöllisyyden kokemuksia, mutta samalla se on identiteetikokemuksen kannalta myös turvattomampi. Viihdeteollisuus, tietotulva, kansainvälistyminen ja toimintaympäristön kiihkeä muutoksellisuus tukee tätä irrallisuutta. Vaarana ovat elämän köyhtyminen, syrjäytyminen tai kovan yksilöllisyyden edustama itsekkyyks. Terve ja tasapainoinen identiteetti, myös yksilöllisyys, edellyttää kuitenkin tervettä sosiaalisuutta ja tiettyä pysyvyyden ja jatkuvuuden kokemusta. Nuorisotyöllä on tarjottavanaan mielekkäitä aineksia tähän tarpeeseen ja hyvät edellytykset kehittyä niiden tarjoajana.

Näihin haasteisiin kiinnittyvät yleisesti tunnetut globaalit ongelmat ja haasteet. Ehkä tunnetuimman niistä muodostavat kasvavat vauriot ekosysteemissä, elinympäristömme tuhoutuminen, luonnonvarojen ja energian tuhlaus, eli modernin kulttuurin luontoon kohdistama välinpitämättömyys, hyväksikäyttö ja riisto. Kulutus-, kasvu- ja kehitysideoideoiden uudelleenmäärittely on tulevien sukupolvien mielekkään elämän ehto ja tämän tiedostamien tulisi ottaa huomioon asenteessamme kasvavaan sukupolveen, nuorisoon. Nuorten nykyinen kiinnostumattomuus politiikkaa kohtaan liittyy siihen, että politiikan ei koeta vaikuttavan todella polttaviin ja elintärkeisiin asioihin; kasvavat ympäristöongelmat tästä yhtenä esimerkkinä.

Luonnon riistoon rinnastettavissa oleva ongelma on niin sanotun kolmannen maailman huono-osaisuus, perustavien elinehtojen köyhyys kehitysmaissa. Suurimmaksi osaksi nämä ongelmat perustuvat siihen hyväksikäyttöön, jota teollisuusvaltiot ovat harjoittaneet luonnonvaroihin ja työvoimaan kohdistuvan hallinnan ja

hyväksikäytön kautta. Tämä on hyvin epäeettistä. Kansainvälistyminen ja tietoyhteiskunnan kehitys lisää näiden asioiden tunnettavuutta. Kasvavaksi haasteeksi nousee toisten kulttuurien kohtaaminen, ymmärtäminen, hyväksyminen ja kuunteleminen. Tämä asettaa haasteita jokaisen maan ja kansalaisen omalle identiteetille.

Toiset ihmiset tulevat yhä enemmän kohdatuiksi lisääntyvien muuttoliikkeiden, työvoiman liikkuvuuden, matkustamisen ja tiedonvälityksen kautta. Myös voimakas väestönkasvu, köyhyys, kurjuus ja sodat sekä ekologiset vauriot pakottavat ihmisiä muuttamaan. Kaupungistuminen, väestön keskittyminen ja monikulttuurisuus lisääntyvät edelleen. Toiseuden kohtaaminen on oleellinen kasvatuksellinen ja itsekasvatuksellinen haaste, joka edellyttää valmiuksien kehittymistä.

Globaalin ja monikansallisen ymmärryksen kasvu on äärimmäisen tärkeää ja sen tulisi alkaa tulevaisuutta rakentavassa nuoruusvaiheessa. Suomen asema yleiseurooppalaisessa kulttuuripiirissä on harjoittelua monikansallisuuteen ja kansainvälisyyteen. Uhkana on umpioituminen, rasismi, huono identiteetti kansallisella tai yksilöllisellä tasolla. Viitteitä tällaisista mahdollisuuksista voidaan havaita korostuneesti joidenkin nuorisoryhmien keskuudessa. Sanalla ”asennekasvatus” on painava kaiku kansallisessa ja monikansallisessa merkitysavaruuksissa, ja se on ollut jo kauan tunnustettu nuorisokasvatuksen arvomaailmassa.

Miellyttäviä makuja

Nuorisotyön vaikuttavuusalueiden keskeiset käsitteet

Arvostava aikuinen

Edellytys lapsen ja nuoren mielekkäälle kasvulle ja kehitykselle ihmisenä. Nuoren tarve ja oikeus. Jokaisen aikuisen haaste ihmisenä. Pelkät vanhemmat eivät nyky-aikana välttämättä riitä tyydyttämään nuorten aikuisten tarvetta, eikä kaikilla nuorilla ole rakastavia tai vanhemmuuteen kypsiä vanhempia. Nuorisotyöntekijä on epämuodollinen auktoriteetti, joka tarvittaessa toimii nuorta tukevana aikuisena. Nuorten arvostaminen on nuorisotyöntekijän asenteessa tärkeää. Nuorisotyön Strategijassa on mainittu tämä käsite. Nuorisotyöhön kuuluu myös nuorten vanhempien tukeminen, arvostavan aikuisen valmiuksien ja asenteen tukeminen.

Asuminen

Nuorisopoliittinen teema. Asunnottomuus ja asunnon hankkimisen ongelmat kärjistyvät nuorten kansalaisten keskuudessa. Vähintäänkin nuoret olisi saatava asuntomarkkinoilla samanarvoiseen asemaan kuin koko väestö keskimäärin. Nuoruusvaiheen itsenäistyminen, aikuistuminen ja kansalaisuuden kehittyminen edellyttää mielekkäämpää asuntotilannetta. Alle 25-vuotiaita kokonaan asunnottomia nuoria on yli 2000, mutta kipeästi oman asunnon tarpeessa olevia ja asunnon hankkimisen vaikeudesta kärsiviä on kymmeniä tuhansia.

Elinolot

Yleinen nuorisopoliittinen, nuorisotyölain määrittelemä ja nuorisotyön strateginen teema. Elinolot voidaan ymmärtää fyysisten, psyykkisten, sosiaalisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden summana, ihmisen elämäntilanteen ja mahdollisuuksien perustana. Nuorten elinolot ovat keskeisiä koko sukupolven elämänkaaren ja yhteiskunnan lähitulevaisuuden kannalta. Nuorten elinoloista huolehtiminen on perusteltua, koska ne eivät ole samanarvoisessa asemassa muuhun väestöön nähden. Huono-osaisuuden, moniongelmaisuuksien ja syrjäytymisen riskit ovat nuoren väestön keskuudessa suurempia kuin muilla yhteiskunnan jäsenillä. Nuorten tulotaso on heikompi kuin 1990-luvun alussa. Elinolot ovat kansalaisuuden kasvualusta.

Elämänhallinta

Elämänhallinnalla tarkoitetaan kykyä jäsentää ja ohjata omaa elämäntulkua yhteydessä kanssaihmiin ja kaikkeen ympäristöön. Nuoruus on elämänhallinnan kehittymisen ja myös sen ongelmien kannalta keskeistä aikaa ihmisen elämässä. Juuri nuoruudessa elämänhallinnan mahdollisuuksiin voidaan parhaiten vaikuttaa ja ongelmia ennaltaehkäistä tai korjata. Nuorisotyö on pääasiassa epämuodollinen yhteiskunnallinen käytäntö, joka omalta osaltaan tarjoaa tukea nuorten elämänhallinnan kehittymiseen. Viime vuosina suosittu kasvattanut toimintamuoto on elä-

mys- ja seikkailutoiminta, jolla on parhaimmillaan elämänhallintaa tukevia vaikutuksia.

Ennaltaehkäisy

Nuorisotyön vaikutus-ulottuvuus. Tukemalla elämänhallinnan edellytysten kehittymistä, nuorisotyö ennaltaehkäisee ja katkaisee monia ongelmallisia kehityskulkuja, kuten syrjäytymistä, mielenterveyden ongelmia, rikollisuutta jne. Tämä on yhteiskunnalle edullisempaa ja ennen kaikkea inhimillisesti mielekkäämpää kuin ongelmista huolehtiminen.

Epämuodollinen oppiminen

Nuorisotyö edustaa osaltaan oppimisympäristöä, joka tarjoaa mahdollisuuksia kehittää erilaisia elämässä ja yhteiskunnassa hyödyllisiä tietoja ja taitoja. Tällaisten epämuodollisten oppimisympäristöjen tarve ja merkitys on voimakkaassa kasvussa.

Identiteetti

Nuorisotyö tukee nuorten identiteettityötä, joka on jokaiselle kasvavalle ihmisyydelle välttämätöntä. Samalla nuorisotyön traditio ylläpitää identiteettiä tukevia merkitys- ja arvovakenteita, jotka nyky-yhteiskunnassa voisivat muuten peittyä useimpien nuorten ihmisten tavoittamattomiin.

Kansalaistoiminta

Kansalaistoiminta on kaiken yhteiskunnallisesti mielekkään toiminnan perusta. Yleisimmillään sillä tarkoitetaan kaikkea vapaata, pääasiassa ei-muodollista ihmisten ja yhteisöjen toimintaa, mutta myös esimerkiksi järjestöjen päämääräsuuntautunutta tai esimerkiksi poliittista toimintaa. Demokraattisen ja mielekkään yhteiskunnan kannattaa pyrkiä kohti hyvää kansalaisaktiivisuutta. Nuorisotyö edistää tehokkaasti tuota pyrkimystä. Lain mukaan nuorisotyö tukee nuorten kansalaistoimintaa.

Kansalaisvalmiudet

Valmiuksia, jotka mahdollistavat ihmiselle itselleen ja samalla hänen yhteiskunnalleen mielekkään elämän, kokemuksen ja toiminnan. Kansalaisvalmiuksia ovat esimerkiksi kyky osallistua, vaikuttaa, päättää omasta elämästään, toimia työelämässä ja vapaa-aikana. Nuorisotyö on kansalaisvalmiuksien kehittymistä perinteisesti tukenut ja lisännyt käytäntö yhteiskunnassa. Nuoruus on keskeinen kansalaisvalmiuksien kehittymisen ajanjakso ihmisten elämässä. Nuorisotyölain esittämä tavoite on nuorten kansalaisvalmiuksien kehittyminen.

Kansainvälisyys

Nuorisotyölain ja nuorisotyön strategian käsite. Kansainvälisyys lisääntyy globalisoitumisena, liikkumisen ja tiedonvälityksen kautta, monikulttuurisuutena ja esimerkiksi Suomen EU-jäsenyyden myötä. Kansainvälisyys on tärkeä inhimillinen ja yhteiskunnallinen kasvuhaaste ja keskeinen osa nuorisokasvatusta. Jo perinteinen ja nyt entistäkin ajankohtaisempi teema nuorisotyössä.

Kasvatuksellisuus

Nuorisotyö on epämuodollinen nuorten kasvun ja kasvuyhteisön tuki, kasvatuksellinen käytäntö muiden yhteiskunnallisten kasvatusinstituutioiden rinnalla. Kasvatukselliset pyrkimykset ja nuorten tarpeiden kuuntelu kietoutuvat yhteen nuorisotyön traditiossa.

Kolmannen sektorin mahdollisuus

Järjestöjen mahdollisuudet työllistää ihmisiä ovat kehitettävissä nykyistä paremmalle tasolle. Järjestöjen mahdollisuus tehdä yleishyödyllistä työtä ja kehittää ihmisille mielekkäitä toimintaympäristöjä tekee niiden kehittämisestä yhteiskunnallisesti merkittävän haasteen. Yhteiskunnan kehityksen kannalta nuoriso- ja nuorisotyöjärjestöt ovat tärkeässä asemassa.

Koulutus

Nuorisopoliittinen teema. Koulutusmahdollisuuksien ylläpitäminen ja kehittäminen on osa työttömyyden ja syrjäytymisen ehkäisyä, yhteiskunnan ja kansalaisten tulevaisuuteen panostamista. Nuorisotyö järjestöissä ja kunnissa, sekä innovatiivisen yhteistyötä kehittävänä toimialana tarjoaa oman työpanoksensa koulutuksen ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Kulttuurisuus

Kulttuurisen toiminnan ja asenteen omaksuminen on keskeistä viime vuosina voimakkaasti kehittyneessä kulttuurisessa nuorisotyössä. Sillä tarkoitetaan luovan toiminnan kehittämistä keskeiseksi osaksi nuorten identiteettiä ja itseilmaisua. Kulttuurinen kokeminen ja ilmaisu on kansalaisvalmiuksia parantavaa, kansallista ja kansainvälistä identiteettiä kehittävää. Nuorisotoiminnalla ja nuorisotyöllä kansalaistoimintana on vahvat perinteet kulttuurisen toiminnan kehittäjänä yhteiskunnassa. Kulttuurinen nuorisotyö on myös kunnallisen nuorisotyön teema.

Liikkuminen

Nuorten liikkuminen muuttamisena, työn tai opiskelupaikan perässä siirtymisenä ja matkailuna on lisääntynyt ja lisääntyy edelleen. Nuorisotyö ja mielekäs nuorisopoliittikka tukee nuorten liikkuvuuden edellytyksiä ja nuorten mahdollisuuksia kehittää valmiuksiaan mm. matkailun ja vaihto-ohjelmien kautta.

Moniongelmaisuus

Erilaisten elämäntilanteen ja elämänhallinnan vaikeuksien kasautuminen, joka uhkaa erityisesti huonossa asemassa olevia nuoria ja samalla heidän koko elämänsäkaartaan. Nuorisotyön sisällöt ja menetelmät ennaltaehkäisevät moniongelmaisuuden kehittymistä tai lieventävät sen joitakin vaikutuksia.

Oikeudet

Nuorten tasavertaisten oikeuksien kunnioittaminen suhteessa kaikkiin yhteiskunnan jäseniin on eräs nuorisotyön yleinen peruste. Nuorisotyö on nuorten oikeuksien puolustaja. Nuorten oikeudet eivät kaikissa tapauksissa toteudu samanarvoisuuden periaatetta seuraten. Nuorisotyön käytäntö ylläpitää ja edistää oikeuksien samanarvoista toteutumista myös eri nuorten ja nuorisoryhmien välillä. Nuorisopoliitiikan mielekäs tavoite on vaikuttaa eri hallinnonalojen ja lainsäädännön nuorten oikeuksia koskeviin tekijöihin.

Osallistuminen

Kuulumista yhteisöön ja yhteiskuntaan tietoisesti ja siihen vaikuttaen. Osallistumisen on katsottu vähentyneen voimakkaasti ainakin poliittisiin puolueisiin kuulumisen ja äänestyskäyttäytymisen yhteydessä. Nuorten kiinnostus politiikkaan on hyvin heikkoa, mutta toisaalta järjestöaktiivisuus nuorten keskuudessa on melko korkea. Nuorisotyön yleinen pyrkimys on tukea nuorten osallistumista. Esimerkkinä mainittakoon yli 60 paikallista osallisuushanketta ja uudet kunnalliset nuorisovaltuustot.

Osallisuus

Nuorisotyön vaikutustavoite ja väline. Tavoitteena on osallisuuden kokemus yhteiskuntaan ja yleensä kanssaihmiisiin. Nuorisotyö rakentaa osallisuuden kokemusta oman toimintakulttuurinsa puitteissa välittömien vertaisryhmien ja kasvuyhteisöjen kautta, jolloin osallisuus toimii välittävänä kokemuksena kohti yleisempää osallisuuspyrkimystä. Epämuodollisena ja nuorten tarpeita seuraavana järjestelmänä nuorisotyö kykenee tuottamaan nuorille sopivaa osallisuuskokemusta paremmin kuin muodollisemmat instituutiot. Nuorisotyön sisällöt ja menetelmät rakentuvat aina jossain määrin nuorten omille tarpeille ja halukkuudelle, eli ne edellyttävät ja ylläpitävät nuorten osallisuutta. Tällaisena osallisuuskanavana nuorisotyö on välittävä ja siltaa rakentava käytäntö yhteiskunnan ja kasvavien ihmisyksilöiden välillä.

Polarisaatio

Jakautuminen eriarvoisiin yhteiskunnallisiin asemiin, jakautumisen kärjistyminen. Nuorisotyö tarjoaa nuorille keskinäisesti tasa-arvoiset mahdollisuudet toimia vertaisryhmissä ja lisää erilaisten nuorten välisiä kontakteja. Nuorisotyön yhteiskunnallisen tuen vähentäminen heikentää nuorisotyön kykyä vähentää polarisaatiota. Erityisesti heikommassa asemassa olevien nuorten tukemisen laiminlyönti lisää polarisaatiota lähitulevaisuudessa. Polarisoitumiseen vaikuttaa myös elinkeinorakenteen muutos, joka korostaa yksilöllisen työelämässä menestymisen, kyvykkyy-

den ja erityisosaamisen tai monitaitoisuuden merkitystä. Tämä asettaa uusia haasteita vaihtoehtoisten oppimisympäristöjen kehittymiselle.

Projektit

Haasteiden, ongelmien, yksilöiden, nuorisoryhmien tai alueiden mukaan kohdennettuja nuorisotyön työmuotoja, jotka parhaimmillaan ovat tehokkaita ja nuorisotyön menetelmiä ja sisältöjä kehitettäviä. Eri aiheisiin keskittyneitä projekteja on suomalaisen nuorisotyön piirissä tällä hetkellä paljon. Riskioloissa elävien nuorten elämäntilanteeseen keskittyvät erityisnuorisotyön projektit ovat nuorisotyön alalla tunnetuimpia ja vanhimpia. Helsingin alueelta mainittakoon keskustan etsivää nuorisotyötä edustava Luotsi -projekti, epäsosiaalisesti oireilevien nuorten elämännhallinnan vahvistamiseksi tuotetut Ikkuna- ja Dooris -projektit, sekä häiriköivien nuorten auttamiseksi luodut alueelliset hankkeet. Uusimmille projekteille luonteenomaista on moniammatillinen ja poikkihallinnollinen pyrkimys. Esimerkiksi vuonna 1998 päättyneessä Eelika -projektissa autovarkauksiin ja päihtyneenä ja ilman ajokorttia ajamiseen syyllistyneet nuoret saivat omaa elämännhallintaa, ajamista ja päihteidenkäyttöä koskevaa tietoa ja tukea.

Syrjintä

Vakava yhteiskunnallinen ongelma. Toisen ihmisen epäoikeudenmukaista ja epäeettistä kohtelua. Syrjinnästä kärsivät eniten jotkut maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt. Syrjintää ja eriarvoisuutta vähentävää asennekasvatusta ja politiikkaa tarvitaan. Nuorisotyö on asennekasvattajana kokenut ja kehityskelpoinen traditio.

Syrjäytyminen

Sivuun jääminen, väliin putoaminen, osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden vastakohta. Todellinen ongelma, joka koskettaa varmasti yli kymmentä tuhatta nuorta Suomessa. Pahimmillaan syrjäytyminen merkitsee kasautuvaa ongelmien lisääntymistä ja huono-osaisuuden kierrettä, jonka vaikutukset heijastuvat pitkälle aikavälille. Siksi syrjäytymisen ennaltaehkäisy ja katkaiseminen nuoruudessa on ensiarvoisen tärkeää. Syrjäytymisen ehkäisy on keskeinen nuorisopolitiikan ja nuorisotyön vaikuttavuustavoite, joka edellyttää nuorisotyön voimavaroihin panostamista.

Taloudellinen asema

Nuorten taloudellinen asema on heikompi kuin suomen kansalaisten keskimäärin ja heikompi kuin se oli kymmenen vuotta sitten. Nuoruusvaiheen elämännrakennus kärsii taloudellisista vaikeuksista. Nuorten taloudellisen aseman turvaaminen on elinolojen kehittämiseen kuuluva nuorisopoliittinen tavoite, siihen liittyvä elämännhallinnan tukeminen on nuorisotyön tavoite.

Terveys, huumeet, päihteiden käyttö

Nuoruuden elämäntavat ja terveystottumukset vaikuttavat koko ihmisen elämään ratkaisevasti. Kokeilut ja esimerkiksi huumausaineiden käytön aloittaminen ovat todennäköisimmillään nuoruusiässä. Nuorten terveiden elintapojen tukeminen ja epäterveiden elintapojen ehkäisy on moniammatillinen yhteiskunnan haaste. Nuorisotyö on nuorten omaa toimintaympäristöä seuraava ja tukeva ja sikäli vaikutus- ja kehitysmahdollisuuksiltaan ensiarvoisessa asemassa nuorten elintapojen vaalijana.

Tiedotus

Tiedontarve ja tiedon määrä on nykyaikana valtava ja edelleen kiihtyvässä kasvussa. Tiedon jäsentämiseen ja sen omaksumisen helpottamiseen tarvitaan vaihtoehtoisia käytäntöjä. Nuorten oikeuksiin kuuluu heitä kiinnostavan ja heitä koskevan tiedon jakaminen. Nuorisotiedotus osana nuorisotyötä on nuoria palvelevaa nuorten tarpeisiin erikoistunutta tiedotustoimintaa, jolle ei ole olemassa kilpailijaa tällä hetkellä. Nuorisotiedotus myös lisää nuorten tietämystä yhteiskunnasta vaikuttaen suoraan heidän kansalaisvalmiuksiinsa ja osallisuuteensa. Edelleen, nuorisotutkimus ja nuorisotyön organisaatiot tarjoavat yhteiskunnan instituutioille ja päättäjille hyödyllistä tietoa nuorten elinoloista, haluista, tarpeista ja asenteista.

Työllistyminen

Nuorten työllistyminen on yhteiskunnan ja nuoren etu. Nuorten työttömyys on edelleen selvästi keskimääräistä työttömyyttä korkeampi, eli nuoret ovat työmarkkinoilla eriarvoisessa asemassa suhteessa muuhun työikäiseen väestöön. Nuorten työllistäminen on nuorisopoliittinen teema, mutta samalla konkreettinen nuorisotyön teema. Nuorisotyön toimintakäytännöt edustavat oppimisympäristöä ja mielekästä olemista, joka saattaa edesauttaa työllistymistä ja vähentää työttömyyden haittavaikutuksia elämänhallintaan. Nuorten työpajat on nuorisotyön tehokas muoto, jonka vaikuttavuus on tunnustettu tutkimuksissa, sekä opetus-, työ- ja sosiaali- ja terveysministeriössä. Kolme neljästä pajatoimintaan osallistuneesta nuoresta sijoittuu pajajakson jälkeen koulutukseen, työharjoitteluun tai muuhun säännölliseen toimintaan. Pajatoimintaan osallistuminen ehkäisee syrjäytymistä ja passivoitumista. Nuorten työpajat ovat merkittävä viime vuosien innovaatioalue, jonka ylläpitämiseen tarvitaan kuntien, valtion ja lainsäädännön tuki.

Vaikuttaminen

Aktiivista osallistumista yhteisöllisiin, yhteiskunnallisiin ja oman elämän asioihin. Nuorisotyö kasvattaa nuorten vaikuttamisvalmiuksia, tarjoaa nuorille vaikuttamisen välineitä ja kanavia ja vaikuttaa myös nuorten rinnalla ja nuorten puolesta yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Yleisesti nuorisotyö on perinteinen vaikuttamisen traditio ja sellaisena osallistumista ylläpitävä käytäntö.

Vapaa-aika

Nuorten vapaa-aika on nuorisotyön perinteinen toimintaympäristö.

Vastuu

Nuoren kyky ottaa vastuu omasta elämästään ja itselleen läheisistä asioista on nuorisotyön strategian tulostavoite. Kasvatuksen käytäntönä ja oppimisympäristönä nuorisotyö kasvattaa vastuuta.

Yhteisöllisyys ja yksilöllisyys

Yhteisöllisyys ja kumppanuus ovat nuorisotyön ja nuorisotoiminnan teemoja. Yhteisökasvatus on nuorisotyön kasvatuksellisuuden eräs määre. Samalla nuorisotyö kasvatuksellisena käytäntönä ja nuorten palveluna tukee yksilöllisyyden kehittymistä. Nyky-yhteiskunnassa yksilöllistymisen irtautuminen yhteisöllisyydestä -itsekkyyks ja kova individualismi - on elämäntapojemme mukanaan tuoma uhka. Yleisesti hyvinvoiva ihminen voi olla vieraantunut yhteisöllisyydestä. Sosiaalisuus on kuitenkin ihmisenä olemisen ja yhteiskunnan jatkuvuuden kasvualusta, joten sosiaalistuminen yhteisölliseen elämään on kaikkien etu. Nuorisotyö on käytäntö, jolla on jo pitkät perinteet sekä nuorten yksilöllisten kasvutarpeiden huomioimisessa, että niiden sovittamisessa yhteisölliseen kokonaisuuteen, kumppanuuteen ja ryhmätoimintaan. Sitä kannattaa ylläpitää ja tukea.

Katso liite (s. 72): Nuorisotyön yhteiskunnallinen vaikuttavuusrakenne keskeisten käsitteiden valossa

Keskustelu verannalla

Nuorisotyön asema yhteiskunnassa: pieni suuri rooli

Maittavan ja monipuolisen, kenties raskaankin aterian jälkeen on mukava asettua huvilan verannalle. Tarjolla saattaa olla virvokkeita: kahvia, teetä, konjakkia, jäävettä, karamelleja... Joku saattaa haluta polttaa savukkeen... Nuorisotyön piirissä kunnioitetaan terveellisiä elämänarvoja, mutta ennen kaikkea myös suvaitsevaisuutta ja mahdollisuutta nauttia elämästä vahingoittamatta itseään tai muita. Kaikki elämäntavat ja mieltymykset hyväksytään olemassa olevina. Muutenhan todellisuutta ei voi kohdata. Ja nuorisotyön piirissä kohdataan todellisuutta joka päivä.

Tärkeä kysymys koskee elämän mielekkyyttä ja edellytyksiä ja sitä kautta koko yhteiskunnan tulevaisuutta. Nuorten kautta tämä perspektiivi avautuu joka hetki. Näin vakavan asian yhteydessä on kuitenkin muistettava myös rentoutua ja rupertella kevyesti. Monille vakavia asioita pohtivalle tekisikin hyvää pistäytyä nuorisotyön parhaimmillaan rentouttavaan vapaa-ajan ilmapiiriin.

Huvilan terassilta voi katsella upeaa puutarhaa, joka sisältää uusia ja vanhoja, sekä hoidettuja, että villin kauniita ja karsimattomia osia. Juuri sellaista on elämä ja sellaista myös yhteiskunnan todellisuus. Nuorisotyöntekijät kyllä tuntevat talonsa puutarhan, sekä sen muokatut että sen epämääräisemmät alueet. Yhtä hyvin kuin nuorisotyön eri huoneisiin on jokainen kävijä tervetullut nuorisotyötä ympäröivään todellisuuteen, voidakseen omin aistein kokea kaikki tämän alan mahdollisuudet ja uhat. On hyvä tietää asioista; kevyesti ja painavasti.

Tämän esittelyn mahdollistaman rupattelun lomassa haluamme vielä painottaa nuorisotyön yhteiskunnallista tarpeellisuutta. Sen lisäksi voimme vaikkapa luoda vilkaisun seinälle ripustettuun banderolliin; sen on ehkä kirjoittanut joku asioiden vatvomiseen kyllästynyt, mutta nuorisotyön merkitykseen uskova veteraani, tai sitten peräti joku nuori itse; todennäköisesti kirjoittajia on ollut monia. Tai se voi olla kuka tahansa "innokas". Voidaan myös kysyä, kuka ei haluaisi säilyttää jotain nuoruudesta itsessään läpi elämän: niin arvokas asia nuoruus on.

Keskustelun päätteeksi tarjoamme luettavaksenne asiantuntevan näkökulman nuorisopolitiikan ajankohtaisista painoalueista. Sitä voi selaila tässä verannalla, tai sen voi viedä vaikkapa kotiinsa tai työpaikalle. Siitä voi keskustella.

Niille, joiden kiinnostus riittää, on lopuksi tarjolla lisätietoa nuorisotyön yleisestä yhteiskunnallisesta määrittelystä, nuorisotyön lainsäädännöstä ja kansainvälisistä sopimuksista. Myös hyödyllisiä yhteystietoja ja tietoa alan kirjallisuudesta on tarjolla. Näiden lisukkeiden myötä toivomme, että tutustumiskäyntinne nuorisotyön taloon on ollut antoisa ja toivotamme mielteliästä kotimatkaa.

Syntykö nuorisotyö ponnistamatta

Nuorisotyön julkisen tuen voi kyseenalaistaa näkemyksellä, jonka mukaan se on perustarpeiden tyydyttämiseen nähden ylimääräinen lisä, jota ei siksi voi pitää välttämättömänä peruspalveluna yhteiskunnassa; edelleen nuorisotyön voi katsoa olevan "ylhäältä käsin" organisoitua toimintaa, jonka parempi vaihtoehto olisi julkisesta "holhouksesta" riippumaton nuorten omia tarpeita ja valintoja vastaava spontaani toiminta. Mitään toiminnan järjestämistä ja organisoitua tukea ei tarvita. Oma toimisen tekemisen mahdollistaminen ei edellytä taloudellista panostusta. Vapaa-

ehtoisia valvojia tulee tarpeen mukaan toimintaan automaattisesti ja riittävästi. Näiden käsitysten mukaan nuorisotyön julkinen tukeminen on tarpeetonta rahan menoa.

Mutta asian voi nähdä toisinkin...

Nuorisotyö on välttämätöntä yhteiskunnallista perustyötä. Nuorisotyön toteuttaminen on kansalaisten halujen ja tarpeiden mukaista, se ei ole niitä ohjaavaa, ja suurelta osaltaan se nimenomaan ylläpitää spontaania ja vapaata toimintaa, niiden mahdollisuuksia. Lisäksi on olemassa huomattavia todellisia ongelmia ja haasteita, sekä nuorten tarpeita joista välittäminen ja joihin puuttuminen ja vastaaminen on inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti perusteltua; nuorisotyö edustaa ensiarvoista mahdollisuutta näihin ongelmiin ja haasteisiin vastaamisessa. Yhteiskunnan sisällä spontaani toiminta ei järjesty itsessään riittäviin mittoihin ilman koordinoivaa työtä, tiedotusta, motivointia yms. ponnistusta. Koti ja koulu, vanhemmat ja toverit eivät itsestään muodosta sellaista kasvuyhteisöä ja kasvun perinteitä sekä nykyhetken muutoksia huomioivaa toimintakulttuuria, jolle koko yhteiskunnassa, erityisesti kasvavan sukupolven keskuudessa on tarvetta. Nuorisotyön ammattikunta ansaitsee ja tarvitsee identiteettinsä ylläpitoa ja rakentamista.

Nuorisotyön järjestäminen ja mahdollistaminen edellyttää omaa perustaloutta, joka ei saa olla riippuvainen vain vapaista markkinoista, koska tuolloin nuorisotyön tavoitavuus ja mahdollisuudet vastata nuorten tarpeisiin tasa-arvoisesti kärsii. Toiminnassa mukana olevien vapaaehtoistyöntekijöiden tarvitsema koulutus, kuljetus, ruokailu ja majoitus ovat esimerkkejä peruskuluista. Tämä kaikki vaatii organisaatioita ja yleensä joidenkin ihmisten vakituista työpanosta. Nuorisotyön taloudellinen tukeminen ei suinkaan ole tarpeetonta, vaan välttämätöntä toiminnallisten rakenteiden synnyttämisen kannalta; synnyttäminen vaatii ponnistuksen.

Myönteinen asenne nuoriin on sijoitus elämään ja tulevaisuuteen

Nuorisotyöhön sijoittaminen ei kuluta yhteiskunnan varoja pitkällä tähtäimellä lainkaan: siihen sijoittaminen lisää yhteiskunnan toimivuutta ja yhteiskunnan jäsenten kansalaisvalmiuksia, sekä vähentää puutteellisuuksien ja ongelmien aiheuttamia kustannuksia, eli se on pelkästään tuottavaa toimintaa.

Useat länsimaisen yhteiskunnan yleisimmät toimintamuodot ovat tuottavia joillekin ja lyhyellä aikavälillä, mutta pitkällä aikavälillä kaikkien kustannuksia lisääviä. Nuorisotyö kuuluu moraalitalouteen, joka sijoitusalueena on lyhyellä aikavälillä näennäisesti tuottamaton, mutta pitemmällä aikavälillä kaikille edullista. Talouden moraalisuus viittaa myös siihen, että sijoituskohteen arvo on luonteeltaan eettinen: ihmisarvoa, tasa-arvoa tai elämänlaatua ei voi mitata rahassa. Mutta niiden vaikutukset voivat olla laajuudeltaan mittavia ja rahassa mitattavia, ja siksi nuorisotyöstä tinkiminen ei ole todellista taloudellista säästöä. Nuorisotyöhön panostaminen on säästöä.

Nuorisotyö on sijoittamista inhimillisyyteen, sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen terveyteen. Kasvavan sukupolven elinolot, kansalaisvalmiudet ja yleinen toimintakyky ovat mielekkään kehityksen ja mielekkään tulevaisuuden perusta. Siitä huolehtiminen on huolehtimista yhteiskunnan ja ihmisyyden jatkuvuudesta, perinteiden ja tulevaisuuden haasteiden yhdistämisestä nykyajassa, suhteessa konkreettiseen elämän todellisuuteen ja käsillä olevaan aikaan.

Nuorisotyö on laatukulttuuri: sen suorat vaikutukset ovat luonteeltaan laadullisia ja tulokset ”pehmeitä” verrattuna helposti mitattaviin, määrällisesti ilmaistaviin koiviin tuloksiin. Osa nuorisotyön vaikutuksesta perustuukin juuri itseisarvoisen ja ei-

välineellisen ajattelutavan viljelyyn, vastapainona kovalla tulosajattelulle. Nuorisotyö on humaania. Ilman kulttuurista ja eettistä merkitysilmastoa yhteiskuntaa ei ole olemassakaan. Nuorisotyö on tällainen merkitysilma. Arvoinstituutiona ja toimintakulttuurina se on merkittävä tekijä yhteiskuntaa ja ihmiselämää koossapitävässä henkisessä perusrakenteessa.

Nuorisotyön merkityksen väheksyminen tai sen toimintaedellytyksistä tinkiminen on ihmiselämän merkityksen väheksymistä, mielekkään yhteiskunnan merkityksen väheksymistä, ihmiselämän ja yhteiskunnan perusedellytyksistä tinkimistä; se ei ole politiikkaa tai talousajattelua, vaan irrationaalisuutta, joka lisää pahoinvointia ja kustannuksia kaikkialla. Yhteiskunta joka ei korostuneesti välitä kasvavasta sukupolvestaan, lapsista ja nuorista, ja korostetusti panosta heidän tarpeisiinsa, on mieleton yhteiskunta, joka ilmentää heikkoa moraalialia ja välinpitämättömyyttä tulevaisuutta kohtaan.

Nuorisotyö ei ole ylimääräinen

Nuorisotyö on koko Suomen valtion olemassaolon ajan toiminut yhteiskunnallisena peruskäytäntönä, vaikka se saikin virallisen valtion tuen vasta 1940-luvulla. Koska se on kehittynyt ikäänkuin luonnolliseksi osaksi yhteiskuntaa, on se helposti "näkyvätön": sen itsenäinen identiteetti, merkitys ja rooli jäävät helposti huomaamatta. Tällöin sen erityinen esilletuonti voi saada sen vaikuttamaan ylimääräiseltä.

Pari-kolme tuhatta vuotta vanha sananlasku sanoo: *"kun parhaat johtajat tai opettajat ovat toimineet, ihmiset sanovat että me itsehän sen teimme"*. Nuorisotyönkin vaikuttavuus on sikäli näkyvätön, että elämän toimivuus ja ongelmattomuus yhteiskunnassa on osittain nuorisotyön ylläpitävän ja ehkäisevän vaikutuksen ansiota, mutta koska vaikutus on ollut jatkuva, ei sen osuutta ole eritelty.

Voitaisiinko nuorisotyön merkityksen osoittamiseksi tehdä lopetuskoe: lopetettaisiin kaikki nuorisotyön organisaatiot, toiminnot ja muodot Suomessa vaikkapa kahdeksikymmeneksi vuodeksi. Olisiko meillä varaa tällaiseen kokeiluun? Mitä siitä yhteiskunnallisesti seuraisi? Luultavasti jokainen järkevästi ajatteleva ymmärtää tällaisen ajatusleikin järjettömyyden. Mutta kaikki eivät ajattele järkevästi.

Nuorisotyön toimintaedellytysten turvaamisesta kannettu huoli kiinnittyikin niihin seurauksiin, joita nuorisotyön vaikutuksen väheneminen aiheuttaisi. Nuorisotyön toimintaedellytysten väheneminen heijastuu osaltaan nuorten yhteiskunnan jäsenten toimintaedellytyksiin, mahdollisuuksiin, elinoloihin ja elämähallinnan edellytyksiin ja sen myötä tulevaisuuteen, kansalaisten elämään ja koko yhteiskuntaan. Ihmisten yleisiä toimintaedellytyksiä yhteiskunnallisesti ovat kansalaisvalmiudet. Ne ovat sekä yhteiskunnassa elävien yksilöiden että yhteiskuntakokonaisuuden perustarpeita. Nuorisotyö kansalaisvalmiuksia tukevana käytäntönä on yhteiskunnan perustaa ja olemassaoloa ylläpitävää toimintaa.

Muiden kansalaisvalmiuksia lisäävien instituutioiden ja käytäntöjen rinnalla nuorisotyö ei ole vain täydentävä lisä, vaan sellaisenaan tarvittu. Tarve nuorisotyölle on suurempi kuin se mihin nykyisillä resursseilla voidaan vastata. Tarvittujen kansalaisvalmiuksien kirjo yhteiskunnassa on kasvanut ja kasvaa, inhimillinen ja yhteiskunnallinen toimintaympäristö on muuttumassa kovaa vauhtia. Samalla aikaisempien kansalaisvalmiuksia lisäävien ja tukevien käytäntöjen vaikutusmahdollisuudet ovat vähentyneet.

Nuorisotyö on yhteiskunnallinen toimiala ja käytäntö, joka on aikaisemminkin täydentänyt mm. kodin ja koulun toimintaa. Tällä hetkellä tällaisen täydentävän toiminnan tarve on jo hyvin suuri. Tämä tarve on kasvamassa ja tulee kasvamaan. Tarpeisiin vastaamatta jättäminen kasvattaa puutteellisuutta ihmisten ja yhteiskunnan toimintakyvyssä.

Ilman nuorisotyötä osa yhteiskunnan keskeisistä toimintaedellytyksistä ja ihmisten perustarpeiden tyydyttämisestä jäisi hoitamatta, sillä mitkään muut toimintakäytännöt eivät pyri eivätkä kykene hoitamaan samoja tehtäviä. Nuorisotyö on ainoa olemassa oleva toimiala ja käytäntö jolla on jo kokemusta täydentävästä työstä siihen erikoistuneena kansalaisvalmiuksien kasvattajana sekä edellytyksiä kehittyä tässä tehtävässä, jos sen toimintamahdollisuudet turvataan.

Nuorisotyö ei ole ylimääräinen lisä, vaan inhimillisten perustarpeiden tyydyttämistä ja sellaisena eräs koko yhteiskunnan toimintaedellytyksistä. Kasvavasta sukupolvesta välittävänä toimialana nuorisotyö ylläpitää luonnollista ja välttämätöntä perinnettä, joka kokonaisuudessaan on yhteiskunnan, ihmiselämän ja kansakunnan mielekkään olemassaolon edellytys.

Nuorisotyö on vastaus tarpeeseen

Tarpeet nuorisotyölle ja samalla myös nuorisotyön tarpeet sen omille toimintaedellytyksille eivät ole nuorisotyön tarjonnalla luotuja ylimääräisiä tarpeita. Sitä vastoin nuorisotyö yhteiskunnallisena ja inhimillisenä toimintana on kehittynyt vastaamaan esille tulleisiin tarpeisiin: sen olemassaolo on ilmenevien tarpeiden seurausta. Kansalaisten kokema tarve, nuorten tarpeet ja julkisesti huomioitu tarve ovat synnyttäneet ja kehittäneet nuorisotyötä. Edelleen tällä hetkellä nuorisotyön toiminta ja tarjonta perustuu yhteiskunnassa vallitseviin tarpeisiin.

Nuorisotyö on palvelua, jolle on runsaasti kysyntää ja jota mikään muu toimiala ei tarjoa. Nuorisotyö on vapaa-ajankulttuurin erityisala, joka tarjoaa edullisesti ja tasa-arvoisesti lukemattomia toimintamahdollisuuksia laajalle joukolle. Samalla nuorisotyö on kasvua tukevaa työtä ja toimintaa, joka tavoittaa nuoria, joita muut käytännöt eivät tavoita. Koti ja koulu eivät mitenkään riitä vastaamaan nykyajassa ilmeneviin ihmisten toiminta-, kasvu- ja kansalaisvalmiuksien tarpeisiin. Tässä tilanteessa nuorisotyöllä on kasvuympäristön tarjoajana ja kehittäjänä erityinen rooli.

1990-luvun Suomessa nuorisotyö on ottanut hoitaakseen tehtäviä, joita muut instituutiot aikaisemmin ovat hoitaneet. Sosiaalinen tilaus nuorisotyölle on kasvanut siis myös välillisesti, kun taloudellinen kriisi johti supistuksiin monilla alueilla. Samalla nuorisotyön resursseihin kohdistetuista erittäin rajuista leikkauksista on nuorisotyön piirissä pyritty selviytymään karsimalla varsinaista toimintaa vasta viimeiseksi ja lisäämällä alipalkatun ja vapaaehtoisen työn osuutta. Tämäkin osoittaa sen, että nuorisotyö on käytäntö, jota ihmiset haluavat ylläpitää ja ylläpidettävän.

Yhteiskuntapoliittisesti nuorisotyö on myös nuorten oikeuksien valvoja. Nuorten oikeudet ovat ihmisoikeuksia, joiden toteutuminen on yleismaailmallinen ja yleisesti tunnustettu tavoite. Nuoret ovat suuri kansanosia, jonka edunvalvojana ei ole muuta järjestelmää kuin jo kehittynyt nuorisotyön käytäntö. Nuorten oikeuksia ja ihmisarvoa ei ole vielä monta vuosikymmentä erikseen tunnustettu, eikä niitä kaikkialla tunnusteta vielääkään. Nuoret ovat myös ikäluokka, jonka elämässä haasteet ja ongelmat korostuvat.

Nuorisotyön perustehtävänä on valmiuksien ja ongelmattomuuden kehittäminen ja ylläpito, mahdollisuuksien tarjoaminen ja ongelmallisten kehityskulkujen tukeva katkaiseminen. Nuoruudessa korostuvat ongelmat heijastuvat usein ihmisten koko elämänkaareen, joten ennaltaehkäisevä työ on tehokkainta juuri nuoruusiässä. Vastaavasti nuoruus on hedelmällisintä valmiuksien ja taitojen omaksumisen aikaa: myös omaksutut valmiudet ja taidot vaikuttavat koko elämän ajan, joten niiden tukeminen nuoruusvaiheessa on kannattavaa, tärkeää ja inhimillisesti mielekästä.

Banderolli verannan seinällä

- **NUORISOTYÖ ON KODIN, KOULUN JA SOSIAALITOIMEN RINNAKKAISINSTITUUTIO**
- **NUORISOTYÖ ON SOSIAALIPOLITIIKKAA**
- **NUORISOTYÖ ON HYVINVOINTIPOLITIIKKAA**
- **NUORISOTYÖ ON OSA KANSALAI SYHTEISKUNTA A**
- **NUORISOTYÖ ON KULTTUURI- JA SIVISTYSTOIMEN SERKKU**
- **NUORISOTYÖ ON MORAALITALOUDELLINEN PERUSPALVELUJÄRJESTELMÄ**
- **NUORISOTYÖ ON ONGELMIA ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTAKULTTUURI**
- **NUORISOTYÖ ON ONGELMATTOMUUDEN JA INHIMILLISEN ELÄMÄNHALLINNAN EDELLYTYKSIÄ YLLÄPITÄVÄ KOKONAISUUS YHTEISKUNNASSA**
- **NUORISOTYÖ ON MAHDOLLISUUKSIEN TARJONTAA**
- **NUORISOTYÖ ON YKSILÖLLISTÄ JA YHTEISÖLLISTÄ KONSULTAATIOITA**
- **NUORISOTYÖ ON KASVATUKSEN JA KASVUN TRADITIO JA KÄYTÄNTÖ**
- **NUORISOTYÖ ON SOSIALISAATIO-INSTITUUTIO**
- **NUORISOTYÖ ON MERKITTÄVÄ OPPIMISYMPÄRISTÖ**
- **NUORISOTYÖ ON VAPAA-AJANKULTTUURIN ASiantuntija JA KEHITÄJÄ**
- **NUORISOTYÖ ON NUORTEN EDUNVALVOJA**
- **NUORISOTYÖ ON INHIMILLISESTI LUONNOLLISEN PERINTEEN JATKAJA**
- **NUORISOTYÖ ON TULEVAISUUDEN HAASTEIDEN TULKKI JA RATKAISUVÄLINE**
- **NUORISOTYÖ ON VÄLITTÄMISTÄ NUORISTA IHMISSÄ**
- **NUORISOTYÖ TUKEE JA YLLÄPITÄÄ NUORTEN OIKEUKSIA**
- **NUORET OVAT LAAJA KANSANOSA JA YHTEISKUNNAN POTENTIAALI**
- **NUORISOTYÖ ON TARPEELLINEN TÄYDENTÄVÄNÄ**
- **NUORISOTYÖ ON TARPEELLINEN ITSENÄISENÄ**

- **NUORISOTYÖ EDUSTAA ”KANSAN TAHTOA”**
- **NUORISOTYÖ ON TALOUDELLISESTI MIELEKÄS YHTEISKUNNAN TOIMINTATAPA**
- **NUORISOTYÖ ON ERITYISOSAAMISEN JA TIETOTAIDON AMMATTIKULTTUURI**
- **NUORISOTYÖ ON OMAN ALUEENSA ELÄVÄ TIETOVARANTO**
- **NUORISOTYÖ ON VAIKUTTAVA YHTEISKUNNAN ARVOVARANTO**
- **NUORISOTYÖLLÄ ON LAAJA KOSKETUSPINTA IHMISIIN**
- **NUORISOTYÖ ON VASTAVUOROISUUTEEN PERUSTUVAA JA SITÄ KEHITTÄVÄÄ**
- **NUORISOTYÖ TAVOITTA A MARGINAALIA**
- **NUORISOTYÖN TOIMINTAKULTTUURI ON KANSALAISOSAAMISEN PERUSTA**
- **NUORISOTYÖ EDISTÄÄ DEMOKRATIAA JA MONIARVOISUUTTA**
- **NUORISOTYÖ ON YHTEISTYÖINSTITUUTIO**
- **NUORISOTYÖ EHKÄISEE POLARISAATIOTA JA ERIARVOISUUTTA**
- **NUORISOTYÖ ON LAATUKULTTUURI**
- **NUORISOTYÖ ON KEHITTYVÄ JA KEHITYSTYÖTÄ TEKEVÄ**
- **NUORISOTYÖ ON INNOVAATIOINSTITUUTIO**
- **NUORISOTYÖ ON SILLANRAKENTAJA KANSALAISTEN JA VALTION VÄLILLÄ**
- **NUORISOTYÖ ON KANSAINVÄLISTEN YHTEYKSIEN RAKENTAJA JA YLLÄPITÄJÄ**
- **NUORISOTYÖ EDUSTAA SUOMEA JA TULEVAISUUTTA**
- **NUORISOTYÖ ON OSA JÄRJESTÖJEN, KANSALAI SYHTEISKUNNAN JA KOLMANNEN SEKTORIN HAASTEITA**
- **NUORISOTYÖ ON MERKITTÄVÄ TEKIJÄ KUNNAN SELVIITYMISSTRATEGIASSA**
- **NUORISOTYÖ ON OSA KANSALLISTA SELVIITYMISSTRATEGIAA JA SILLÄ ON PAINOARVO KANSAINVÄLISESSÄ KEHITYKSESSÄ**

Kotilukemista

Nuorisopoliittinen kannanotto 1998

Nuorisoasiain neuvottelukunnan kannanotto.

(”Nuorten elinolojen kehittäminen vuoden 1999 valtion talousarviossa”)

Nuorille luodaan ristiriitaisia paineita – yhteiskunnan toimet eivät ole johdonmukaisia

Yhteiskuntamme nuorille asettamat odotukset rakentuvat yhä vankasti koulutuksen, työn ja perheen perustamisen varaan. Näillä mittareilla onnistuminen on osoitus nuoren kansalaisyhteiskunnasta ja menestymisestä. Nuorilla ei toki itsellään ole mitään näitä tavoitteita vastaan. Sen osoittavat selvästi esimerkiksi säännöllisesti tehtävät nuorisobarometri – tutkimukset.

Yhteiskuntapolitiikassa ei kuitenkaan tällä hetkellä johdonmukaisesti tueta nuorille asetettujen odotusten mukaista toimintaa. Eri sektoreilla tehtävät ratkaisut lyövät toistaan korvalle ja luovat ristiriitaisia paineita elämäänsä suunnittelevalle nuorelle. Kärkevimmin ristiriita näkyy tällä hetkellä asuntopolitiikan suhteessa työvoima- ja koulutuspolitiikkaan.

Työvoimapolitiikassa on jo pitkään korostettu joustavuutta, työvoiman liikkuvuutta ja valmiuksia vaihtaa työstä toiseen. Koulutuspolitiikka yrittää parhaansa mukaan vastata tähän haasteeseen kehittämällä elinikäisen oppimisen strategioita ja korostamalla esimerkiksi ammatillisen koulutuksen työelämäyhteyksien merkitystä. Koulutusjärjestelmiä uudistetaan ja laajennetaan jatkuvasti, mutta muiden opiskelellytysten kehittäminen laahaa jäljessä. Opintotuen kehittämiseen ei tarvittavia lisäresursseja ole löytynyt.

Myös opiskelija-asuntojen lisärakentamiseen olisi panostettava viime vuosia enemmän. Tuoreen tarvelaskelman mukaan meille olisi rakennettava vähintään 2500 asuntopaikkaa vuosittain seuraavien 10 vuoden ajan, jotta opiskelija-asuntoja olisi riittävästi. Nuorten koulutusjärjestelmiä kehitettäessä olisi kyettävä kehittämään samansuuntaisesti ja samanaikaisesti myös opiskeluun liittyviä muita järjestelmiä, kuten opintososiaalisia etuuksia ja opiskelija-asumista. Näin ei viime vuosina kuitenkaan ole tapahtunut.

Työvoimapolitiikassa nuorille asetetaan odotuksia, jotka edellyttävät rivakkaa työn perässä muuttamista paikkakunnalta toiselle. Tavoitteena eivät ole koko elämän kestävä pysyvät työsuhteet, vaan työ nähdään määräaikaisina projekteina, joiden kuluessa yksilöstä puristetaan kaikki kyseisen työn vaatimat mehut irti. Ja kun mitään ei enää irtoa, odotetaan työntekijän nopsasti tarttuvan seuraavaan projektiin. Siirtymistä helpotetaan täydennys ja lisäkoulutuksella. Samalla nuoren pitäisi kuitenkin sitoutua kiinteään omistusasumiseen ja asuntolainaan.

Perheen perustaminen ja oman asunnon hankinta ovat tietysti suomalaisia perusraroja, joita myös nuorten odotetaan kunnioittavan. Heille on tarjolla ASP-järjestelmän kaltaisia säästämisporkkanoita. Niinä ikävuosina, jolloin nuorten tulot ovat pienimillään, pitää yrittää saada varoja sukanvarteen vielä asunnon hankintaa varten. Asuntolaina olisi otettava juuri silloin, kun perheeseen syntyy ensimmäinen lapsi, jotta jälkikasvulla olisi paras mahdollinen fyysinen ympäristö elämänsä alkutaivalta varten. Kaunista, eikö totta, mutta toimiiko tämä ajattelu enää käytännössä?

Miten työsuhteiden määräaikaistuksessa ja osa-aikaistuksessa unelma omasta tuvasta voi toteutua? Alle 30-vuotiaiden työssäkäynti on vähentynyt selvästi viimeisen pari vuosikymmenen aikana. Samalla työssä olevien nuorten työsuhteet ovat

muuttuneet odotetulla tavalla määräaikaisiksi projekteiksi: 40% työssä olevista alle 30-vuotiaista on määräaikaisia. Samoin töiden osa-aikaisuus on lisääntynyt: yksi kuudesta alle 30-vuotiaiden työsuhteista on osa-aikaisia. Tämä tarkoittaa tietysti myös pienempää palkkaa.

Asuntomarkkinat ovat yhteiskuntapolitiikasta huolimatta reagoineet 1990-luvulla tapahtuneeseen työelämän muutokseen. Nyt itsenäisesti asuvista nuorista asuu vuokralla jo noin 65% kun vuonna 1990 heistä vuokralla asui alle 50%. Yhteiskuntapolitiikassa vuokra-asumista kuitenkin yhä karsastetaan. Valtion talousarviossa asuntorakentaminen on ollut yhtenä säästökohteena. Vuokra-asunto- ja asumisoikeusasuntotuotanto ei riitä tyydyttämään kasvavaa kysyntää. Molemmat asumismuodot olisivat hyviä ratkaisuja tämän päivän nuorille ja sopivat mainiosti yhteiskunnan nykyrakenteeseen.

Jos nuorilta odotetaan työ- ja koulutusmarkkinoilla liikkuvuutta ja joustavuutta, niin tätä tavoitetta tulisi tukea myös asuntopoliittisilla ratkaisuilla. Omistusasuminen on entistä harvemmalle nuorelle realistinen vaihtoehto, eikä kehitys ole suikaan heidän omaa syytään. Vuokra- ja asumisoikeusasumisen tukeminen antaisi nuorille paremmat mahdollisuudet vastata työmarkkinoiden haasteisiin kuin omistusasuntoon ja asuntolainaan sitominen.

Myös nuorten omat asenteensa tukisivat tällä hetkellä tätä suuntausta. Nuoret eivät halua sitoutua eliniäksi paikalleen, vaan he arvostavat entistä enemmän omaa valinnanvapauttaan ja mahdollisuutta vaihtaa maisemia. Miksei myös asuntopoliittikka voisi tukea johdonmukaisesti nuorille asetettuja odotuksia ja myös nuorten omia toiveita? Ja miksei opintososiaalisia etuuksia koskaan kyetä kehittämään yhdessä koulutuspolitiikan kanssa? Onko sektorihallinnosta kehittynyt johdonmukaisen yhteiskuntapolitiikan este?

Koulutuksen laatu ja resurssit on turvattava

Koulun perustoiminnoista on jouduttu tällä vuosikymmenellä karsimaan liiaksi. Eri-tyisesti yleissivistävä koulutus mutta myös ammatillinen ovat kärsineet rahapulasta, joka seuraukset näkyvät nyt opettajien lomautuksina, oppilasryhmien koon kasvuna, tuki- ja erityisopetuksen vähenemisenä ja oppilashuollon puutteina. Eniten tilanteesta kärsivät ne oppilaat, jotka tarvitsisivat eniten opettajien tukea oppimiselleen.

Valtion ja kuntien on päästävä koulutoimen rahoituksesta sopimukseen, joka turvaa perusasteen koulutuksen perustoiminnot kaikilla paikkakunnilla. Opettajien lomautukset romuttavat tavoitteet koulutuksen kehittämisestä. Suomalaisen yhteiskunnan on osoitettava arvostavansa nuoriaan edes sen verran, että kaikille turvataan lakisääteinen perusopetus.

Tulevissa koulutuksen kehittämistavoitteissa on kiinnitettävä huomiota eri koulutusasteiden toimintojen niveltymiseen toisiinsa. Siirtyminen asteelta toiselle on tapahduttava mahdollisimman joustavasti ja olennaisten tietojen välittyminen nuoren urasuunnitelmista ja erityistarpeista on turvattava. Nuorten urasuunnitelmia on tuettava peruskoulusta alkaen johdonmukaisesti ja koulujen vastuuta nuorten sijoittumisesta seuraaville koulutusasteilla tai työelämään on korostettava. Myös rekrytointipalveluja on kehitettävä edelleen.

Opintotukea kehitettävä edelleen

Monilla opiskelijoilla on vaikeuksia opintojen aikaisen toimeentulon kanssa. Opintorahan taso on liian matala ja asumislisää ei makseta kuin opiskelukuukausilta. Varsinkin alle 20-vuotiaat opiskelijat kärsivät vanhempien tulojen huomioonottamisesta opintotukea myönnettäessä. Jo 160 000 markan yhteenlasketut vuositulot

opiskelijan vanhemmilla alentavat opintorahaa. Vanhempien tulorajoja ei ole tarkistettu sitten opintotuki uudistuksen.

Nuorisoasiain neuvottelukunnan mielestä vanhempien tulorajojen korottaminen, asumislisän korottaminen ja ympärivuotistaminen sekä opintorahan yleinen tasokorotus ovat kiireellisimmät opintotuen kehittämistarpeet. Jatkossa olisi harkittava myös koko tukijärjestelmän johdonmukaistamista siten, että lapsilisää maksettaisiin 18-vuotiaaksi asti ja täysi-ikäisiä nuoria kohdeltaisiin itsenäisesti eri etuuksia myönnettäessä. Opintotuen osalta tämä tarkoittaisi vanhempien tuloharkinnan poistamista kokonaan.

Nuorten työllistämistoimia ei saa unohtaa

Nuorten työmarkkinoille sijoittuminen vaatii yhä tukea, vaikka nuorisotyöttömyys onkin ollut laskusuunnassa jo vuosia. Monilla nuorilla on edelleen vaikeuksia löytää ansiotasoltaan soveliaista työpaikkaa ja erityisesti pysyvien työsuhteiden solmiminen on harvinaista. Teknisillä aloilla pitkälle koulutetulle työvoimalle löytyy kysyntää, mutta monilla aloilla työvoiman kysyntä on edelleen vaisua. Alle 25-vuotiaiden työttömyysaste on yhä noin 10 prosenttiyksikköä yleistä työttömyysastetta korkeammalla.

Työelämän vaatimusten koveneminen, kilpailun kiristyminen ja väestön ikääntyminen asettavat kovia vaatimuksia suomalaiselle yhteiskunnalle. Paras ja kestävä keino vastata näihin haasteisiin on turvata nuorille ikäluokille laadukas koulutus ja integroida heidät mahdollisimman laajasti työmarkkinoille. Kymmenen vuoden kuluttua suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle edessämme on suuri mullistus, jonka hallitsemiseksi tarvitaan osaavia ja työkykyisiä nuoria sukupolvia. Näiden sukupolvien edellytyksiä menestyä kansainvälistyvillä työmarkkinoilla luodaan nyt. Tavoitteeksi ei riitä nuorisotyöttömyyden puolittaminen, vaan kaikilla nuorilla on oltava mahdollisuus hioa ammattitaitoaan laadukkaana koulutuksen lisäksi myös työelämässä.

Eriyisryhmien ongelmat ovat taloudellisesti vaikeina vuosina jääneet liian vähälle huomiolle. Esimerkiksi vammaisille ja pitkäaikaisesta sairaudesta kärsiville nuorille ainoaksi vaihtoehdoksi on jäänyt työkyvyttömyyseläke. Riittäviä tukitoimia normaaleille työmarkkinoille sijoittumiseksi ei ole luotu, vaikka monilla erityisryhmillä olisi siihen tarvetta ja halua. Nykyinen työkyvyttömyyseläkejärjestelmä ei mahdollista riittäviä siirtymäaikoja ja joustavuutta etsiä koulutus- ja työllistymisvaihtoehtoja. Nämä asiat kaipaavat pikaista korjausta, jotta nuoret vammaiset ja muut erityisryhmät eivät pysyvästi syrjäydy normaaleilta työmarkkinoilta.

Työpajoja tarvitaan edelleen

Työpajatoiminta on hyväksi koettu keino nuorten elämänhallinnan tukemisessa. Vuosittain lähes 10 000 nuorta käy kuuden kuukauden mittaisen työpajajakson. Jatkossa työpajojen asema työelämään valmentavana vaihtoehtona on tunnustettava. Työpajajaksot voivat kuulua osaksi nuoren omaa urasuunnitelmaa ja parhaimmillaan johtaa ammatilliseen koulutukseen tai oppisopimukseen. Jatkossa työpajatoimintaa ei voida pitää pelkästään yhtenä nuorisotyöttömyyden hoitokeinona, vaan pääasiana on oltava ammatillisen uransa alussa apua tarvitsevien nuorten elämänhallinnan tukeminen.

Työpajojen yhteistoiminnan lisääminen ammatillisten oppilaitosten sekä oppisopimuskoulutuksen ja nuorten yrittäjätoiminnan kanssa on tarpeen. Parhaimmillaan pajoista on kehittynyt toimintakeskuksia, jotka auttavat nuoria oman elämänpolun löytämisessä ja tukevat heitä monipuolisesti. Viranomaisten yhä tiiviimpi yhteistyö pajatoiminnassa on välttämätöntä.

Toiminnan kehittäminen vaatii pajoissa toimivilta ohjaajilta moniammatillisia valmiuksia tukea nuoria. Täten pajaohjaajien koulutusta on jatkuvasti kehitettävä ja myös se kaipaa lisäresursseja. Pajaohjaajien kouluttamiseksi on luotava moniammatillinen yhteistyöverkosto, jossa nuorten elämänhallintaa koskeva tuorein tutkimustieto ja käytännössä toimiviksi todetut uudet innovaatiot on luontevasti yhdistettävissä pajatoiminnan kehittämiseen.

Nuorisoasiain neuvottelukunta esittää, että opetusministeriö viipymättä selvittää työpajatoiminnan jatkomahdollisuudet ja etsii pysyviä ratkaisuja työpajatoiminnan vakiinnuttamiseksi osaksi maamme nuorisokasvatusjärjestelmää.

Nuoret tarvitsevat vuokra-asuntoja ja asumisoikeusasuntoja

Valtion talousarviossa vuodelle 1998 leikattiin valtion asuntorahaston lainanantovaltuuksia liikaa. Arava- ja korkotukilainoitettu tuotanto jää tuhansia asuntoja pienemmäksi, mitä tämän hetkinen tarve olisi. Nuorisoasiain neuvottelukunnan mielestä supistukset perustuvat virheellisiin oletuksiin ja säästökohteena asuntotuotanto on väärä. Aravalainoitettua ja korkotuettua asuntotuotantoa tarvitaan vuonna 1999 selvästi tämänvuotista enemmän. Erityisesti on muistettava niin opiskelija-asuntojen kuin nuorisoasuntojenkin lisääntynyt tarve. Avoin asunnottomuus näyttää palanneen nuorten ongelmaksi. Maassamme on tällä hetkellä noin 2 100 asunnotonta alle 25-vuotiasta nuorta.

Työmarkkinat ovat vilkastuneet parin viime vuoden aikana ja nuorille hyvin koulutetuille ammattilaisille on työtilaisuuksia tarjoutunut aiempaa enemmän. Työmarkkinat odottavat nuorilta kuitenkin entistä suurempaa joustavuutta ja valmiutta muuttaa paikkakunnalta toiselle. Nuorten muuttopaineet ovat kasaantuneet koko tämän vuosikymmenen ajan ja ne purkautuvat nyt työmarkkinoiden vilkastuessa. Riittävä vuokra-asunto- ja asumisoikeusasuntotarjonta suurissa asutuskeskuksissa helpottaisi oleellisesti muuttamaan joutuvien ihmisten elämäntilannetta ja hillitsisi koulutettujen nuorten maastamuuttopaineita. Molemmat asumismuodot sopivat hyvin myös nyky-yhteiskunnan joustavuutta vaativaan rakenteeseen.

Alle 30-vuotiaiden tulotaso on parantuneesta työllisyystilanteesta huolimatta edelleen selvästi alempana kuin vuosikymmenen vaihteessa. Pienituloisimpaan neljännekseen kuuluu noin 36 prosenttia nuorista kun siihen vuonna 1990 kuului noin 22 prosenttia nuorista. Nuorten kotitalouksien osalta luottamus talouden olemiseen kehittymiseen ei ole vielä vahvistunut, eikä omistusasuntomarkkinoille ole odotettavissa kysyntää heidän taholtaan. Kysyntää vuokra- ja asumisoikeusasunnoille sen sijaan nuorten piiristä löytyisi.

Työmarkkinoilla tapahtuneet muutokset eivät houkuttele tai anna edes mahdollisuutta sitoutua pitkäaikaiseen asuntovelkaan. Vuokra- ja asumisoikeusasuminen vastaavat paremmin työmarkkinoiden ja nuorten työntekijöiden tarpeita kuin jähkäläisempi omistusasuminen. Työmarkkinoilla tapahtunut kehitys ei tue olettamusta, että varsinkaan nuorilla ikäpolvilla olisi halua tai edellytyksiä vapaarahoitteen omistusasunnon ostoon.

Vaikean nuorisotyöttömyystilanteen tärkein hoitokeino on viime vuosien ajan ollut opiskelupaikkojen lisääminen. Opiskelija-asuntojen uustuotanto on kuitenkin ollut hyvin vähäistä. Käytännössä tämä on näkynyt vaikeana asuntopulana monella paikkakunnalla. Esimerkiksi tänä syksynä monet ylioppilaskunnat ovat joutuneet järjestämään opiskelijoille hätämajoitusta lukukauden alkaessa.

Vasta julkistetun opiskelija-asuntojen tuotantotarvelaskelman mukaan Suomeen tarvitaan vuosittain 2 500 – 3 000 uutta opiskelija-asuntopaikkaa, jotta riittävä tarjonta kyetään turvaamaan. Kokonaistarve seuraavan kymmenen vuoden aikana on noin 30 000 asuntopaikkaa. Pyrkimykset yleisen koulutustason nostamiseksi edellyttävät panostusta myös opintososiaaliin kysymyksiin ja opiskelija-asumiseen.

Kuluvan vuoden helmikuun alussa opiskelija-asuntoaikkaa jonotti noin 9 000 yksinäistä opiskelijaa ja noin 3 200 perhettä. Jonot ovat lähes kaksi kertaa pidemmät kuin viime vuonna vastaavana aikana.

Myös muut kuin opiskelevat nuoret tarvitsevat kohtuuhintaisia ensiasuntoja muuttaessaan vanhempiensa luota. Nuorisoasuntoliiton tekemän tuotantotarvelaskelman mukaan nuorisoasunnoissa on tällä hetkellä noin 17 000 asunnon vajaus. Ammattiin valmistuminen ei takaa kaikille välittömästi pysyvää ja ansiotasoltaan riittävää työsuhdetta. Tämän takia alle 25-vuotiaille nuorille suunnattujen kohtuuhintaisien ensiasuntojen tuottaminen on tärkeä keino nuorten itsenäistymisen edellytyksiä luotaessa.

Osa nuorista on kohdannut huomattavia vaikeuksia työmarkkinoille pääsyssä ja on joutunut selvään syrjäytymisvaaraan. Tällä hetkellä 15-29-vuotiaiden ikäluokassa on noin 70 000 henkeä vailla perusasteen jälkeistä koulutusta tai työpaikkaa. Heidän edellytyksensä päästä itsenäisen elämän alkuun käyvät yhä vaikeimmiksi asumiskustannusten kohotessa. Yhteiskunnalle koituvat asumistuki- ja muut sosiaalikulutukset kasantuvat vuosien myötä kohtuuttoman suuriksi, ellei vuokra-markkinoilla ole riittävästi tarjolla kohtuuhintaisia asuntoja.

Sosiaalinen asuntotuotanto on pitkällä tähtäimellä hyvin edullinen tapa ehkäistä syrjäytymistä ja tarjota vaikeuksissa olevilla nuorille elämän perusedellytyksiä. Vapaiden asuntomarkkinoiden kohtuuttomat asumiskustannukset lankeavat myös veronmaksajien kustannettaviksi kasvavina asumistuki- ja toimeentulotukimenoina.

Vuokra-asumisen suosio nuorten keskuudessa on lisääntynyt selvästi viime vuosien kuluessa. Kun vuonna 1990 itsenäisesti asuvista 15-29-vuotiaista asui vuokralla 49 prosenttia, oli vuonna 1995 vuokralla asuvien osuus jo 63 prosenttia. Vuokra-asuntojen kysyntä on jatkuvasti tarjontaa suurempaa ja työmarkkinoiden vilkastuminen on lisännyt sitä edelleen. Samoin asumisoikeusasunnot ovat tavoiteltuja nuorten keskuudessa.

Kasvukeskusten vuokra-asuntojen hinnat ovat kohonneet ja karanneet monen nuoren tavoittamattomiin. Esimerkiksi Helsingin Kalliossa vuokrayksiyöiden hintapyynnöt nousevat jopa yli 100 markan neliöltä, mutta vapaarahoitteisten omistusasuntojen kysyntä ei ole vilkastunut odotetulla tavalla. Lähiöissä vanhojenkin asuntojen myyntihinnat ovat edelleen alle tuotantokustannusten. Ihmisten asuntolainanottokynnys on selvästi korkeampi kuin vuosikymmen sitten.

Kehitys johtaa väistämättä asuinalueiden eriarvoistumiseen; maksukykyiset henkilöt valtaavat kalliimmat ja laadukkaimmat alueet, heikommin toimeentulevat joutuvat siirtymään yhä kauemmas kaupunkien ydinalueilta. Asunto- ja sosiaalipoliittiset pyrkimykset alueiden asukasranteen monipuolistamisesta eivät toteudu näissä markkinaoloissa.

Nuorisotyön arkkitehtuuri

Toimiala ja toimenkuva yhteiskunnassa

Nuorisotyön taloa ei ole rakennettu yhden alkuperäissuunnitelman mukaan, vaan vähitellen yhteydessä sen kohtaamiin haasteisiin ja sen sisällä vaikuttaneisiin pyrkimyksiin. Siksi rakenteessa on sekä vanhoja, että uusia osia. Vanhat sisällöt yhdistävät historialliseen perintöön ja kehitykseen, uudet tuovat mukanaan meneillä olevan ajan ja tulevaisuuden tuulahdukset. Tämä on nuorisotyön arvokas piirre: jatkuvasti työn alla ja ovet avoinna olevana huvilana se säilyttää kiinnostavuutensa ja tavoittaa ihmisiä paremmin kuin virastot, palatsit tai persoonattomat motellit. Tarkastelemme seuraavassa sitä, mitä tässä esittelyssä sanalla nuorisotyö yleisesti tarkoitetaan, millainen on nuorisotyön perusrakenne sen yhteiskunnallisen aseman kannalta, eli miten ja missä nuorisotyön talo seisoo.

Nuorisotyön yleinen eetos

Nuorisotyö on kasvanut ja kehittynyt kansalaistoiminnan ja valtionhallinnon vuorovaikutuksessa tyydyttämään sellaisia yhteiskunnallisia ja inhimillisiä tarpeita, jotka muuten olisivat jääneet liian vähälle huomiolle. 1990-luvun suomalaisessa yhteiskunnassa tarpeet, joihin kannattaa vastata, eivät ole vähentyneet. Nuorisotyön merkitys nykyaikana on yleisesti tunnustettu moderneissa länsimaissa: hallituksen esityksessä nuorisotyölaiksi sen yleisperusteluissa todetaan:

”Kaikissa Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin jäsenmaissa on nuorisotoimen lainsäädäntö ja nuorisohallinnon rakenteet sekä valtakunnallisella että alueellisella ja kunnallisella tasolla. Lisäksi valtio luo edellytyksiä nuorisotoiminnalle.”

Jos nuorisotyötä ajatellaan mahdollisimman yleisesti, voidaan sanoa, että esimerkiksi koti- ja koulukasvatuksessa on mukana nuorisotyötä. Näin onkin, kun nuorisotyö ymmärretään historiallisena eetoksena, toiminnan henkenä ja arvoilmastona: tällaisena kulttuurisena ilmastona se on vaikuttanut ja vaikuttaa yhä moniin eri yhteiskunnan sektoreihin. Nuorisotyö historiallisesti ja yleisimmillään on kasvatuksellisia ja sivistyksellisiä, inhimillisiä ja kulttuurisia merkityksiä välittävä ja uusintava traditio yhteiskunnassa.

Nuorisotyön sisällölliset motiivit, arvotavoitteet ja pyrkimykset ovat kehittyneet Suomessa jo 1800-luvulta lähtien. Nuorisotyö on kehittynyt monimuotoiseksi ja moniarvoiseksi toimialueeksi, joka sisältää monenlaisia eri toimintamuotoja, mutta samalla sitä määrittävät osittain yhteiset perusmerkitykset. Erilaisia nuorisotyön harjoittajia ja toimintatapoja yhdistävää nuorisotyön pyrkimys- ja arvoisälttöä voidaan kutsua nuorisotyön eetokseksi. Nuorisotyön eetos tekee sen ymmärrettäväksi yhtenäisenä traditiona ja toimintakulttuurina.

Jos nuorisotyön eetos ymmärretään pyrkimyksenä tukea ja kontrolloida kasvavan sukupolven asemaa ja mahdollisuuksia yhteisössä, on nuorisotyön eetos yhtä vanha ja vanhempikin kuin inhimillinen kulttuuri: kasvavasta sukupolvesta välittäminen on luonnollista toimintaa, jonka perinteiset muodot menettävät merkitystään nykyaikana. Tämä perustelee nuorisotyön yleisen tarpeellisuuden.

Toimialajako ja avoin nuorisotyö

Valtion kannalta nuorisotyön merkitys on sen olemassaolon aikana nähty pääasiassa suojelevana, ennaltaehkäisevänä ja kontrolloivana: nuorisotyöllä kotia ja koulua täydentävänä työnä, vapaa-aikatyönä, tukevana, korvaavana ja korjaavana työnä on nähty mm. sosiaalipoliittinen merkitys. Hallinnollisesti nuorisotyön eetos Suomessa on jo yli 50 vuotta sitten jakautunut kahteen painoalueeseen ja juridisesti ne kummatkin tukeutuvat omaan lainsäädäntönsä:

- 1) pääasiassa korjaava, suojeleva ja huoltava lastensuojelu- ja sosiaalialan työ osana sosiaali- ja terveystoimea ja yksityistä sektoria,

sekä

- 2) pääasiassa täydentävä, ennaltaehkäisevä ja palveleva työ, jonka muodostavat valtion, läänien ja kuntien julkinen nuorisotyö, sekä järjestöjen ja yhteisöjen eli ns. kolmannen sektorin nuorisotyö ja kansalaistoiminta, ja jolla on usein läheinen yhteys kulttuurin, liikunnan ja yleensä vapaa-ajan toimialueisiin.

Tässä selvityksessä on kuvattu tätä (2) nuorisotyölain alaista, mutta osittain vapaasti kehittyvää nuorisotyötä kunnissa, järjestöissä ja valtionhallinnossa. Tästä toimialasta voitaisiin käyttää nimitystä "avoin nuorisotyö". Avoimen nuorisotyön käsite ei ole vakiintunut, mutta se tuo hyvin esille joitakin kuvattavan toimialan piirteitä. Monimuotoisena kokonaisuutena avoin nuorisotyö on traditio, toimintakulttuuri ja arvoilmasto, joka on nuorisotyön eetoksen pääasiallinen edustaja ja kehittäjä yhteiskunnassa.

Sosiaalihuollon ja lastensuojelutyön toteuttama nuorisotyö, nuorille kohdistetut sosiaalipalvelut sekä sosiaalitoimen ehkäisevä terveys- ja sosiaalipolitiikka kuuluvat pääsääntöisesti eri toimialaan kuin tässä käsitelty avoin nuorisotyö, vaikka ne sisältävätkin myös nuorisotyön eetosta ja vaikka myös niistä käytetään toisinaan nimitystä "nuorisotyö". Vastaavasti opetustoimen piiriin sisältyvä koulukasvatus saattaa osittain edustaa nuorisotyön eetosta (opettaja voi kokea tekevänsä nuorisotyötä), mutta sekin on toimialana erotettavissa avoimesta nuorisotyöstä. Edelleen voidaan sanoa, että nuorisotyön eetos kuvastaa *nuorisokasvatuksen ihannetta*, joka voidaan ymmärtää luonnolliseen kotiin ja lähiyhteisön toimintaan liittyväksi. Mutta nuorisotyö on vakiintunut yhteiskunnalliseksi käytännöksi näiden rinnalle, joten se on ymmärrettävä itsenäisenä alueena.

Tässä tehdyn erottelun tarkoituksena ei ole rajoittaa ihmisten pyrkimystä määrittellä jokin toiminta nuorisotyöksi tai itsensä nuorisotyöntekijäksi, vaan selkiyttää sitä, mitä tuollainen määrittely tarkoittaa.

Useissa tapauksissa raja toimialueiden välillä on työn sisällön kannalta epätarkka ja tämä epätarkkuus on myös tarkoituksenmukaista: avoimuus määrittää nuorisotyötä kokonaisuudessaan ja yhteistyötä nuorisotyössä tehdään eri hallintokuntien, toimialojen ja ammattikuntien välillä. Yhteistyömuodot ilmentävät yleensä nuorisotyön eetosta, jonka pääasiallinen edustaja on avoin nuorisotyö. Useimmat "rajatapauksiksi" luokiteltavat yhteistyöhankkeet voidaan tästä syystä, samoin kuin niille luonteenomaisen avoimuuden kannalta, katsoa avoimeen nuorisotyöhön kuuluviksi.

Avoimen nuorisotyökäsitteen sisältö

Avoimen nuorisotyön itsenäistä olemusta voidaan selventää vertaamalla sitä sosiaali- ja koulutoimen osittaiseen nuorisotyöhön ja kotikasvatukseen. Termi ”osittainen” on tarkoitettu vain erottelua selventäväksi.

Osittainen nuorisotyö

Korjaavan, suojelevan ja huoltavan työn painotus kuuluu pääasiassa sosiaali- ja terveysministeriön alaisuuteen. Sosiaalihuollon ja lastensuojelun tällä painoalueella nuorisotyön eetos ilmenee mm. osana nuorisohuoltoa ja nuorisopsykiatriaa. Nuorisohuolto on epävirallinen käsite, jolla tarkoitetaan mm. sosiaali- ja terveystoimen alueelle kuuluvaa lastensuojelua, kriminaalihuoltoa, koulun sosiaalista ja psyykkistä oppilashuoltoa, sekä nuorten terveyskasvatusta. Nuorisopsykiatria on erikoissairaanhoidollain alaista nuoriin kohdistuvaa toimintaa. Julkisen sektorin lisäksi myös yksityiset tahot, esimerkiksi laitokset tekevät osaltaan tällaista nuorisotyötä.

Tällä nuorisotyön painoalueella nuorisotyön historiallinen perintö ja eetos vaikuttaa osana toimintaa, esimerkiksi vaikkapa koulukodissa ja nuoren psykososiaalisessa kuntoutuksessa. Laitoksissa toimeenpantu sosiaalikasvatus, terapeutitiset toimet, erityisopetus ja puuttuminen vanhempien kasvatusvastuuseen ovat osa toimenkuvaa. Tällä toimialueella työ on pääasiassa erityistä ja ongelmakeskeistä; työ kohdistuu jo ilmenneisiin vakaviin ongelmiin. Työntekijät ovat oman alansa ammattilaisia, joiden työhön voi kuulua sen *sisällöllisenä osana* myös nuorisotyön tietotaitoa.

Työtä tehdään nuorten kanssa ja nuoriin kohdistuen, mutta ei samassa mielessä kuin avoimen nuorisotyön toimialueilla esimerkiksi nuorisotalolla tai kesäleirillä. Työssä kontrolloidaan nuorten käyttäytymistä ja toimintaa, sekä tarvittaessa puututaan niihin. Kansalaistoiminta ei kuulu tämän toimialan keskeiseen sisältöön, eikä nuorten asemassa painotu sen vapaaehtoisuus eikä vapaa-aika. Yleisesti ja yhteiskunnallisesti toivottavaa on, että tämän työn tarve ei kasvaisi, koska työntarve on seurausta sosiaalisten ongelmien määrästä, työ on kallista ja sen resurssit ovat rajalliset.

Osittaisena nuorisotyönä ainakin mielikuvien tasolla voidaan pitää myös kouluopetusta, sen kasvatuksellisia ja toiminnallisia puolia. Mikään ei estä pitämästä osaa kouluopetuksesta nuorisotyönä; nuorisotyön eetoksen kannalta nuorisotyö koulussa samoin kuin muuallakin olisi nimenomaan suotavaa. Käytännössä kuitenkin koulun mahdollisuuksia rajoittavat väistämättä sen painottuminen opetussisältöihin ja sen muodollisuus. Erilaisten tietojen ja taitojen epämuodollisen omaksumisen tarve yhteiskunnassa on kasvanut.

Vastaavasti vanhempien, sekä perhe- ja lähiyhteisön kyky nuorten tukemiseen ja kontrolliin, sekä nuorten oikeuksien edellyttämiin toimiin ja nuorten tarpeiden tyydyttämiseen on koko yhteiskunnan alueella koettu riittämättömäksi. Muuttuneet elämänrytmit, nopea muutos ja nyky maailman luonne yleensä asettavat ihmisten yksilölliselle ja sosiaaliselle kasvulle uusia haasteita. Uudenlaisia valmiuksia tarvitaan. Valmiuksien tarjoamisessa hyväkin kotiympäristö on yksin riittämätön ja opetustoimesta huolehtiva koulu tehokkaanakin rajoittunut. Monet instituutiot ja yhteisöt yhteiskunnassa toimivat kyllä suhteessa nuoriin, mutta eivät riitä täyttämään koko tarvetta ilman erilaisia täydentäviä ja ylläpitäviä palvelujärjestelmiä.

Avoin ja kokonaisvaltainen nuorisotyö: edellytysten ja mahdollisuuksien ylläpito

Avoin nuorisotyö on kokonaisvaltainen, nimenomaan nuorisotyölle omistautunut toimialue. Nuorisotyö on täydentävä yhteiskunnallinen palvelujärjestelmä muiden

yhteiskunnallisten järjestelmien ja käytäntöjen joukossa, pääasiassa kodin ja koulun rinnalla. Tälle nuorisotyön toimialalle tunnusmerkillistä on se, että se on määritelmällisesti olemassa vain ja nimenomaan nuorisotyötä varten, että se pyrkii vastaamaan ajassa ilmeneviin tarpeisiin ja kehittämään niitä vastaavaksi sekä määrittelemään itseään ja rooliaan tuollaisena käytäntönä.

Nuorisotyölaissa ja nuorisopolitiikassa sanalla ”nuorisotyö” viitataan pääasiassa tähän avoimen nuorisotyön alueeseen ja sille läheisiin yhteistyömuotoihin. Sanan ”nuorisotyö” käyttö alan toimijoiden keskuudessa viittaa yleensä sen tiettyyn alueeseen tai koko avoimeen toimialakokonaisuuteen. Nuorisotyön eetoksen kautta nuorisotyölaki ja nuorisopolitiikka instituutioina asettuvat yhteiskunnassa avoimen nuorisotyön rinnalle.

Avoimen nuorisotyön muodostamalle toimialalle tunnusmerkillistä on sen yleisyys, nuorten etujen yleinen painottuminen, nuorten osallistumisen vapaaehtoisuus, sekä painottuminen nuorten vapaa-ajan alueelle. Kontrolloiva puuttuminen nuorten elämään on avoimessa nuorisotyössä harvinaista ja silloin kun sitä tapahtuu, se tehdään yleensä yhteistyössä edellä mainittujen osittaista nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa. Työ on pääsääntöisesti nuorten omaehtoiseen toimintaan suuntautunutta ja siinä painottuvat tukevat ja ennaltaehkäisevät pyrkimykset enemmän kuin varsinaisten ongelmien hoito, vaikka tukemiseen kuuluukin ongelmien ”konsultointia”.

Työ on *ongelmattomuuden edellytysten ja mahdollisuuksien ylläpitoa*. Osa työstä on kansalaistoiminnallista ja työn keskeisenä alueena on nuorten kansalais-toiminta. Työ on taloudellisesti edullista ja sen kehittymismahdollisuudet ovat avoimet.

Täydentävän, ennaltaehkäisevän ja palvelevan työn painotus kuuluu valtionhallinnollisesti opetusministeriön vastuu-alueelle. Alueellisesti ja paikallisesti nuorisotyöstä vastaavat läänin ja kunnan nuorisotoimi. Valtion keskushallinnon, läänien ja kuntien nuorisotyö muodostavat yhdessä valtakunnallisen *nuorisotoimen*. Sille läheisiä ovat vapaa-ajan toimialueet, kulttuuri ja liikunta.

Pääsääntöisesti avointa nuorisotyötä tehdään kunnissa ja järjestöissä. Toimialan sisältämä kansalaistoiminnallinen vapaus sekä sille luonteenomaiset yhteistyö- ja kehittämishankkeet puolustavat sen nimittämistä *avoimeksi* nuorisotyöksi. Koska termi ei ole vakiintunut käytetään tässä selvityksessä kuitenkin pääasiassa yleistä ilmaisua ”nuorisotyö”. Julkinen ja kansalaistoiminnallinen nuorisotyö, sekä niiden innovoiva poikkihallinnollinen ja moniammatillinen työ muodostavat yhdessä nuorisotyön yhteiskunnallisen *toimialan*.

Nuorisotyön piirissä työskentelee ja toimii sekä nuorisotyön ammattikoulutuksen saaneita että jonkin muun koulutuksen saaneita tai virallisesti kouluttamattomia ihmisiä, ja sekä palkattuja viran- tai toimenhaltijoita, että vapaaehtoistyöntekijöitä.

Tässä selvityksessä kaikkia näitä ihmisiä nimitetään yleisesti nuorisotyöntekijöiksi ja kaikkien heidän katsotaan edustavan nuorisotyön *ammattikuntaa*; sekä palkattu että palkkaa saamaton nuorisotyöntekijä tekee *työtä* sanan alkuperäisessä merkityksessä ja vastaavasti virallisesti kouluttamaton työntekijä saattaa omata koulutukseen rinnastettavaa ammatillisuutta työkokemuksen tai luontaisten taipumusten luomana ammattitaitona.

Toimialueet ja painotukset nuorisotyössä

Nuorisotyö, nuorisotoiminta, nuorisopolitiikka

Nuorisotyön määritelmässä on koko sen lainsäädännön ajan esiintynyt erottelu nuorisotyön ja nuorisotoiminnan välillä. Nuorisotyöllä on tarkoitettu nuorten elinolo-

jen kehittämistä ja edellytysten luomista nuorisotoiminnalle, joka on nuorten, heidän yhteisöjensä ja nuorisojärjestöjen toimintaa. Käytännössä ero nuorisotyön ja nuorisotoiminnan välillä on kuitenkin liukuva.

Välitön nuorisotyö on nuorten toimintaan osallistuvaa, nuoret voivat jossain määrin osallistua toiminnallaan nuorisotyön käytäntöihin, kunnallinen nuorisotyö ei ainoastaan luo edellytyksiä nuorisotoiminnalle, vaan myös järjestää sitä ja nuorisotoimintaa harjoittavat järjestöt luovat myös toimintaedellytyksiä eli tekevät nuorisotyötä. Edelleen nuorisotyö on osaltaan ymmärrettävissä nuorten yleisiä ja yksityisiä erillistarpeita seuraavana palveluna, joka on suoraa tarjontaa, mutta edellytysten luontia nuorisotoiminnalle tai elinolojen parantamista vasta varsin välillisesti. Lisäksi sekä nuorisotoimen että nuorisojärjestöjen työ on osaltaan nuorisotyötä palvelevaa edellytysten luontia itse nuorisotyölle. Nuorisotoiminta, nuorisotyö ja nuorisotoimialan vaikuttamaan pyrkivä työ eivät ole täysin toisistaan erillään.

Nuorisotyölle läheinen käsite on myös nuorisopolitiikka. Yleisesti se voidaan ymmärtää nuoria, nuorten toimintaa ja nuorisotyötä koskevana yhteiskuntapolitiikan osana, sitomatta sitä erityisesti nuorisotyön käsitteeseen. Erityisemmin ymmärrettynä nuorisopolitiikalla voidaan tarkoittaa nimenomaan nuorten aseman, etujen ja tarpeiden painotusta yhteiskuntapolitiikassa. Tällöin nuorisopolitiikka voi sisältyä nuorisotyöhön ja nuorten toimintaan ja näin käytännössä tapahtuukin nuorisoryhmien ja -järjestöjen tai nuorisotyötä tekevien tahojen toimiessa nuorison ja nuorisotyön eturyhminä. Nuorisopolitiikka tässä mielessä on myös nuorisotyön politiikkaa.

Työn suhde nuoriin sekä yleinen ja erityinen painotus

Nuorisotoimialan työ ja samalla työntekijät voidaan jakaa kahteen toimialueeseen sen perusteella, painottuuko työssä yleinen nuorisoasioiden hoito ja niihin vaikuttaminen ilman suoria ja säännöllisiä kontakteja nuoriin, vai painottuuko enemmän toiminta "kentällä" nuorten parissa. Vakiintuneiden termien puutteessa toimialueita nimitetään tässä välilliseksi ja välittömäksi nuorisotyöksi.

- 1) Pääasiassa välillinen työ / välillistä nuorisotyötä tekevät, jossa / joiden työssä painottuu esimerkiksi toimialan hallinto, kehittäminen, nuorisotoiminnan edellytysten yleinen järjestely, palvelujen tuottaminen nuorten tarpeisiin ja alan työntekijöille, informaiva työ ja nuorisopoliittinen vaikuttaminen; siis työ, jossa kontakti nuoriin on epäsuora;
- 2) Pääasiassa välitön työ / välitöntä nuorisotyötä tekevät, jossa / joiden työssä painottuu esimerkiksi nuorisotoiminnan järjestäminen ja siihen osallistuminen, nuorta yleisesti tukeva työ, kasvattava työ ja palveluja välittömästi nuorille tarjoava työ; siis työ, jossa ollaan suorassa kontaktissa nuoreen.

Lisäksi voidaan ainakin suoran kontaktin työ jakaa toisaalta yleiseen, toisaalta erityiseen painottumiseen. Yleistä painotusta edustaa esimerkiksi nuorisoryhmän toiminnan järjestely ja ohjaus; erityistä esimerkiksi nuoren yksilöllinen tukeminen ja nuoren tai nuorisoryhmän ongelmien parissa työskentely. Erityisen painotuksen ja ongelmakeskeisen työn kuvan korostumisesta on käytetty nimitystä erityisnuorisotyö. Siihen voi kuulua samanaikaisesti esimerkiksi lastensuojelun, kriminaalihuollon ja sosiaalipsykiatrian toimenkuville ominaisia korjaavan ja suojelevan työn sisältöjä, yhdessä avoimen nuorisotyön vapaaehtoisuuden ja vapaa-aikapainotteisuuden, sekä ennaltaehkäisevän pyrkimyksen kanssa.

Tämä jako on kuten muutkin tässä selvityksessä esitetyt jaot tarkoitettu helpottamaan nuorisotyön toimenkuvien jäsentelyä. Käytännössä toimenkuvat eivät ole yksioikoisesti vain jompaan kumpaan luokkaan kuuluvia: sama nuorisotyöntekijä

saattaa työskennellä molemmilla toimialueilla ja työntekijät kummallakin alueella saavat vaikutteita toisiltaan. Luonnollisesti nuorisotyöntekijän toiminnassa eri painotukset vaihtelevat, esiintyvät rinnakkain ja päällekkäin, ja tämä juuri on nuorisotyötä.

Myöskään esitetty jako yleisiin painoalueisiin ei tavoita nuorisotyön koko todellisuutta. Nuorisotyöhön kuuluu avoimuus, jonka puitteissa poikkihallinnollinen ja poikkiammatillinen yhteistyö toteutuu sekä nuorisopoliittisessa vaikuttamisessa että kenttätöiden tasolla. Tällaista työtä edustavat esimerkiksi hallintokuntien välinen yhteistyö elinolo-politiikassa, sekä erilaiset kenttätöiden projektit ja erityisnuorisotyö.

Nuorisotyön yleinen eetos sekä enemmän tai vähemmän yhteiset toimintamenetelmät yhdistävät nuorisotyön eri muotoja. Perusjaottelu on kuitenkin mielekäs toimenkuvien selkeyden ja tarkoituksenmukaisuuden kannalta. Toimialueiden periaatteellinen työnjako on hyvän yhteistyönkin edellytys.

Asemakaavatietoja

Laki velvoittaa nuorisotyöhön

Nuorisotyön tehtävät

Voimassaolevassa nuorisotyölaissa 24.2.1995/235 todetaan:

”Lain tarkoituksena on parantaa nuorten elinoloja ja luoda edellytyksiä nuorten kansalaistoiminnalle. Lisäksi tarkoituksena on edistää sukupolvien, sukupuolten ja Suomen alueiden välistä tasa-arvoa, suvaitsevaisuutta ja kulttuurien moninaisuutta sekä luonnonkäytön kestävän kehityksen turvaamista”. (1§)

Tämä lakiteksti määrittelee nuorisotyötä ja sen eetosta virallisesti. Se määrittelee nuorisotyötä ja sen tavoitteita keskeisesti käsittein, jotka ovat sisällöltään eettisiä, demokraattisia, humaaneja ja sosiaalipoliittisia arvotavoitteita.

Laissa tarkoitetaan:

”1) Nuorisotyöllä sitä työtä, jolla parannetaan nuorten elinoloja ja luodaan edellytyksiä nuorisotoiminnalle; sekä 2) nuorisotoiminnalla nuorten kansalaistoimintaa, joka edistää nuoren kasvua ja kansalaisvalmiuksia”. (2§)

Tässä määritellään nuorisotyön sisältöä. Elinolojen lisäksi nuorisotyö kohdistuu sellaiseen nuorten toimintaan, joka on kansalaistoimintaa ja joka edistää nuorten kasvua ja kansalaisvalmiuksia. Laista voidaan suoraan johtaa nuorisotyön keskeiset tulosalueet, jotka näin ovat nuorten kasvu ja kansalaisvalmiudet, nuorten elinolot, nuorten kansalaistoiminta sekä näitä edistävä nuorten toiminta. Lisäksi nuorisotyön tulosalueita ovat tasa-arvo, suvaitsevaisuus, monikulttuurisuus ja kestävä kehitys.

Nuorisotyön ja -toiminnan toteuttajat

”Nuorisotyön toteuttamisesta vastaavat ensisijaisesti valtio, kunnat ja nuorisojärjestöt. Kunnan toimialaan kuuluu nuorisotyö. Nuorisotoiminnan toteuttamisesta vastaavat pääasiassa nuoret ja heidän yhteisönsä sekä nuorisojärjestöt.” (4§)

Laki siis määrittelee yksiselitteisesti kunnan velvollisuudeksi toteuttaa nuorisotyötä. Muutettu lainkohta (3§; L 10.1.1997/27) velvoittaa vastaavasti lääninhallituksen edistämään nuorisotyötä ja nuorisotoimintaa sekä nuorten elinolojen kehittämistä läänin alueella:

”Nuorisotyön yleinen johto ja kehittäminen kuuluvat opetusministeriölle. Läänin alueella nuorisotyön ja nuorisotoiminnan edistäminen sekä nuorten elinolojen kehittäminen kuuluvat lääninhallitukselle.”

Nuorisotoiminnan toteuttaminen on laissa siis osoitettu nuorten ja järjestöjen vastuulle. Toiminnan edellytykset eli toimintaa mahdollistavan nuorisotyön toteuttaminen kuuluu järjestöille, kunnille ja lääninhallituksille, sekä nuorisotyön yleinen johto ja kehittäminen opetusministeriölle.

Nuorisopolitiikka ja yhteistyö

Vuonna 1986 voimaan tullessa nuorisotyölaissa nuorisopolitiikka määriteltiin nuorisotoiminnan ja nuorisotyön määrittelyn yhteydessä yhteiskuntapolitiikan suuntaamiseksi nuorten kasvu-, kehitys- ja toimeentuloedellytysten sekä vaikutusmahdollisuuksien näkökulmasta. Määrittelyn mukaan nuorisopolitiikka olisi siis nuorten tarpeiden ja mahdollisuuksien huomioimista yhteiskuntapolitiikassa

Nykyinen nuorisotyölaki ei määrittele nuorisopolitiikkaa. Nykyisen lain mukainen nuorisotyön tavoitteiden sitominen elinoloihin, kansalaistoimintaan, kasvuun ja kansalaisvalmiuksiin on kuitenkin merkitykseltään lähellä aikaisempaa nuorisopolitiikan käsitettä.

Nuorisopolitiikka voidaan ymmärtää nuoria, nuorten toimintaa ja nuorisotyötä koskevana politiikkana yleensä, sitomatta sitä nimenomaan nuorisotyön käsitteeseen. Tällöin nuorisopolitiikka on eräs osa koko yhteiskuntapolitiikkaa ja sitä voivat harjoittaa samat tahot, jotka yleensäkin harjoittavat politiikkaa. Samalla nuorisopolitiikka voi sisältyä nuorisotyöhön ja nuorten toimintaan ja näin käytännössä tapahtuukin nuorisoryhmien ja -järjestöjen tai nuorisotyötä tekevien tahojen toimiessa nuorison ja nuorisotyön eturyhminä.

Käsitteiden nuorisotyö, nuorisotoiminta ja nuorisopolitiikka merkitykset kietoutuvat yhteen, eivätkä ne ole kokonaan toisistaan irrotettavissa. Nuorisotyö ja nuorisotoiminta ovat joillain alueilla hyvin lähellä toisiaan. Vastaavasti nuorisotyöllä on nuorisopolitiittinen rooli, sillä nuorisopolitiittinen vaikuttaminen toteuttaa lain määrittämää, nuorisotoiminnan edellytysten luomista ja nuorten elinolojen parantamista.

Nuorten elinolojen painotus nuorisotyölaissa velvoittaa julkisen hallinnon poikkihallinnolliseen yhteistyöhön, elinopolitiikkaan:

”Valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden tulee sisällyttää nuorten elinolojen parantamiseksi tarpeellisia kehittämistoimenpiteitä toiminta- ja taloussuunnitelmiin ja alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/93) mukaisiin tavoiteohjelmiin. Tavoiteohjelmien laadinnasta on voimassa mitä alueiden kehittämisestä annetussa laissa ja sen nojalla on säädetty. Toimenpiteiden yhteensovittamisesta vastaa keskushallinnon osalta opetusministeriö, alueellisesti lääninhallitukset ja paikallisesti kunnat.” (5§)

Yhteistyön korostus tulee myös esille lain pykälässä 6, jonka nojalla aikaisempi valtion nuorisoneuvosto muutettiin nuorisoasiain neuvottelukunnaksi ja jonka voidaan katsoa samalla myös listaavan nuorisotyön keskeisiä nuorisopolitiikan vastualueita:

”Neuvottelukunnassa tulee olla edustettuna nuorten kasvun ja kansalaistoiminnan, nuorten elinolojen, kansainvälistymisen, syrjäytymisen ehkäisyn ja nuorisotutkimuksen asiantuntemus. Enemmistö neuvottelukunnan jäsenistä tulee olla nuorisojärjestöjen ehdottamia henkilöitä (6§).”

Lain henki ja sen perustelut

Nuorisotyölaissa julkisen toimen ja nuorisojärjestöjen vastuu nuorisotyöstä on selvästi todettu, mutta laki antaa mahdollisuuden myös muiden tahojen toteuttamalle nuorisotyölle. Vastaavasti nuorten ja nuorten yhteisöjen sekä järjestöjen lisäksi myös muut tahot voivat toteuttaa nuorisotoimintaa. Tämä avoimuus mahdollistaa periaatteessa nuorisotyön kehitymis- ja kasvuvapauden ja tuo esille sen, että nuo-

risotyön määritellyt toteuttamistahot eivät välttämättä täytä toimialan koko työtarvetta: nuorisotyötä ja -toimintaa ei lain hengen mukaisesti tulisi ainakaan supistaa.

Kunnilla ja lääninhallituksilla on lain mukaan yksiselitteinen nuorisotyövelvoite edellytysten luomisessa nuorten toiminnalle ja elinolojen parantamiselle. Järjestöillä, nuorilla ja nuorten yhteisöillä on vastuu nuorisotoiminnan toteuttamisesta.

Laki ei velvoita nuoria, heidän yhteisöjään ja järjestöjä nuorisotyöhön tai toimintaan. Mutta se antaa toimintaan oikeuden ja samalla mahdollisuuden julkiseen tukeen. Velvoitetta tuskin tarvittaisikaan, sillä nuoret, heidän yhteisönsä ja nuorisjärjestöt ovat jo perinteisesti aktiivisia toimijoita yhteiskunnassa. Mutta nuorten toimintaedellytykset ja niihin vaikuttavat elinolot ovat ongelma ja haaste. Siksi nuorisotyö määritellään laissa elinolojen parantamiseksi ja toimintaedellytysten luomiseksi. Lain henki on avoin, mutta se antaa julkisen perusteen nuorisotyön tarpeellisuudelle yhteiskunnassa.

Lakiesityksen yleisperusteluissa (HE 298/94) todetaan, että "lain tavoitteena on saattaa nuoret tasavertaiseen asemaan muiden yhteiskunnan jäsenten kanssa suhteessa julkiseen palvelutuotantoon". Esityksen vaikutuksista todetaan, että "lailla pyritään takaamaan julkisen palvelutuotannon tasa-arvoinen kohdentuminen sukupuolten, sukupolvien ja alueiden välillä". Nuorisotyö on siis lain perusteluiden mukaan ymmärrettävä nuorten oikeuksilla perustelluksi palveluksi.

Lain perusteluissa todetaan nuorisotyön valtionosuutta vähentäneet supistukset sekä kuntien nuorisotoimen heikentynyt tilanne kuntien supistettua nuorisotyön toimintamäärärahoja uuden valtionosuuslainsäädännön voimaantulon jälkeen. Laki todetaan tarkoitetuksi sektorihallinnosta laajemmaksi verkostohallinnoksi kehittyvän hallintokäytännön tarpeisiin. Perusteluissa ilmenee lain tarkoituksiksi säätää nuorisotyötä koskeva toimintavelvoite kunnille siten, että kunnat voivat kuitenkin itsenäisesti päättää omista nuorten elinolojen parantamistoimenpiteistä sekä nuorisohallinnon järjestämisestä.

Lakiesityksessä ehdotetaan lain tavoitteeksi tukea nuoren edellytyksiä elämäntilanteensa hallintaan parantamalla nuorten elinoloja ja luomalla edellytyksiä nuorten kansalaistoiminnalle. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että "elämäntilanne on käsitteenä elinoloja laajempi käsittäen koko nuoren sen hetkisen tilanteen lisäksi myös elämäkokemuksen mukanaan tuomat toimintatavat, asenteet ja kulttuuritaustan".

"Esityksen tavoite on ottaa huomioon nuori yksilönä, jolla on vastuu omasta elämästään mutta myös oikeudet suhteessa yhteiskuntaan. Yhteiskunta ei pysty sektorihallinnon avulla kokonaisuudessaan parantamaan nuorten elämäntilannetta, joka on jokaisella yksilöllä erilainen. Yhteiskunta kykenee luomaan mahdollisuuksia yksilön vastuulliselle elämäntilanteen hallinnalle parantamalla nuorten elinoloja yhteistyöllä keskushallinnossa sekä alueellisesti tasavertaisesti yhteiskunnan kaikilla palvelusektoreilla."

Laki ja nuorisotyön valtionrahoitus

Nuorisotyölain mukaiset valtionosuudet ja -avustukset rahoitetaan veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista. Veikkauksasetuksen mukaan veikkauksen tuotto on käytettävä taiteen, urheilun, nuorisotyön sekä tieteen tukemiseen.

Kunnat

Laki oikeuttaa kunnat saamaan valtionosuutta nuorisotyön ja nuorisotoiminnan kustannuksiin, eli toimintaan, jolla parannetaan nuorten elinoloja ja luodaan edellytyksiä nuorisotoiminnalle, sekä nuorten kansalaistoimintaan, joka edistää nuorten kasvua ja kansalaisvalmiuksia. Opetusministeriöllä on oikeus saada kunnalta selvitys valtionosuuden käytöstä. (Nuorisotyölaki 24.2.1995/235: 2§, 7§ (20.12.1996/1165), 11§.)

Kuntien valtionosuus nuorisotyön käyttökustannuksiin määräytyy kunnan alle 29-vuotiaiden asukkaiden määrästä, määrätystä yksikköhinnasta ja valtionosuusprosentista. Opetusministeriö vahvistaa vuosittain yksikköhinnan valtion talousarvion rajoissa (vuoden 1999 valtion talousarviossa 73 mk / kunnan alle 29-vuotias asukas). Yksikköhinta kerrotaan kunnan alle 29-vuotiaiden asukkaiden luvulla ja saadusta markkamäärästä kunnalle myönnetään valtionosuutena 37 prosenttia. (Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 3.8.1992/705: 9d§ ja 24a§; korjattu 20.12.1996/1151.)

Järjestöt

Nuorisotyölain nojalla valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi avustuksina valtakunnallisille nuorisojärjestöille. Tullakseen hyväksytyksi lain nojalla avustettavaksi on järjestön esitettävä opetusministeriön määräämä selvitys organisaatiostaan, jäsenistöstään, toiminnastaan ja taloudestaan. Opetusministeriössä toimiva nuorisojärjestöjen avustustoimikunta tekee avustushakemusten perusteella esityksen vuosivastuksen jaosta. Opetusministeriö päättää avustusten myöntämisestä. Valtioneuvosto nimeää avustustoimikunnan neljän vuoden toimikaudeksi järjestöiltä pyydettävien esitysten perusteella.

Avustukset myönnetään tulosperusteisesti opetusministeriön päätöksellä. Lain mukaan avustuksia voivat saada valtakunnalliset nuorisojärjestöt ja niiden piirijärjestöt, sekä valtakunnalliset nuorisotyön palvelujärjestöt. Avustuksiin oikeutetut järjestöt, valtionavustusten perusteet ja määrä määritellään tarkemmin asetuksessa. Valtionapua voidaan myöntää korkeintaan 85% järjestön hyväksyttävien toiminta- ja hankintamenojen yhteismäärästä. (24.2.1995/235: 7§, 8§; 24.3.1995/410.)

Muut avustuskohteet

Vastaavalla tavalla valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi valtakunnallisten nuorisokeskusten rakentamisen ja ylläpidon avustukseen, nuorisotutkimukseen, kansainväliseen yhteistyöhön, tiedonvälitykseen, nuorison taidetapahtumaan sekä ”muihin nuorten elinolojen parantamista koskeviin hankkeisiin”. (24.2.1995/235: 9§, 10§.)

Lainsäädännön tausta: valtionapu ja toimialan jäsentyminen

Vuonna 1944 nuorisotyö Suomessa tuli viralliseksi osaksi julkista hallintoa, kun nuorisoasiainesittelijän virka ja valtion nuorisotyölautakunta perustettiin opetusministeriöön. Siihen asti nuorisotyöstä olivat vastanneet järjestöt ja vapaat kansalaistoiminnalliset yhteenliittymät. Niiden toimintaa pidettiin merkitykseltään erittäin arvokkaana, mutta niiden toimintaresurssit olivat riittämättömät. Valtiollisen roolin rakentaminen nuorisotyöhön oli koettu tärkeäksi jo joidenkin vuosien ajan.

Vuonna 1945 opetusministeriö kehotti julkisesti kuntia osoittamaan käyttövaroja nuorisotyölle, tukemaan järjestöjä taloudellisesti ja materiaalisesti, järjestämään tiloja nuorille ja nuorten järjestöille, sekä edistämään järjestöjen, kodin, koulun ja seurakunnan välistä yhteistyötä perustamalla kunnallisia nuorisotyötoimikuntia.

Seuraavana vuonna oli nuorisotyölautakunta jo 120:ssä ja viisi vuotta myöhemmin yli 300:ssa kunnassa. Opetusministeriön aloitteeseen suhtauduttiin siis kunnissa myönteisesti. Joillakin paikkakunnilla oli jo aikaisemmin oma-aloitteisesti perustettu järjestöjen ja julkisen hallinnon yhteistyöelimiä.

Nuorisotyön lainsäädännön tarvetta korostettiin järjestöissä ja kunnissa 1950-luvulla. Valtion toimielimet vaativat lainsäädäntöä 1960-luvulla. Kunnat nuorisotyöhön velvoittava laki kuntien nuorisolautakunnista ja kuntien nuorisotyöhön annettava valtionavusta tuli kuitenkin voimaan vasta 1.7. 1972. Nuorisotyö rakentui siis julkisenakin toimialana omaehtoisesti: virallisuonteisena tukena oli 27 vuoden ajan vain opetusministeriön suositus. Siitä huolimatta jo vuonna 1966 76 % kunnista oli perustanut nuorisolautakunnan, ilman lainsäädäntöä ja vailla nuorisotyöhön suunnattua valtionapua. Käytännössä nuorisotoiminnan järjestämisestä vastasivat järjestöt.

Vuonna 1972 nuorisolautakuntalaki teki nuorisotoimen tehtäviä hoitavan kunnallisen elimen pakolliseksi. Valtionapulaki takasi kunnille niiden kantokykyluokituksen mukaisen valtionavun. Sitä annettiin nuorisotyöntekijöiden palkkaukseen, lautakunnan matkakuluihin, nuorisotiloihin ja paikallisille yhdistyksille annettaviin avustuksiin. Valtionapuun oikeutetuiksi tulivat kuntien nuorisotoimen hallinnolliset virat, mutta eivät vielä kenttätyöntekijöiden virat tai toimet. Vuoden 1972 laissa nuorisotyöllä tarkoitettiin ”sitä työtä, jolla luodaan edellytyksiä nuorisotoiminnalle ja tuetaan sitä”. Nuorisotoiminnalla taas tarkoitettiin nuorten vapaata kansalaistoimintaa.

Laki valtakunnallisen nuorisotyön valtionavusta tuli voimaan vuonna 1974. Siihen sisältyneessä nuorisojärjestöjen valtionapua koskevassa asetuksessa määriteltiin tarkemmin valtionapuun oikeutetut valtakunnalliset järjestöt ja paikalliset yhdistykset. Tämä laki virallisti ja vakiinnutti Suomessa muotoutuneet nuorisotyön käytännöt ja turvasi nuorisotyölle sen tarvitsemat taloudelliset resurssit. Nuorisotyön valtionrahoitus järjestettiin veikkausvoitto- ja raha-automaatti varoista niitä koskevilla asetuksilla. Rahoitus mahdollisti mittavan kasvun nuorisotyön voimavaroissa. Nuorisotyön kustannukset valtion menoissa olivat 1970-luvulla silti suurimmillaankin vain yhden tuhannesosan luokkaa. Vuoden 1974 järjestölaissa nuorisotyöllä tarkoitettiin ”nuorten vapaan kansalaistoiminnan järjestämistä ja toimintaedellytysten luomista mainitulle, sekä sen tukemista”.

Vuonna 1975 voimaan tullut asetus läänin nuorisotyölautakunnasta virallisti nuorisotyön roolin aluehallinnossa ja vakiinnutti nuorisopolitiikan merkityksen julkisessa hallinnossa. Samana vuonna annetulla valtioneuvoston päätöksellä määriteltiin valtion nuorisotyölautakunnasta valtion nuorisoneuvostoksi muutetun toimielimen asema. Sen jäsenten tuli edustaa eri yhteiskunnallisia näkemyksiä ja eri aloja; sen tuli olla nuorisoa edustava neuvosto, ei hallinnon sisäinen lautakunta. Valtion nuorisoneuvosto määriteltiin opetusministeriön alaiseksi asiantuntijaelimeksi, joka mm. tekee esityksiä valtionavusta, seuraa nuorison vapaan kansalaistoiminnan ja nuorisotyön kehitystä, sekä käsittelee valmistavasti nuorisopolitiikan suunnitteluun ja kehittämiseen liittyviä asioita.

Vuonna 1986 tuli voimaan uusi nuorisotyölaki, joka yhdisti nuorisolautakuntalain ja nuorisojärjestöjen valtionapulain. Sen mukaan valtion ja kuntien tehtävänä oli ensisijaisesti edellytysten luominen nuorisotoiminnalle, jonka järjestämisestä vastasivat pääasiassa nuorisojärjestöt. Nyt valtioneuvoston oikeuttavien kunnan menojen joukkoon nimettiin myös nuorisonohjaajan virka sekä yhdistysten ja järjestöjen lisäksi myös nuorten itsensä järjestämään toimintaan kohdistuvat avustukset.

Lain ensimmäinen pykälä määritteli nuorisotoiminnan nuorten vapaaksi kansalaistoiminnaksi, jolla edistetään nuorten kasvua ja kansalaisvalmiuksia; nuorisotyöllä tarkoitettiin työtä jolla luodaan edellytyksiä nuorisotoiminnalle. Lisäksi pykälässä määriteltiin nuorisopolitiikka yhteiskuntapolitiikan suuntaamiseksi ja toteuttamiseksi

nuorten kasvu-, kehitys- ja toimeentuloedellytysten sekä vaikutusmahdollisuuksien näkökulmasta.

Nuorten oikeudet kansainvälisissä sopimuksissa

Seuraavassa esitellään nuorisotyön ja nuorten elinolojen kehittämisen kannalta keskeisimpiä kansainvälisiä sopimuksia, jotka myös Suomi on ratifioinut.

Lasten oikeuksien sopimuksen taustana ovat YK:n ihmisoikeuksien julistus ja YK:n yleiset ihmisoikeussopimukset. UNICEFIN piirissä toimivat valtiot solmivat YK:n ihmisoikeustyöhön nojaten lapsen oikeuksien sopimuksen vuonna 1989. Tämä sopimus on laaja lapsen oikeuksien kansainvälinen perusta, jonka käytännön merkitys on kasvamassa. Kansainvälisen keskustelun ja valvonnan ylläpitämiseksi toimii kansallinen raportoinnin järjestelmä, kuten muissakin ihmisoikeussopimuksissa. Jäsenvaltioiden raportteja sopimuksen velvoitteiden noudattamisesta käsitellään kymmenjäsenisessä asiantuntijakomiteassa. Suomi ratifioi lapsen oikeuksien sopimuksen lokakuussa 1993. Tällä hetkellä sopimuspuolina on 191 valtiota.

Tässä sopimuksessa sanalla *"lapsi"* tarkoitetaan jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä, ellei lapseen soveltuvien kansallisten lakien mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta aikaisemmin. Sopimuksen johdannossa sopimusvaltiot veloitetaan tunnustamaan lasten ja perheiden oikeudet erityiseen huolenpitoon ja apuun. Sopimuksellaan sopimusvaltiot *"tunnustavat, että lapsen tulisi persoonallisuutensa täysipainoisen ja sopusointuisen kehityksen vuoksi kasvaa perheessä onnellisuuden, rakkauten ja ymmärtämyksen ilmapiirissä"*. Sopimuksen mukaan lasta (siis myös alle 18-vuotiasta nuorta) olisi kasvatettava *"erityisesti rauhan, ihmisarvon, suvaitsevaisuuden, vapauden, tasa-arvon ja solidaarisuuden hengessä"*.

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa todetaan sopimusvaltioiden tunnustavan Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan periaatteet, jotka koskevat kaikkien ihmiskunnan jäsenten synnynäistä arvoa ja yhtäläisiä, luovuttamattomia oikeuksia. Sopimusvaltioita veloitetaan ihmisoikeuksien ja -vapauksien yleismaailmallinen kunnioittamisen ja noudattamisen periaate.

Sopimuksen toisessa artiklassa sopimusvaltiot sitoutuvat sopimuksessa mainittujen oikeuksien käyttöön ilman mihinkään tiettyyn seikkaan perustuvaa syrjintää. Nuoruutta ei mainita, mutta se on kiistämättä seikka, johon vedoten ihmisoikeuksia ei voi supistaa.

Kuudennen artiklan toinen kappale veloitaa sopimusvaltiot ammatilliseen ohjaukseen ja koulutusohjelmien luomiseen mm. sosiaalisen ja sivistyksellisen kehityksen saavuttamiseksi. Yhdeksäs artikla veloitaa tunnustamaan jokaiselle oikeuden sosiaaliturvaan sosiaalivakuutus mukaanluettuna.

Kymmenennessä artiklassa veloitetaan valtiot huolehtimaan perheen ja äidin suojelusta ja avusta. Kappaleen kohdassa 3. todetaan: *"-- erityisiin suojelu- ja avustustoimenpiteisiin olisi ryhdyttävä kaikkiin lapsiin ja nuoriin henkilöihin nähden ilman syntyperään tai muihin seikkoihin perustuvaa syrjintää. --"*.

Artikla 13 käsittelee opetukseen liittyvää veloitetta, pakollista ja maksutonta alkeisopetusta ja pyrkimystä tehdä korkeampikin opetus yhtä mahdolliseksi kaikille ja jatkuvasti kehittää koulujärjestelmää. Kappaleessa 4 todetaan, että artikla ei rajoita yksityisten tai järjestöjen oikeutta perustaa ja johtaa oppilaitoksia. Tällä kohdalla on merkitystä epämuodollisen oppimisen ja siihen liittyvän järjestöjen kehittämisen kannalta. Artiklassa 15 mainitaan mm. jokaisen oikeus ottaa osaa kulttuurielämään,

sekä päästä nauttimaan tieteen saavutuksista ja omien henkisten, luovien tuotosten suojasta

Euroopan neuvoston sosiaalinen peruskirja pyrkii takaamaan eurooppalaisten sopimusvaltioiden asukkailla sosiaaliset oikeudet, elintason parantumisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistymisen. Euroopan sosiaalinen peruskirja on vuodelta 1961 ja sen lisäpöytäkirja vuodelta 1988. Sopimuksen merkitystä on pyritty viime vuosina korostamaan ja siihen on tehty jo useita ajankohtaistavia parannuksia. Suomi tuli sosiaalisen peruskirjan sopimuspuoleksi toukokuussa 1991.

Ne Euroopan neuvoston jäsenmaiden hallitukset, jotka ovat allekirjoittaneet sosiaalisen peruskirjan, sitoutuvat ihmisoikeuksien, perusvapauksien ja sosiaalisten oikeuksien takaamiseen, syrjinnän vastustamiseen sekä väestön elintason parantamiseen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Peruskirjan ensimmäisessä osassa luetellaan oikeudet ja periaatteet, joiden tulee sisältyä sopimusosapuolien kansallisiin ja kansainvälisiin tavoitteisiin. Sopimuksen toisessa osassa määrätään valtiota sitovista artikloista, joihin seuraavassa mainitut kohdat kuuluvat.

Artikla 7 on nimeltään *"Lasten ja nuorten oikeus suojeluun"*. Artiklan kymmenestä kohdasta lähes kaikki käsittelevät lapsen suojelua työolosuhteissa ja rajoittavat nuorten työntekijöiden käyttöä. Kohdan 10. mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat *"turvaamaan erityisen suojelun niitä fyysisiä tai moraalisia vaaroja vastaan, joille lapset ja nuoret ovat alttiina, ja etenkin sellaisia vaaroja, jotka välittömästi tai välillisesti aiheutuvat heidän työstään."* Artikla 9 mukaan jokaisella on oikeus asianmukaiseen ammatinvalinnanohjaukseen, jonka tarkoituksena on auttaa asianomaista valitsemaan taipumuksiinsa ja kiinnostuksiinsa soveltuva ammatti.

Euroopan yhteisön ja Euroopan unionin perustavat sopimukset

Euroopan unionin jäsenenä Suomea velvoittavat tietyt nuorisoon etua ajavat sopimuskohdat, jotka voidaan poimia Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen konsolisoiduista sopimuksista. Nämä sopimuskohdat löytyvät sopimustekstin kolmannesta osasta, luvusta 3, jonka otsikko on *"Koulutus, ammatillinen koulutus ja nuoriso"*. Tämän luvun artiklat 149 ja 150 vastaavat aikaisempaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen artikloja 126 ja 127.

Artikla 149 velvoittaa jäsenvaltioita yleisesti koulutuksen, koulutusjärjestelmän, opetuksen sisällön, sekä sivistyksellisen ja kielellisen monimuotoisuuden ylläpitoon, kehittämiseen ja valtioiden väliseen yhteistyöhön tällä alueella. Sopimuksen mukaan yhteisön toiminnalla pyritään eurooppalaisen ulottuvuuden, jäsenvaltioiden kielten opettamisen, tietojen ja kokemusten vaihdon, etäopetuksen ja koululaitosten välisen yhteistyön edistämiseen.

149 artikla, 2.: "Yhteisön toiminnalla pyritään:

- edistämään opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta;
- edistämään nuorisovaihdon sekä sosiaalipedagogiikan alan ohjaajien vaihdon kehittämistä."

Sosiaalipedagogiikalla voidaan tarkoittaa ainakin osaa nuorisotyön muodoista. Nuorisovaihdon ja nuorisotyöalan vaihdon edistäminen on siis Euroopan unionin perustamiskirjan mukaista.

150 artikla, 2.: "Yhteisön toiminnalla pyritään:

- helpottamaan pääsyä ammatilliseen koulutukseen ja edistämään ammattiin kouluttavien ja ammattia opiskelevien, erityisesti nuorten liikkuvuutta."

Nuorten liikkuvuus on siis perustamiskirjan mukaan edistettävä asia. Artiklan muut kohdat korostavat ammattikoulutuksen roolia monin tavoin sitomatta sitä kuitenkaan erityisesti nuorisoon.

Muita kansainvälisiä sopimuksia ja julistuksia nuorten oikeuksista

Vuoden 1942 marraskuussa kokoontui Lontoossa kansainvälinen nuorisokonferenssi, joka perusti Maailman nuorisoneuvoston (World Youth Council – WYC). Konferenssissa hyväksyttiin myös nuorten oikeuksien julistus. Julistuksen perusviireenä oli tukea nuorison fasisminvastaista taistelua ja kamppailua vapauden puolesta. Nuorten oikeudet kiteytettiin seitsemään peruskohtaan:

- 1) *oikeus työhön;*
- 2) *oikeus koulutukseen;*
- 3) *oikeus lepoon ja virkistykseen;*
- 4) *oikeus sivistykseen;*
- 5) *oikeus terveyteen;*
- 6) *oikeus yhdistymiseen ja*
- 7) *sukupuolten tasa-arvo.*

Nuorten oikeuksien julistuksessa esille nostetut teemat ovat mukana YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa (v. 1948). Varsinainen nuorten oikeuksien julistus hautautui kylmän sodan aikana kansainvälisen nuorisoyhteistyön ristiriitoihin, mutta sen olemassaolo muistettiin sodanjälkeistä nuorisotyötä rakennettaessa myös Suomessa.

Nuria koskevaa ihmisoikeussopimusta on kaavailtu vakavasti taas 1980-luvulta lähtien. Asia oli esillä vuoden 1998 Maailman nuorisofoorumissa (World Youth Forum of the UN System) Portugalissa, mutta silloin hanke jäi edelleen toteuttamatta. Sen kritiikiksi on esitetty mm. sitä, että virallinen nuorten oikeuksia koskeva asiakirja vaikuttaisi varsinaisten ihmisoikeuksia koskevien sopimusten alempiarvoiselta esiasteelta ja että kulttuurierojen yhteensovittaminen yleismaailmallisessa sopimuksessa olisi liian vaikeaa.

Suomi on ratifioinut tärkeimmät ihmisoikeuksia koskevat kansainväliset sopimukset ja ne velvoittavat sopimusmaiden hallituksia. Kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskevalla kansainvälisellä yleissopimuksella valtiot tunnustavat vastaavat Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan mukaiset periaatteet. Sopimuksessa tuodaan esille mm. mielipiteen, kokoontumisen ja yhdistymisen vapaus. Kaikki nämä periaatteet koskevat luonnollisesti (kyseessä olevan maan lakien puitteissa) myös nuoria.

Euroopan ihmisoikeussopimus, virallisemmalta nimeltään yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi, on solmittu Roomassa vuonna 1950. Tämän jälkeen sopimusta on täydennetty lisäämällä suojeltavien oikeuksien lukumäärää ja muuttamalla valvontamenettelyjä koskevia määräyksiä. Sopimuksen toteutumista valvoo Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. Suomi ratifioi sopimuksen toukokuussa 1990.

Sopimus ei erittele nuoria, mutta Euroopan neuvoston jäsenmaiden kansalaisina nuorilla on lukuisia sopimuksen määrittelemiä oikeuksia ja vapauksia. Tällaisia ovat esimerkiksi ajatuksen-, sanan- ja kokoontumisen vapaudet, jotka löytyvät myös Suomen kansallisesta lainsäädännöstä.

Poliittisesti velvoittavien kansainvälisten sopimusten lisäksi on olemassa suuri joukko julkilausumia, joihin nuorisotyössä voidaan vedota, koska niillä on poliittista ja periaatteellista painoarvoa. Jotkut julistukset ja suuntaviivoja piirtävät päätösasiakirjat ovat muistamisen arvoisia, koska ne määrittelevät kansainvälisestä näkökulmasta nuorisotyön ajankohtaisia ja lähitulevaisuuden haasteita.

Tällaisia asiakirjoja ovat mm. Euroopan neuvoston alueiden komitean peruskirja nuorten osallistumisesta kunnalliseen ja alueelliseen elämään, Euroopan unionin jäsenvaltioiden hallitustenvälisen konferenssin julistus vapaaehtoistyöstä, vuonna 1998 pidettyjen Euroopan nuorisoministerikonferenssin päätösasiakirja, maailman nuorisoministerikokouksen päätösasiakirja ja Maailman nuorisofoorumin julkilausumien keskeiset teemat.

Liite

Nuorisotyön yhteiskunnallinen vaikuttavuusrakenne keskeisten käsitteiden valossa

Ylimpänä listassa ovat yleiset, yhteiskunnallisesti mielekkäät tavoitteet ja tarpeet. Alimpana (seuraavalla sivulla.) ovat nuorisotyön tarpeet. Perustelurakenteen tarkoituksena on ilmentää sitä, että nuorisotyö pyrkii tyydyttämään yhteiskunnallisia tarpeita ja että nuorisotyön tarpeet ovat aitoja yhteiskunnan tarpeita, joihin kannattaa vastata.

(YHTEISKUNTA)

tavoite: INHIMILLINEN JA YHTEISKUNNALLINEN HYVINVOINTI
- erilaiset määritelmät ja ilmentymät, arvoperinne

edellyttää: Mielekäs elämäntapa, talous ja politiikka, järkevä ja toimiva hallinto, sekä KANSALAISVALMIUDET näiden *rinnalla* ja niiden *edellytyksinä*.

Siis yhteiskunnan jäsenten kansalaisvalmiudet ovat tarve ja tavoite. Ilmenemisalueita ovat: sosiaaliset, yhteiskunnalliset ja yksilölliset valmiudet sekä tunteen, tahdon, ajattelun ja toiminnan tasot.

tavoitteita

edellyttää: AKTIIVISUUS, YLEINEN TOIMINTAKYKY (KOMPETENSSI)
- osallistuminen ja osallisuus yhteiskunnassa
- kansalaistoiminta ja kansalaistoiminnallisuus
- yksilöllisyys, elämäntaito ja inhimillinen kasvu

tavoitteita

edellyttää: VASTUU JA OSALLISUUS
(ihmisyksilöiden ja yhteisöjen kykynä)

tavoitteita

edellyttää: ELÄMÄNHALLINTA, ELÄMÄN- JA ELINOLOJEN LAATU
(IHMISET)

- psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen taso
- sosiaalipoliittinen ja taloudellinen ulottuvuus
- elämismaailman ja yhteiskunnan / valtion suhde –ulottuvuus

tavoitteita

Näiden edellytysten / tavoitteiden saavuttamisen esteinä on ongelmia ja uhkia. Ne ovat haasteita. Näihin tavoitteisiin pyrkimistä ja niiden edellytyksiä ei yhteiskunnassa tueta riittävästi ilman nuorisotyötä. Nämä edellytykset ovat nuorisotyön tavoitteita: nuorisotyö pyrkii vaikuttamaan juuri näiden tavoitteiden ja edellytysten kautta.

(NUORISOTYÖ)

siis haasteita ovat:

- inhimillinen ja yhteiskunnallinen hyvinvointi
- kansalaisvalmiudet
- aktiivisuus ja yleinen toimintakyky
- vastuu ja osallisuus
- elämänhallinta
- esteet, ongelmat, uhat: niiden ennaltaehkäisy ja torjuminen (esimerkiksi "syrjäytyminen")

edellyttävät:

VALMIUKSIEN TUKEMINEN,
MAHDOLLISUUKSIEN TARJOAMINEN JA ONGELMIEN EN-
NALTAEHKÄISY

(nuorisotyön pyrkimykset ja sisältö: kts. alla)

edellyttävät:

- yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisen ulottuvuus / kompetenssi
- osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukemisen ulottuvuus / kompetenssi
- syrjäytymisen ehkäisyn ulottuvuus / kompetenssi
- elinolojen ja elämänhallinnan tukemisen ulottuvuus/kompetenssi

menetelmät:

KASVATUKSELLISUUS JA KANSALAI SOPPIMINEN

- kasvu ja elämässä oppiminen monimuotoisessa oppimis- ja toimintaympäristössä
- vertaisryhmät ja muut sosiaaliset kontekstit, osallisuus yksilöllisten elämänpolkujen ja valintojen tukeminen, kasvun tuki
- kansalaistoiminta välineenä ja tavoitteena

edellyttää:

ARVOSTAVIEN AIKUISTEN / VERTAISTEN TOIMINTA NUORISOTYÖSSÄ

- yleisellä tasolla, esimerkiksi organisaatio- ja kehittämistyössä
- perustasolla, toimintana yhteydessä nuoriin

edellyttää:

MONIULOTTEINEN NUORTEN ELÄMÄN, TOIMINNAN JA TOIMINTAEDELLYTYSTEN TARPEISIIN VASTAAMINEN SUORAAN JA VÄLILLISESTI

(Yleistaso)

- nuorisopolitiikka, elinolopolitiikka, moraalitalousajattelu
- nuorisotyö nuorten edunvalvontana, nuorisotyön ja -toiminnan tukena
- nuorisotyö hyvinvointipalvelujen tuottamisena
- nuorisotyön traditio, arvomaailma ja kehittyminen/kehittämistyö

(Perustaso)

- nuorisotyö toimintana yhteydessä nuoriin: monipuolinen toimintakulttuuri edellyttää (ja ilmentääkin) mm. seuraavia sisällöllisiä ominaisuuksia:

- vastavuoroisuus ja kuuntelu, "asiakaskeskeisyys", vapaa-aikapainotteisuus
- joustavuus, kontekstuaalisuus, kiinnittyminen aikaan, hyvä kontaktipinta
- epämuodollisuus, avoimuus, dynaamisuus, reagoivuus, herkkyys jne.

(Molemmat tasot)

- nuorisotyö integroivana yhteistyönä, yhteisö- ja yksilökonsultationa
- nuorisotyön moninaisuuden rikkaus, toiminta- ja kehitysmahdollisuudet
- kansalaistoiminnan mahdollisuudet nuorisotyössä

edellyttävät:

- nuorisotyö tunnustettuna yhteiskunnallisena toimialana, erityisosaamisen tietotaitokulttuurina, toimintakulttuurina, traditiona ja arvoilmastona
- nuorisotyön resurssien ylläpito julkisella ja järjestösektorilla
- vapaan kansalaistoiminnan, erityisesti nuorten kansalaistoiminnan, tukeminen.

Yhteystietoja

Opetusministeriön nuorisoyksikkö

Opetusministeriön nuorisoyksikkö käsittelee asiat, jotka koskevat nuorten elinolojen parantamista, nuorisotointa, nuorisopoliittista koordinaatiota valtionhallinnossa, läänien ja kuntien nuorisotyötä, kansainvälistä nuorisoyhteistyötä, valtakunnallisten nuorisojärjestöjen avustamista, valtakunnallisia nuorisokeskuksia, nuorten työpajojen kehittämistä ja nuorisotutkimusta. Nuorisoyksikön toiminta-ajatus perustuu voimassaolevaan nuorisotyölakiin, jonka mukaan *"tarkoituksena on parantaa nuorten elinoloja ja luoda edellytyksiä nuorten kansalaistoiminnalle. Nuorisotyön yleinen johto ja kehittäminen kuuluu opetusministeriölle."*

Nuorisoyksikön tavoitteita vuonna 1998 ovat: nuorten elinolojen seurantajärjestelmän - erityisesti elinoloindikaattorien hyväksikäyttö ja julkaiseminen, nuorten työpajojen toiminnan tukeminen ja kehittäminen, kansainvälisten nuorisotoimen yhteistyöohjelmien toimeenpano ja pohjoisen ulottuvuuden vakiinnuttaminen tavoitteisiin ja käytäntöihin sekä perusnuorisotyö painottaen kansalaisyhteiskunnan vahvistamista ja kansalaisuuteen kasvamista.

Opetusministeriön nuorisoyksikkö
PL 293 (Meritullinkatu 10)
00171 HELSINKI
puh. 09 - 134 171
Internet: <http://www.minedu.fi/kupo/ny>

Nuorisoasiain neuvottelukunta - Nuora

Nuorisoasiain neuvottelukunta Nuora on opetusministeriön yhteydessä toimiva parlamentaarinen asiantuntijaelin, joka edustaa jäsenistönsä kautta nuoria, nuorisotutkimusta ja nuorisotyötä valtionhallinnossa. Nuora keskittyy toiminnassaan nuorten elinoloja parantaviin hankkeisiin ja yhteistyöhön nuorisokysymysten parissa työskentelevien tahojen kanssa.

Nuora seuraa nuorten elinolojen kehitystä, yhteiskunnallista asemaa, asenteita ja muita toimintansa kannalta keskeisiä kysymyksiä. Nuora antaa lausuntoja ja tekee esityksiä nuorisotyölain piiriin kuuluvista asioista.

Nuorisoasiain neuvottelukunta - Nuora
PL 293 (Maneesikatu 7)
00171 HELSINKI
puh. 09 - 134 171
Internet: <http://www.minedu.fi/nuora>

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry on keskeinen suomalaisen nuorisotoimialan palvelu- ja vaikuttajajärjestö, jonka jäsenenä on yli 100 alan järjestöä. Allianssi on nuorten ja nuorisotoimialan edunvalvoja, joka kansainvälisissä suhteissa toimii suomalaisen nuorisotyön kansallisena komiteana. Allianssissa toimii kansainvälisten asioiden jaosto, kehittämis- ja vaikuttamisjaosto, nuorisopoliittinen jaosto, nuorisotiedotusjaosto, viestintäjaosto ja tietoverkkojaosto.

Allianssi pyrkii kokoamaan yhteen nuorisotoiminnan ja nuorisotyön osaamista, tietotaitoa ja suuntaviivoja. Järjestö seuraa nuorisopolitiikkaa, tekee aloitteita ja kannanottoja, etsii yhteisiä vaikuttamisalueita viranomaisten, jäsenjärjestöjen ja yhteistyöorganisaatioiden kanssa pyrkien siten vaikuttamaan koko nuorisotoimialan kehittymiseen. Allianssi ylläpitää yhteyksiä nuorisotalan kansainvälisiin organisaatioihin, järjestää koulutusta, välittää tietoa ja nuorisovaihtopaikkoja ulkomaille, tukee nuorten osallistumista ja liikkuvuutta, tekee kehitystyötä erilaisten projektien yhteydessä jne. Tietopalvelujensa kautta Allianssi on monimediainen nuorisotalan tietopankki. Allianssi julkaisee Nuorisotyö -lehteä.

Nuorisotiedon kirjasto on Allianssin ylläpitämä poikkitieteellinen nuorisotalan erikoiskirjasto, joka palvelee tiedonhaussa.

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry
Olympiastadion, Eteläkaarre
00250 Helsinki
puhelin 09 3482 422, kirjasto: 09 3482 4308
faksi: 09 491 290
sähköposti: info@alli.fi
Internet: <http://www.alli.fi>

Nuorisotutkimusseura

Nuorisotutkimusseura toimittaa alan lehteä ja harjoittaa muuta julkaisutoimintaa, koordinoi nuorisoa ja nuoruutta koskevaa tutkimusta ja tietoa, sekä ylläpitää alan tutkijaverkostoa. Nuorisotutkimusohjelma 2000 on vuonna 1994 aloitettu laaja tutkimusohjelma.

Nuorisotutkimusseura
Olympiastadion, Eteläkaarre
00250 Helsinki
puhelin 09 34824323
faksi: 09 491 290
Internet: <http://www.alli.fi/nuorisotutkimus>

Suomen Kuntaliitto

Kunnallisen nuoriso- ja vapaa-aikatoimen valtakunnallista tilannetta seurataan, tutkitaan ja kehitetään Suomen Kuntaliitossa.

Suomen Kuntaliitto
Toinen Linja 14, PL 200
00101 Helsinki.
Internet: <http://www.kuntaliitto.fi>.
Sivistystoimen erityisasiantuntija Kari Sjöholm, puh: 09 771 2054.

Lähteitä ja kirjallisuutta

- Adolescent Socialization in Cross-Cultural Perspective. Planning for social Change. Tallman, Marotz-Baden, Pindas. Academic Press 1983.
- Alanen, Leena ja Bardy, Marjatta, Lapsuuden aika ja lasten paikka. Tutkimus lapsuudesta yhteiskunnallisena ilmiönä. sosiaalihuollituksen julkaisuja 12/1990.
- Allianssin vuosikirja ja järjestöhakemisto 94-95, 1997 ja 1998.
- Ajan lyhyt moraali. Hannu Tarmio ja Art House Oy 1989.
- Anttonen, Saira, Arvokasvatus monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Kasvatuksen etiikka.
- Arjen kulttuuria. Vapaa-aika ja kulttuuriharrastukset vuosina 1981 ja 1991. Toimittaneet Liikkanen ja Pääkkönen. Tilastokeskus, Kulttuuri ja viestintä 1993:2.
- Bardy, Marjatta, Lapsuus ja aikuisuus -kohtauspaikkana Emile. STAKES, tutkimuksia 70. 1996.
- Berger, Peter ja Luckmann, Thomas, Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen, Tiedonsosiologinen tutkielma. Gaudeamus 1995.
- Bändiportaista kulttuuriareenaan. Kaupunkikulttuurin kehittämisen uusia välineitä. Helsingin kaupunki, nuorisosiainkeskus 1997.
- Cederlöf, Petri, "Nuorisotyön yhteiskunnallinen perustelu", käsikirjoitus 1997.
- Childhood, Youth and Social Change. A Comparative Perspective. The Falmer Press 1990.
- Elinikäinen oppiminen. Toimittaneet Kajanto ja Tuomisto. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura 1994.
- Elinikäinen oppiminen. Toimittaneet Silvennoinen ja Tulkki. Gaudeamus 1998.
- Erityisnuorisotyön suuntaviivat 90-luvulla. Helsingin Kaupungin Nuorisosiainkeskus, erityisnuorisotyön kehittämissuunnitelma.
- Esittelymateriaali: Nuorisopolitiikka aluetasolla Vaasan läänin nuorisolautakunnan kokemusten pohjalta. Moniste. Esittelijä Erik Häggman, Vaasan Lääninhallitus. Helsinki 1994.
- Etsivää työtä nuorten parissa keskustan kaduilla. Luotsi-projekti 1993-1997. Ruuskanen, Kokkila, Kyllönen, Paappanen, Rosblom. Helsingin kaupungin Nuorisosiainkeskus, Sosiaalivirasto ja terveystyövirasto 1998.
- Gellin, Jens, "Liike ja nuorisotyö: vapauden saari", osat 1 ja 2. NUORISOTYÖ 1988:9 s. 18-20 ja 1988:10 s. 8-10.
- Gillis, John, Youth and History. New York Academic Press 1991.
- Gillis, John, "Vanishing Youth: the uncertain place of the young in global age". YOUNG 1993:1, s. 3-17.
- Gordon. Stuart, Balancing Acts. How to Encourage Youth Participation. National Youth Bureau, Leicester, England.
- Hakala, Ari ja Nygren Heidi, Jalat maassa ei pääse pitkälle. Punaisen Ristin nuorten toimintakeskus Moxin väliraportti elokuusta 1996 elokuuhun 1997.
- Hallituksen esitys Eduskunnalle nuorisotyölaiksi 1994. HE 298.
- Helsingin kaupunki. Maahanmuuttajien kotouttamisohjelma. Luonnos 1998.
- Helve, Helena, The World View of Young People. Academia Scientiarum Fennica. Helsinki 1993.
- Hietala, Kari, Kolmas sektori potentiaalisena työllistäjänä. Työministeriö, Helsinki 1997.
- Hoikkala, Tommi, Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Gaudeamus 1993.

- Hoikkala, Tommi, Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Gaudeamus 1989.
- Hoikkala, Tommi, Törmäävät tulkinnat. Gaudeamus 1991.
- Hujala, Anne, Etsivä nuorisotyö, mitä se on? STAKES 17/1993.
- Huono-osaisuus ja hyvinvointivaltion muutos. Toimittaneet Heikkilä ja Vähätalo. Gaudeamus 1994.
- Hyvinvointivaltio ristiaallokossa, arvot ja tosiasiat. Toimittanut Andersson Jan Otto (et.al). WSOY 1993.
- Ihmiskunnan vallankumous; Rooman Klubin työvaliokunnan raportti, toimittaneet Alexander King ja Bertrand Schneider. WSOY 1991.
- International Handbook of Adolescence. Toimittanut Klaus Hurrelmann. Greenwood Press 1994.
- The International Law of Youth Rights. Source Documents and Commentary. Edited by William D. Angel. Martinus Nijhoff Publishers 1995.
- Ipanapaja -koululaisten iltapäivätoiminnan uusi mahdollisuus.
- Ilves, Kirsi, Stadi ja sen nuoret. Nuorisotyötä Helsingissä 1948-1997. Oy Edita Ab ja Nuorisosiainkeskus, Helsingin kaupunki 1998.
- Joki, Matti, Eelika. Ennaltaehkäisevä liikennekasvatusprojekti. Helsingin kaupunki, Nuorisosiainkeskus 1998.
- Jokinen, Kimmo, Nuorisotyö ja nuoriso. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen työpapereita nro 60 1990.
- Järvinen, Kimmo, Elämä hallintaan -erityisnuorisotyön opas tekijöille. Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry 1993.
- Kangas, Kaisa ja Väärälä, Reijo, Nuorten arkielämä ja nuorisotyön kehittäminen. Teemoja aiheesta nuoruus, nuoret ja työ, nuoret ja koulu sekä raportti nuorisotyön täydennyskoulutusprojektista. Lapin Yliopisto, Rovaniemi 1991.
- Kansainväliset ihmisoikeudet. Toimittaneet Helminen Marjut ja Lång. Lakimiesliiton kustannus 1988.
- Kasvatuksellisia ja kuntoutuksellisia katsauksia nuorten syrjäytymiseen. Toimittaneet Kari Ruoho ja Markku Ihatsu. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Nuorisosiain neuvottelukunta 1997.
- Kasvatuksen etiikka. Toimittanut Pitkänen, Pirkko. Edita 1996.
- Kasvatus ja sosialisaatio. Toimittanut Pauli Siljander. Gaudeamus 1997.
- Kaarninen, Mervi, "Nuoruuden historiaa Suomessa". Nuorisotutkimus 4/1994.
- Kero, Soile, Järjestövetoiset nuorisotalokokeilut Helsingissä. Nuorisosiainkeskus, julkaisuja 1/1995.
- Kesän kohinat 1997. Työntekijöiden ja asiakkaiden haastattelujen tulokset. Helsingin kaupunki, Nuorisosiainkeskus, moniste.
- Koillisen kasit. Kahdeksaluokkalaiset Koillis-Helsingissä. Nuorisosiainkeskus, Koillinen nuorisokeskus, moniste 1996.
- Koillisen ysit. Yhdeksäluokkalaiset Koillis-Helsingissä. Nuorisosiainkeskus, moniste 1997.
- Kolmas sektori Suomessa -projekti. Tiedotteet.
- Komiteamietintö 1991:7. Nuoret 1990-luvulla, nuorisopoliittinen toimenpideohjelma. Nuorisokomitea -90. Opetusministeriö 1991.
- Konsernistrategia nuorten elinoloissa. Toimittaneet Hannu Kareinen ja Henna Salakari. Valtion nuorisoneuvosto, Helsinki 1995.

- Koskela, Annukka ja Narinen, Katja, Color Blind. Mielentila. Monikulttuurista nuorisotyötä ilmaisun keinoin. Helsingin sosiaalialan oppilaitos 1998.
- Koski, Heikki, Valtion ja kuntien tehtävien jako ja valtionosuusjärjestelmä. sisäasiainministeriö. Kuntaosaston julkaisuja 6/1996.
- Kronlund, Kai, Helsingin NMKY:n nuorisotyö Kulosaaren nuorisotalossa. Kokeiluhankkeen arviointia keväällä 1998.
- Kunnallisen vapaa-aikatoimen tutkimus- ja kehittämisohjelma. Suomen Kuntaliitto, Helsinki 1995.
- Kunta Suomi 2004 tutkimusohjelman tiedotteet ja raportit.
- Kuntalaiskysely 1996. Yhteenvetoraportti. Päivi Kurikka, suomen Kuntaliitto 1998.
- Kurikka, Päivi, Nuorten ääni? Tutkimus nuorten osallistumisesta ja äänestyskäyttäytymisestä. Nuorten Suomi 2001 -tutkimus. Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry ja Suomen Kuntaliitto 1996.
- Kusch, Martin, Tiedon kentät ja kerrostumat. Prometheus -sarja. Pohjoinen 1989.
- Kärkkäinen, Satu, Turvallisesti ala-asteelta yläasteelle. Tampereen yliopisto, täydennyskoulutuskeskus. KUMU-2000 -projektityö 1997.
- Kärkkäinen, Timo, "Tyhjenikö nuorisopolitiikan sisältö - sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus ja nuorisopoliittinen retoriikka". Nuorisotutkimus 16 (1998:):2.
- Lahden nuorisopoliittinen ohjelma 1996-2000. Lahden kaupungin nuoriso- ja kulttuuritoimisto. Koonnut Matti Jäntti
- Laitinen, Ahti ja Nyholm Marja-Liisa, Luvaton nuoruus. Painatuskeskus 1995.
- Lampi, Liisa, Johdatus etiikkaan ja nuorisotyön ammattietiikkaan. Nuorisoasiainkeskus, Helsingin Kaupunki. Moniste 1997.
- Lampinen, Osmo, Suomen koulutusjärjestelmän kehitys. Gaudeamus 1998.
- Lapsen oikeuksien sopimus. Toinen korjattu painos. Ulkoasiainministeriön julkaisuja 1 - 1994.
- Lehtileikkeet heinäkuu-joulukuu 1997. Nuorisoasiainkeskus, Helsingin kaupunki.
- Lehtonen, Heikki, Sosiaalipoliittika moraalitaloutena. Gaudeamus 1996.
- Lerner, Richard m. et al., "Promoting Positive Youth and Community Development Through Outreach Scholarship". JOURNAL OF ADOLESCENT RESEARCH 1995:4. s. 486-502.
- Liikunnan kuntakohtaiset perustelut. suomen kuntaliitto 1995.
- Lind, Olli, Nuorisopoliittika. Määrittely, viitekehys ja suunnittelu. Sosiaalipoliittikan pro gradu tutkielma. Helsingin Yliopisto 1976.
- Läntisen nuorisokeskuksen erityisnuorisotyön suunnitelma vuosille 1997-1998. Helsingin Nuorisoasiainkeskus 1997.
- Maailmankulttuurin äärellä, Erik Allardt, Stuart Hall, Immanuel Wallerstein. Toimittaneet Eskola ja Vainikkala. Jyväskylän Yliopisto, Nykykulttuurin tutkimusyksikkö 1988.
- Maailmankuva kulttuurin kokonaisuudessa. Toimittaneet Manninen, Leikola ja Niiniluoto. Prometheus -sarja. Pohjoinen 1989.
- Mannermaa, Mika. Tulevaisuus -murroksesta mosaiikkiin. Otava 1993.
- Marjovuori, Ari, Meri myrskyä ja maata ei näy... (Vapaaehtoiset ja viikonlopputoiminta) Parasta Lapsille ry 1996.

- Mattila, Pirjo, Rämpien kohti utopiaa. Malminkartanon nuorisotalon toiminnan kuvasta ja arviointia tavoitteena sosiaalipoliittinen kasvihuone. Moniste. Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Kurssinmuutos 2000, 1997.
- Mihin kompassineula osoittaa Lasipalatsissa? Selvitys nuorten tiedontarpeesta ja Internetistä. Nuorten tiedotus- ja neuvontapiste Kompassi, Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus 1998.
- Mitterauer, Michael, A History of Youth. Blackwell, Oxford 1992.
- Moninaisuus luovuutemme lähteenä. Kulttuurin ja kehityksen maailmankomission raportti. UNESCO. Otava 1998.
- Muistio: Budjettipääliikkö Sailaksen ehdotus julkisen talouden tasapainon parantamiseksi. Opetusministeriön liikunta- ja nuoriso-osaston kannanotto 7.10. 1992.
- Mälkiä, Matti ja Vartola, Juha, Nuorisotoimesta vapaa-aikatoimeen. Kunnallisen nuorisotoimen hallinnollisten rakenteiden muutos ja muutosprosessin toteutus vapaakuntakoelun alkuvuosina. Osaraportti. Tampereen yliopisto, Hallintotieteen laitos 1993.
- Nieminen, Juha, Nuorisotyö sosialisatioinstituutiona. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto 1988.
- Nieminen, Juha, "Nuorisotyön valtiollistumisesta Suomessa". Nuorisotutkimus 4/1994.
- Nieminen, Juha, "Nuorisotyö informaalisena kasvatuksena", teoksessa Elinikäinen oppiminen, 1994.
- Nieminen Juha, Nuorisossa tulevaisuus; suomalaisen nuorisotyön historia. Nuorisotutkimusseura r.y.; Lasten Keskus Oy Helsinki 1995.
- Nieminen, Liisa, Lasten perusoikeudet. Lakimiesliiton kustannus 1990.
- Nuoret alueittain. Helsingin kaupungin tietokeskus ja nuorisoasiainkeskus 1997.
- Nuoret ja muutos. Tilastokeskuksen tutkimuksia 177. Helsinki 1991. Toimittaneet Lähtenmaa, Jaana ja Siurala, Lasse.
- Nuoret ja Stadi. Nuorisoasiainkeskuksen esitelehtinen. Helsingin Kaupunki.
- Nuoret ja Suomen tulevaisuus. Suomen Gallup Oy.
- Nuori työtön - itkijä, katsoja vai ratkaisija? Hakapaino oy 1995.
- Nuorisobarometri 1 1997. Selvitys suomalaisten 15-29-vuotiaiden nuorten koulutukseen, työhön, työelämän muutoksiin ja kulutustottumuksiin liittyvistä käsityksistä. Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Nuorisobarometri 1 1998. Selvitys 15-29 -vuotiaiden suomalaisten nuorten koulutukseen, työhön, työelämän muutoksiin ja julkisen talouden säästöihin sekä syrjäytymiseen liittyvistä käsityksistä. Pekka Saarela ja Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Nuorisotiedotus. Kansalaisyhteistyön Keskusten vuosikirja 1991.
- Nuorisotiedotus ja -neuvonta Suomessa. Suomen Nuorisoyhteistyö allianssi ry 1995.
- Nuorisotoimen toimintakertomus 1997. Nuorisoasiainkeskus, Helsingin Kaupunki 1998.
- Nuorisotyölaki 24.2.1995/235.
- Nuorisotyö -lehti, vuosikerrat 1996-1998.
- Nuorisotyön kuvahistoriikki. Yhteiskunta vapaan kansalaistoiminnan tukena 40 vuotta. Nuorisotyön keskus ry. Ei painovuotta.
- Nuorisotyön käsikirja. Toimittanut Armi Mikkola. Kansalaisyhteistyön Keskusten julkaisu 71. 1987.
- Nuorisotyön strategia - Nuotra. Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry. Toimittanut Timo Heinola. Allianssin julkaisu 5. Helsinki 1993.

Nuorisotyön tavoiteseminaari. Kansalaiskasvatuksen Keskus 1973.

Nuorisotyölain toteutuminen Hämeen, Päijät-Hämeen ja Pirkanmaan kunnissa. Etelä-Suomen lääninhallitus, sivistysosasto 1997.

Nuorten elinolot -tutkimus. Perustietopaketti paikallisten selvitysten tueksi. suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry, Kansalaisyhteiskunta 2000 -hanke.

Nuorten järjestökiinnittyneisyys. Yhteenvetoraportti 1998. Nuorisosiain neuvottelukunta 1998.

Nuorten Suomi 2001 -projekti. Tiedotteet ja tutkimusraportit.

Nuorten ääni 1996. Aino-Inkeri Heikkinen, Katinka Lybäck, Hanna-Leena Halonen, Sanna Juvonen, Anu Flöjt. Jyväskylän maalaiskunnan sivistyslautakunta 1997.

Nuotra -seminaarin muistiot I-III 1992. OPM:n arkisto.

Näin nuoret. Toimittaneet Aaltojärvi Pia ja Suurpää Leena. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1996.

Nuoruus, terveys, ihmissuhteet - suomalaista elämänlaatua? Anja Ahola, Jussi Melkas, Hannele Sauli. Tilastokeskus, Elinolot 1990:1.

Näkemyksiä nuorisotyön tilasta ja tulevaisuudesta Porissa. Sosiaalikasvattajakoulutuksen tutkielma. Anu Hellesuo, Janina Järvensivu, Katri Mäkelä, Sari Virkkunen. Porin sosiaalialan oppilaitos 1996.

Näkökulmia nuorisotyöhön. Toimittanut Juha Nieminen. Tampereen yliopisto, kasvatustieteen laitos 1991. Julkaisusarja A: tutkimusraportti n:o 50.

Näkymätön kolmas sektori. Toimittaneet Kinnunen, Petri ja Laitinen, Raimo. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry 1998.

Palkama, Merja, Kentältä koulutukseen. Kuntien liikunta- ja nuorisoviranhaltijoiden jatko- ja täydennyskoulutustarve. Suomen Kuntaliitto 1995.

Pekkala-Mäkitalo, Airi ja Sironen, Anna-Liisa, Nuorisotyöntekijöiden työ kunnissa ja heidän subjektiivinen koulutustarpeensa. Kasvatustieteen pro gradu tutkielma. Tampereen Yliopisto. Kasvatustieteen laitos 1990.

Puuronen, Vesa, Nuorisojärjestöt ja yhteiskunnan muutos. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslaitoksen monisteita 2/1987.

Puuronen, Vesa, Nuorisojärjestö, järjestönuori, yhteiskunta - nuorten järjestötoiminnan sosiologisen tutkimuksen ongelmia. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisusarja 1987.

Puuronen Vesa, Nuorisoryhmien toiminta ja toiminnan mieli. Joensuun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia nro 24 Sociologia. 1989.

Puuronen, Vesa, "Modernin nuoruuden erityisyydestä". NUORISOTUTKIMUS 1995:2, s. 30-34.

Puuronen, Vesa, "Keskustelua modernin nuoruuden historiasta". NUORISOTUTKIMUS 1996:1 S. 24-27.

Pyykkö, Jaana, Kreisit tytöt. Toiminnallinen päihdeettömyysprojekti. Tuusulan sosiaalialan oppilaitos 1994.

Raimoranta, Jussi, Yökoripalloprojekti. Yhteenvetoa ja arviointia kokeiluvaiheesta. Moniste, Helsinki 1998.

Rantalaiho, Kari, 1970-luvun nuorisopolitiikka. Kansalaiskasvatuksen Keskus 1970.

Raunio, Kyösti, Sosiaalipolitiikan lähtökohdat. Gaudeamus 1995.

Ruotsalainen, Leena ja Taponen, Harri, Tutkimus nuorisotyön välineenä. suomenkielinen versio artikkelista julkaisussa Helsinki Quarterly 3/1997. Urban facts. City of Helsinki.

- Sarmela Matti, Rakennemuutos tulevaisuuteen. WSOY 1989.
- Sarmela, Matti, Suomen perinneatlas. Suomen kansankulttuurin kartasto 2. Suomalaisen kirjallisuuden seuran julkaisuja 587. Helsinki 1994.
- Saukkonen, Riikkamari, Kuinkas sitten kävikään? Kunnallinen nuorisotoimi normien purkamisen jälkeen. Julkaisematon tutkimus. Espoo 1996.
- Schlegel, Alice, Adolescence: an anthropological inquiry. New York Free Press 1991.
- Seikkailun mahdollisuus. Toimittanut Sini Caven. Kansalaiskasvatuksen Keskus 1992.
- Siisiäinen Martti, Nuorisjärjestöt itsenäisessä Suomessa. Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisuja 43/1988.
- Siljander, Pauli ja Karjalainen, Asko, "Merkityksen käsite kasvatustieteessä". Kasvatus 5-6 1991.
- Siurala, Lasse, Nuoriso-ongelmat modernisaatioperspektiivistä. Helsingin kaupunki, Tilastokeskus, 1994.
- Sjöholm, Kari, Liikunta, nuorisotyö, kunnat. Suomen Kuntaliitto 1997.
- Strömmer, Sirkka-Liisa, Toijalan kaupungin nuorisotoimi -kehitys ja tulevaisuus. Tampereen yliopisto, Täydennyskoulutuskeskus, KUMU-2000 -projektityö.
- Suomalaisen nuorisoalan kansainvälinen strategia. Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry 1998.
- Syrjäytymistä ja sosiaalista segregaatiota selvittäneen työryhmän mietintö. Helsingin kaupunginkanslia 1997.
- Taponen, Harri, Helsingin kantakaupungin erityisnuorisotyön kartoitus keväällä 1992. Nuorisoasiainkeskus, Järjestö- ja kehittämisosasto.
- Tasanto, Mari-Johanna, Nuorisotyön tavoitteet nuorisotyöntekijöiden näkökulmasta. Yhteiskuntatieteiden kandidaatintutkielma. Tampereen Yliopisto 1996.
- Taylor, Charles, "Legitimation crisis?" Chapter ten teoksessa Taylor, Charles, Philosophy and the Human Sciences, Philosophical Papers 2. Cambridge University Press 1985.
- Taylor, Charles, Sources of the Self. The making of the Modern Identity. Cambridge University Press 1994.
- Taylor, Charles, Autenttisuuden etiikka. Gaudeamus 1995.
- Telemäki, Matti, Johdatus nuoren tuntemiseen I ja II (1981), III (1982), IV (1983) ja V (1986). Aikuis- ja nuorisokasvatuksen laitoksen opetusmonisteet 2-5. Tampereen Yliopisto.
- Telemäki, Matti, Johdatus nuoruuden ja nuorisotyön historiaan. Kansalaiskasvatuksen Keskus julkaisuja 56. 1984.
- Telemäki, Matti, Johdatus nuorisotyön teoriaan I ja II. Aikuis- ja nuorisokasvatuksen laitoksen opetusmonisteet 7/1988 ja 8/1989. Tampereen yliopisto.
- Telemäki, Matti, Nuorisotyö Euroopassa. Oulun yliopisto 1994.
- Toimenpide-ehdotukset nuorten elämäntilanteen parantamiseksi. Satakuntaliitto 1996. Sarja A:233.
- Toiminnan ilo. Kirja vapaaehtoiselle. Toimittanut Eero Nerelli. Nuorisotyön Keskus ry, sosiaaliturvan Keskusliitto ry.
- Toiviainen, Hanna, Avoimen nuorisotoiminnan kasvatuksellisuus. Nuorisotyöntekijöiden käsitykset avoimesta nuorisotoiminnasta ja yhteisökasvatuksesta. Kansalaiskasvatuksen Keskus 1988.
- Tulensalo, Hanna ja Ylänen, Tiina, Hervannan tyttöprojektin 1995-1997 loppuraportti.
- Tulla joksikin. Toimittanut Keijo Voudinmäki. Settlementin nuorten liitto r.y. WSOY 1994.

- Tuomisto, Jukka, Elinikäinen kasvatusta - aatteesta strategiaksi. Teoksessa Elinikäinen oppiminen, 1994.
- Vaaranen, Heli-Kristiina, "Kun ratti lähtee käsistä". Tutkielma autoilun nuorten kaahailusta Etelä-Suomessa 1990-luvulla. Oikeussosiologian pro gradu -tutkielma. Terveys ry 1998.
- Valtiolaivasta kiikkeriin jolliin? Nuoret ja nuorisotyö 1990-luvulla. Nuorisotutkimusseura ry. 1993.
- Valtioneuvoston nuorisopoliittinen selonteko eduskunnalle ja sen johdosta käyty keskustelu. Kansalaiskasvatuksen Keskuksen julkaisuja 60. 1985.
- Valtion varjossa. Katsaus epävirallisen sektorin tutkimukseen. Toimittanut Matthies, Ailla-Leena. Sosiaaliturvan Keskusliitto 1991.
- Vesikansa, Sari, Toimintaan nuorten kanssa I ja II. Perustietoa nuorisotyöntekijöille. Kansalaiskasvatuksen Keskus 1988.
- Vesikansa, Sari, "Mikä on nuorisotyön tehtävä ja sisältö". Julkaisematon luento 1992.
- Vesikansa, Sari, "Nuorisotyön yhteiskunnallinen tehtävä ja tulevaisuus: missä, mitä ja miten?" Työstetty versio artikkelista, joka on ilmestynyt teoksessa Haasteita sosiaali- ja terveydenhuollon koulutukselle, s. 97-109. Toimittanut Salminen, Hannele. Opetushallitus 1993.
- Vesikansa, Sari, Alueellinen näkökulma nuorisotyössä. Raportti opintopiirin työstä. Helsingin kaupunki, nuorisosiainkeskus, Kehittämisosasto 1993.
- Viitanen, Reijo, Punainen aate – sininen vaate: SDNL 50 vuotta. Helsinki 1994.
- Virtanen, Petri, Porin Poveri -projekti 1995-1997. Edita 1998. ESR-julkaisu
- Viininen, Pirjo, Varhaisnuorisjärjestöjen toiminnasta ja siihen osallistuvien tyytyväisyydestä. Keskenäisen tekstimateriaali 1998, Espoo.
- Voi elämän kevät! Nuorten elämäntilanne ja elinolot Hämeen läänissä. Hämeen läänin nuorisopoliittinen tilannekatsaus ja toimenpideohjelma vuosille 1996-1999. Väliraportti. Hämeen lääninhallituksen julkaisusarja 1996:11.
- Voi elämän kevät! Nuorten elämäntilanne ja elinolot Hämeen läänissä. Hämeen läänin nuorisopoliittinen tilannekatsaus ja toimenpideohjelma 1997. Hämeen lääninhallitus 1997:11.
- Who is Who in Finnish Youth Work. Toimittanut Juha Mustonen. Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry 1998
- Weber, Max, Protestanttinen etiikka ja kapitalismin henki. WSOY 1980.
- von Wright, Georg Henrik, Tiede ja ihmisjärki. Otava 1995.
- The 1995 World Youth Leaders Conference. Konferenssijulkaisu.
- Wuori, Matti ja Saksa, Markku, Titanicin kansituolit. WSOY 1993.
- Yhteisökasvatus nuorisotyössä -kehittämiprojektin koulutusmateriaali. Opetusministeriö.
- Young, active, serious, but also funny. Youth Participation on a Local Level in European Perspective. Rotterdam 1997. Konferenssijulkaisu.
- Youth in Changing Societies. Toimittanut Puuronen Vesa. Bulletins of the Faculty of Education 58. University of Joensuu 1995.
- Youth in a Changing World: cross-cultural perspectives on adolescence. Toimittaneet Fuchs ja Estelle. Sarja: World Anthropology. The Hague 1976.
- Youth Work. MacMillan Education Ltd. ja British Association of Social Workers 1987. Practical Social Work Series.
- Ziehe, Thomas, Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Vastapaino 1991.

Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisut

1. *Saarela, Pekka*: Nuorisobarometri 1/97.
2. *Kärkkäinen, Veli-Matti*: Korkeakouluopiskelijat ja nuoret tilastojen valossa vuonna 1994.
3. *Saarela, Pekka*: Nuorisobarometri 2/97.
4. *Ruoho, Kari & Ihatsu, Markku (toim.)*: Kasvatuksellisia ja kuntoutuksellisia kat-sauksia nuorten syrjäytymiseen.
5. *Nurmela, Sakari*: Nuorten järjestökiinnittyneisyys. Yhteenvetoraportti 1998.
6. *Ulvinen, Veli-Matti (toim.)*: Lasten ja nuorten syrjäytymistä koskevan tutkimuk-sen mahdollisuudet.
7. *Saarela, Pekka*: Nuorisobarometri 1/98.
8. *Cederlöf, Petri*: Nuorisotyön yhteiskunnallinen merkitys.

Julkaisut löytyvät Nuoran www-sivuilta osoitteesta:
<http://www.minedu.fi/nuora>
ja niitä voi tiedustella Nuoran toimistosta
p. 09 –134 171.